

MAAKODU

Eesti esimene aia-, suvila- ja majaomanike ajakiri • XXV aastakäik • juuli 2014

Suur
ROOSI ERI

Jahutavad joogid peolaual

50 kuulsust
roosiaias

**EHITAME
MÄNGUMAJA**

Pidu maalitud

portselaniga

hind 3.30 €

ISSN 0235-6899



917702351689028

AED TARGALT KASTETUD

MURETULT. UUE KATUSEGA!

Tuleme kohale ja mõõdame. Valmistame ning paigaldame. Üle Eesti.



JÄRELMAKSU PAKKUMINE:

• INTRESS AL. 9,9%

• SISSEMAKSE AL. 0 €

TÄPSEM INFO: WWW.TOODE.EE/JARELMAKS

Printech

Eristu unikaalse ja
soodsa pinnakattega!



AS TOODE KATUSEABI:

TELEFON: 659 9400, 800 7000

www.toode.ee/printech

e-kiri: toode@toode.ee

* 2014. aasta jooksul AS Toode paigaldatud katustele TASUTA 1-aastane lisagarantii!

26

JUULI 2014

KODU

- 6 Maakodu veerandsada
- 8 Kaunis kodu 25 aastat hiljem
- 15 Bassein uues kuues
- 16 Julge ja rõõmus Manni portselan
- 20 Ehitame mängumaja
- 22 Eesti sepp Ahvenamaa kirikute kallal

AED

- 26 Hing kisub vägisi rooside poole...
- 34 Aed targalt kastetud
- 36 Kuulsuste roosisordid
- 50 Sametine nuhtlus koduaias
- 52 Aiataööriistad – mida võtta, mida jätta
- 56 Lõhnav ja puhas rõõm ürdiaias

ELULAAD

- 60 Tammejuure kuulus kanep
- 66 Aasta siis oli 1989
- 68 Joogist jahutust...
- 74 Liblikad peole
- 76 Kui nurrmootor lekib
- 80 Juuli üritused



52

76



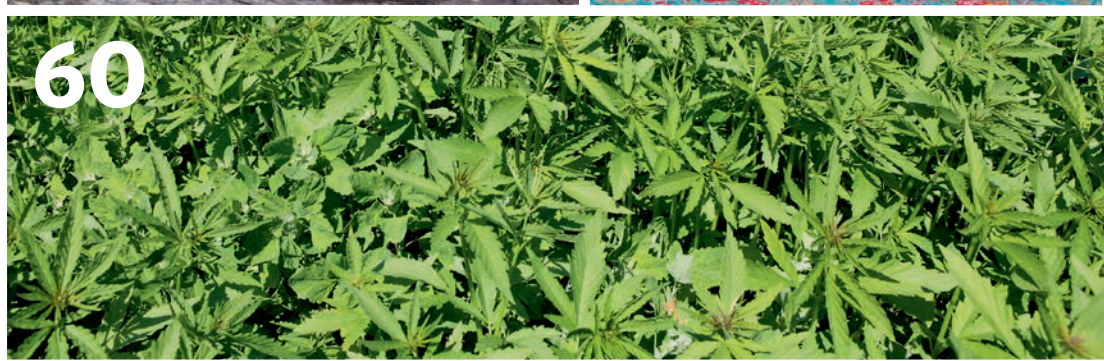
16



68



60



REISIVÕITJA SELGUNUD

Cornwalli reisi võitja on Maakodu tellinud 25 aastat

"Olin just kastekannuga kaevu juures ja tahtsin aeda kastma minna, kui öde toaaknast hõikas, et Maakodu toimetusest helistatakse," kirjeldab Maakodu Cornwalli lugejareisi võitnud Maia Pere võiduteate hetke. "See on ikka väga suur üllatus! See on minu senise pika elu ainuke võit."

Maia on kogu elu tööl käinud Tallinnas, viimati varustuse alal Metsamajanduse ja Looduskaitse Ministeeriumis. Nüüd naudib ta elu maal, oma sünnikodus Kooli talus.

Maakodu on ta tellinud selle esimesest numbrist ehk 1989. aastast alates. "Linnast maale oma kodutallu tuln ma juba pensioni ootele. Tookord tellisin ajakirja Sotsialistlik Põllumajandus, et saaksin maa harimiseks vajalikke teadmisi. Kui Maakodu 1989. aastal ilmuma hakkas, siis asusin kohe seda tellima," meenutab ta.

Maia leiab, et Maakodu ajakiri, eriti selle aia osa, on vajalik. "Olen hobiaednik, saan nende kaante vahelt igasugu vajalikku teavet," tõdeb ta. "Mulle meeldivad lilled. Ostan ja kasvatan eelkõige lilli, tellin ka lillesibulaid. Mõnede kasvatamine õnnestub, teinekord läheb ikka mõni untsu ka. Liiga palju võtan vist ette, jõud ei käi enam üle."

Aias on Maiale abiks öde Linda. Maia ütleb, et kuigi võit teeb talle suurt rõõmu, ei luba tervis enam nii pikka reisi ette võtta ja ta kingib võidureisi oma abivalmis õele.

Roosikavalerid saavad tänukingi

Kui ajakiri viis aastat tagasi Juminda poolsaarel oma 20. sünnipäeva tähistas, sündis traditsioon – kingime roose ajakirja eriti armsatele abilistele ning parimale välisautorile. Tänavu peavad oma peenardes 'Maakodu' roosiistikule koha leidma meie hea ja ammune autor, Tallinna Botaanikaia vanemaednik Else Liventaal ja meid põnevate kodudeni juhatanud sisekujundaja Ene-Ly Piibor. Palju õnne!



Rõõm järjepidevusest!

25 aastat meie ajakirja elust on möödunud kui linnulennul. Neist aastatest hulgeb ajusoppides erisuguseid maaelupilte – mehed vikatit teritamas, vanaemad lastelastega õunu korjamas, pere-naised laudas loomi talitamas, ning viimaste aastate kodud, mida ümbritsevatel murulappidel mürisevad niidukid, taamal õisi täis peenrad ning põnevate köögiviljadega aiamaad.

Kui viis aastat tagasi kippus hinge pugema hirm, et maamajade katus-test kasvavad puud läbi, põllumaad jäävad sööti ning kasvavad võssa, siis nüüd näib, et maal on mõte. Noored pered tahavad korda teha vanad majad, mis on juba enne neid mitmeid põlvkondi majutanud. Selleks et südamele sobivas paigas elada, ollakse nutikad ning luuakse töökohti kodukohta, elavdatakse seltsielu. Usku maaelu kestvusse sisendavad meie kodu lugude peategelased, kaunite aedade rajajate lood ning käesoleva numbri "Minu äri" lugu Tammejuure talu tegemisest.

Oma sünnipäevanumbri mitmel leheküljel vaatame ajas tagasi. Toimetusepere kõige staažikam ajakirjanik Helju Koger, kes kirjutab lugusid juba 1989. aastal ilmuma hakanud Maakodusse, käis külas Kana talus, millest meie ajakirjas pajatati veerand sajandit tagasi. Tookord seal elanud peremees Bernhard Roos pärandas ilusa kodu tiitliga pärjatud talu neil abiks käinud poisile Markole. Nüüd on Marko peret sama talu heakorra eest tunnustatud. 2010. aastal võitsid nad Torma valla heakorrakonkursi "Kaunis kodu" kauneima pereelamu tiitli. Järjepidevus on ilus!

Püüame ka tulevikus eristuda oma konkurentidest maalähedusega, tahame hoida seda joont, toome edaspidigi teieni omanõulisi ja nutikalt teostatud kodusid ning aedu.

Kuna Maakodu ajakirja sümboliks on meil omanimeline roosisort, mille aretas Mart Ojasalu Rosmakori roosiaast, otsustasime oma sünnipäevanumbris roosidele rohkem ruumi anda.

Loodetavasti innustavad meie autorite lood teidki põnevaid peenraid rajama.

Armsad lugejad, aitäh, et olete meie sõbrad! Täname usalduse eest!

Kõike kaunist!

Kristel Kirss

Maakodu tegevtoimetaja



MAAKODU Toimetuse aadress:
Narva mnt 13, 10151 Tallinn.

Levi ja tellimine 680 4444, klienditugi@lehed.ee
Peatoimetaja Kadri Tramm
661 3370 kadri.tramm@maakodu.ee
Tegevtoimetaja Kristel Kirss
661 3373 kristel.kirss@maakodu.ee
Toimetajad
Kaja Kurg 661 3374 kaja.kurg@maakodu.ee
Jaan Mettik jaan.mettik@maakodu.ee
Jana Rand 661 3375 jana.rand@maakodu.ee

Keeletoimetaja Ene Leivak 661 3311
Korrektor Merike Järvlepp 661 3372
Kujundaja Piret Väljataga
Reklaam Helen Lehismets 661 3312
helen.lehismets@lehed.ee, faks 669 8174
Väljaandja AS Eesti Ajalehed
Trükk AS Printall
Kaanefoto Sven Arbet. Täname Tartu Botaanikaaeda, lilleseadja Pille Petersoni ja kondiiter Öie Pritsonit.



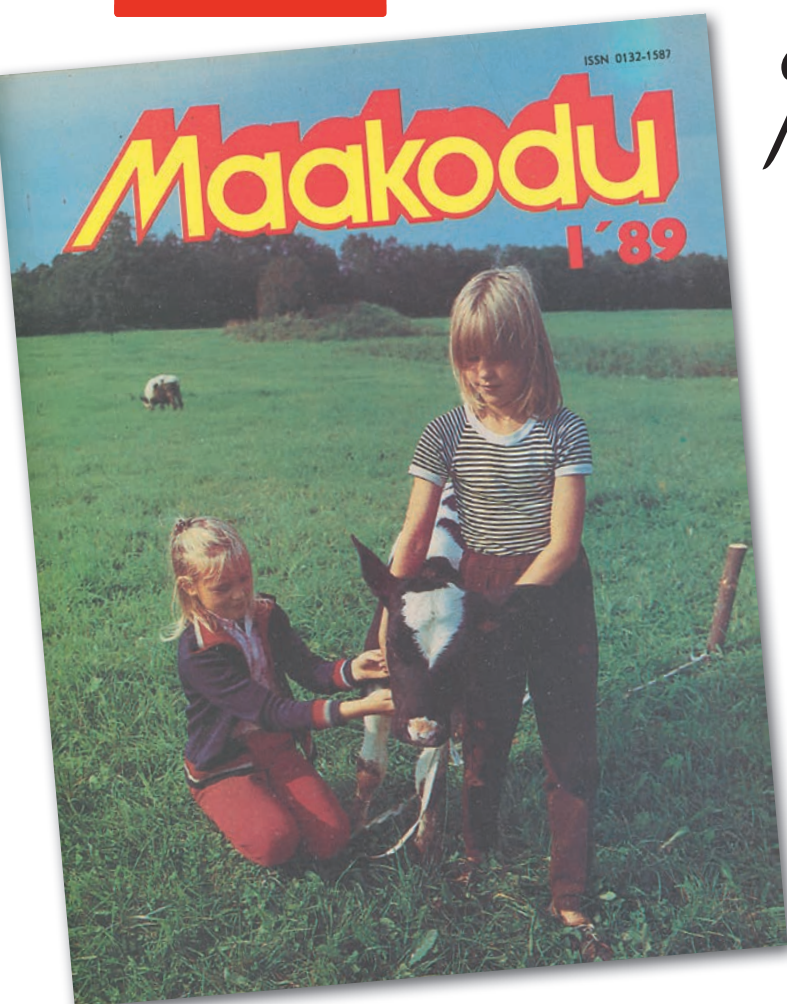
LEIA OMA PÄIKESELINE POOL!

Puhkus on parim aeg, et võtta sõpradega ette laevareis naabermaadesse Läänemere ääres. Sõit kaunil laeval läbi idüllilise saarestiku võib osutuda kõige meeldejäavamaks elamuseks.

Broneeri kruis Stockholm juba täna www.tallink.ee



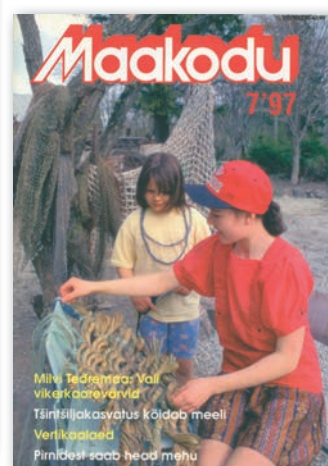
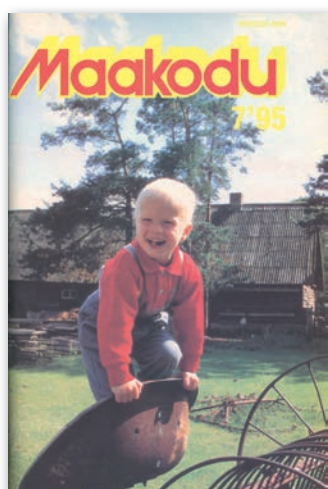
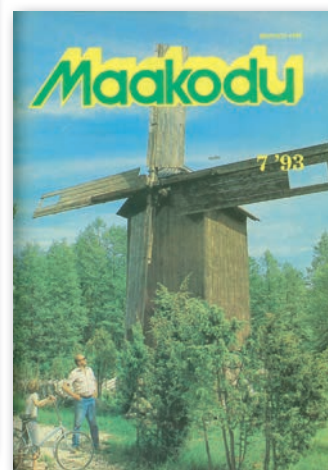
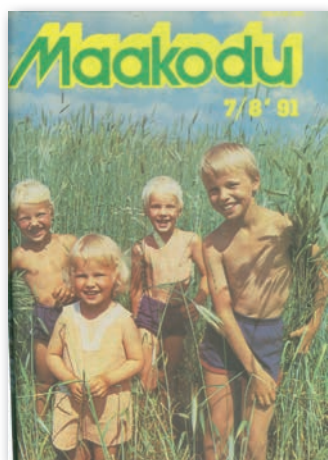
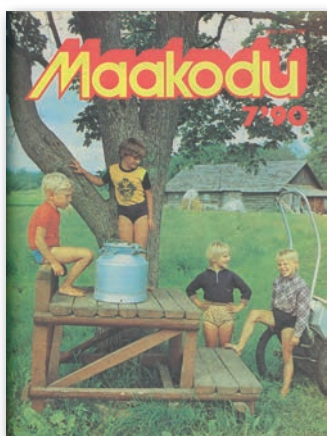
 TALLINK



Maakodu veerandsada

Maakodu – see on 25 aastat sisukaid lugusid ning hoolikalt valitud esikaanefotosid. Nende aastate jooksul on muutunud ajakirja paber, oleme kaotanud laiust ja muutunud pikemaks. Kindlasti on paranenud fotode ja trüki kvaliteet.

Teie ees on Maakodu 25 aasta juulinumbri. Kirjutage, milline neist teile kõige enam meelde on jäänud ja miks. Kirjutajate vahel loosime välja üllatuskingituse.







Kanna tallu juhatab siit põlise pärnaallee alguses.



Kaunis kodu

25 aastat hiljem

Maakodu kirjutas 1989. aastal Torma vallas asuvast Kana talust, mis sai toona "Kauni kodu" auhinna Eesti Aiandus- ja Mesindusseltsilt. Nüüd, 25 aastat hiljem otsisime selle kodu üles, et näha, mis sellest ilusast talust saanud on.

Tekst **Helju Koger**
Fotod **Sven Arbet**





1922. aastal ehitatud elumaja on renoveeritud, sellega ühes stiilis on töökoda ja puukuur, samasuguse välimuse saab ka korrastamisel olev vana garaaž. Keset õue on muljetavaldav maasikapeenar.

Kana talu ei leia, küll aga hakkab silma nägus puidust silt “Kanna talu” pärnaallee alguses. Põlistest pärnadest allee pidigi ju sinna tallu viima.

Pikk valkjasbeež elumaja kõrgete põlispuude varjus, niidetud muru, mitu kõrvalhoonet ja lillepeenrad – pilt on ilus. Külaliste astuvad vastu koduselt naeratav perenaine ja asjaliku moega peremees.

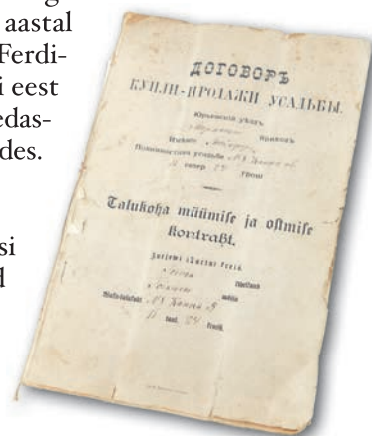
Imestama paneb, miks on keset Torma valda Rääbise küla – Peipsini siit üle paarikümne kilomeetri. Maarika Susi teab rahvasuus ringlevat legendi küla nime kohta: “Kui kalamehed Peipsi äärest hobuvankritel kalakoormaga sisse-maa poole liikusid, oli see küla viimane, kust rääbist veel täiesti värskena osta sai. Siit edasi muutus kaup kahtlaseks, kala kipub ju soojaga kiiresti halvaks minema.”

Kanna talu nimelegi tuleb seletus. Marko Urvik toob välja narmendavate servadega ostu-müügilepingu, kus kirjas, et 1908. aastal ostis August Roos Tõikvere mõisnikult Ferdinand von Liphartil 15 taalri ja 24 krossi eest Kanna talu. Nii otsustatigi nimetada talu edaspidi vana dokumendi kirjaviisi silmas pidades.

Pika ajaloo talu

Maakodule jutustas veerand sajandit tagasi talu ajaloo tollane peremees Bernhard Roos. Talus elas ta koos oma õe Leida Säälikuga, kes pärast mehe surma oli koju tagasi tulnud.

Isaisaegne rehielamu ja laut lammutati ning 1922. aastal valmis uus elamu. Bernhard Roos oli siis kümnene. Esimese Eesti Vabariigi ajal kasutati aedade rajamisel ja haljastamisel palju aianduskonsulentide abi. Kanal



Säilinud on talukoha müümise ja ostmise kontrakt 1908. aastast.



Marko Urvik ja Maarika Susi noorima tütre Triinuga, vanemad lapsed olid koolis ja ekskursioonil.



Maja otsas asub väike rõduga veranda, selle ees hoolikalt pügatud ebajasmiinid, maja taga tuhkpuuhekk.

käis nõu andmas aianduskonsulent Aleksander Lang, kelle näpunäidete järgi rajati viljapuuaid, istutati ilupuud ja põõsad. Paraku hävitas suure noore õunapuuai 1940/41. aasta pakane ja selle asemele istutati hulk puid: kuuski, kaski, nulge, lehiseid, pärnasid, tammesid, vahtraid. Kas sel ajal rajati ka 16 pärnast koosnev allee, pole teada.

“Sellele õuemurule astudes tuleb tahtmine kingad jalast võtta ja paljajalu edasi minna – nii ühtlaselt sile, pehme ja puhas on see, nagu roheline sametvaip,” saab tollasest ajakirjast lugeda.

Bernhard Roosil olid oma nipid. Ta niitis õue kaks korda nädalas ja hästi madalalt. Ei hinnanud mootoriga muruniitjat, vaid pidas parimaks Leedus toodetud käsiniidukit Veja. Aga ega preemia ainult muru eest tulnud, iluaia eest ikka ka, see oli Leida Sääliku hoole all.

Ka praegust peremeest-perenaist on kauni kodu eest tunnustatud. 2010. aastal võitsid nad Torma valla heakorrakonkursi “Kaunis kodu” kauneima pereelamu tiitli. Tänukirja said nad ka Jõgeva maavalitsuselt ning Eesti Kodukainistamise Ühenduselt.

“Nii ilusat muru meil muidugi ei ole kui siis,” tunnistab Marko. Tema niidab suurt platsi murutraktoriga. “Väga ilus oli see aed toona küll,” lisab ta. Leida lahkus siitilmast 1990. aastal, Bernhard kümme aastat hiljem.

Oli poja eest

“Olime ka kaugelt sugulased, aga eelkõige olid Leida ja Bernhard naabritädi ja -onu, kelle juures mõnus aega veeta. Kõrvuti asuvate talude vahele tallasin vist küll mina raja sisse,” meenutab Marko.



Laudamüüride maakividest jätkus väliköögi ehituseks ja ka suure roosipeenra ääristeks.

Bernhardi ehk Kana Pärna kõrval – nii külaharvas meest Marko sõnul kutsus – hakkas pois varakult muru niitma ja hiljem teisteski talutöodes kaasa lööma. Kui Marko armeeteenistusest tagasi tuli, langeski enamik tegemisi tema õlgadele. Vanematekodus olid nagonii abiks kaks venda.

Küllap oli Bernhard teiste sugulastega pärandusaja arutanud ning ühel ajal andiski Markole teada, et temal tuleb peagi talu üle võtta. Eks see üllatusena tuli, sest niisugusele asjale ei olnud noormees kunagi mõelnud. Küll aga polnud tal mõtteski linna kolida.

Tartust pärit ja Tallinnas kõrgkoolis õppiva Maarikaga sai Marko tuttavaks Tormas, kui neiu oli sõitnud pühadeks kursuseõele külla.

“Kas sa mäletad, kui kord jalutuskäigu ajal suurte puude varjus maja näidates küsisid, et kas mul meeldiks siin elada,” tuletab Maarika kaasale meelde. Tollal olid suhted alles algusjärgus ning linnatüdruk polnud maale elama siirdumisest isegi mõelnud. Aiatööstki ei olnud tal suuremat aimu.

Aga ometi nii läks, nüüdseks on peres kolm last – Kris (12), Liis (10) ja Triin (6) ning elu kulgeb mõnusalt. Ainult tööl tuleb kaugel käia. Pearaamatupidaja amet viib Maarika Kõosse põllumajandusettevõttesse, Marko paigaldab, hooldab ja remondib robotlõpsiseadmeid üle Eesti. Lastega pole õnneks muret. Koolist tulles lähivad nad kõigepealt naabertallu vanaema Tiia ja vanaisa Allani juurde, kus tavaliselt ootavad tee ja võileivad. Esimesi kooliuiduseid kuulevad just nemad.



Vana talusauna asemele pandi püsti Soome saun.

Pikk ja lai maasikapeenar maja ees võtab pahlviki. Lopsakate taimede lehtedel pärlendavad vihmapiisad ja puhmad on õisi täis. Annab alles neid marju süüa ja sisse teha, kui kord valmis saavad! “Sort on ‘Polka’. Ostin 350 frigotaime kaks sügist tagasi, sel suvel peaksid nad kõige saagikamad olema,” annab Maarika teada. Ainsatki umbrohuliblet siin silma ei hakka. “See peenar jääb tulijaile ju esimesena silma, on justkui visiitkaart,” lausub Maarika. Ega korralikult toetatud vaarikaistanduski kehvem välja näe.

Aeda piirab kõrge kuusehekk, juba ammu üle kasvanud. Ent see on võimas, ja mis peamine – pakub tuulevarju. “Kui naabrilapsed meile mängima tulevad, tuletan alati emadele meelde, et pangu neile õhemad riided, meil on



Kunagise rehielamu varemetele rajati kiviktaimla.



Äraõitsenud nartsisside lehed punub perenaine palmikuteks, mida pärast kuivamist on mugav maha lõigata.

teine kliima,” räägib Maarika. 2010. aasta augustitorm aga tegi hekki suure augu, murdes korraga maha 22 puud.

Põliste pargipuude all see-eest on palavaga alati jahe. Puud on omal ajal pandud kasvama just paraja vahega. Vana viirpuu on õitest valge, eemal sauna ees laiutab jändrik kask. Veranda ees on püगतud ebajasmüinid, krundi piirdeks tuhkpuuhekk. Marko istutas selle 14 aastat tagasi ja pügab kaks korda aastas. Maja kõrval pürib pilvede poole sale kuusepuu, mis on ka piksevarda eest. Sinna on välk mitu korda sisse lõõnud.

Vanaks on saanud ka õunapuud, millest enamik pärast laastavat pakast istutati. Neid on paarikümne ringis. Aga puud on ilusasti tagasi lõigatud ja annavad heldelt saaki. Parimatel aastatel tehakse õunamahla kogu suguvõsale, ikka mitusada liitrit.

Pirnipuud oli vaid üks, 'Lutsu võipirn', mis aga kehvalt saaki andis. Nüüd on aias kahe sordiga perepirnipuu, millel küljes esimesed viljakatiseid, ning plaanis on ka 'Pepi' sort osta. Põnevusega oodatakse, kuidas edeneb virsikupuu 'Maira', mis paar aastat tagasi kasvama pandi.

Kui noored tallu tulid, polnud endisest lillilust midagi järel. Pärast Leida Sääliku surma jäi iluaed hooletusse ning tasahilju see likvideeriti. Maarika on rajanud roosipeenra ja kiviktaimla ning mitu püsilillepeenart. Taas on au sees vanad talulilled: pojengid, floksid, mitut liiki liiliad. On hostasid ja eri värvi iiriseid, aga näeb ka laukusid, ülaseid, kullerkuppe. Kullerkupp õitseb siin kaks korda suve jooksul, augustis läheb pere Kullerkupu tallu sünnipäevale ikka oma aia

kullerkuppudega. "Kahjuks on praegu õievaene aeg," kurdab Maarika. Perenaise lemmikud tulbid ja nartsissid on juba ära õitsenud. Maarika punub nartsissilehed palmikuteks. Need näevad lihtsalt paremad välja kui närbumahakavad harali kollased lehed. Kui ära kuivavad, lõikab Maarika peenral laiutavad punupatsid lihtsalt maha.

Maarikale ei meeldi sirged peenrad, ta kujundab need ikka vinka-vonka. Selle üle nad mehega siis vaidlevad, teadagi on muru lihtsam niita joont mööda rajatud peenarde ümber.

Külas on väga levinud rohevahetus. Nii on ära-anda-heasse-kodusse-viisil Maarika lillepeenardele üsna palju taimi jõudnud. Juba on temalgi üht-teist vastu pakkuda.

Hooneid kerkis ridamisi

Veel rehetare ajast pärit aida lammutasid Marko ja Maarika ära. Selle asemele ehitati puukuur ja töökoda.

Järgmisena vaatasid nad, mida varemete ja kivihunnikutega ette võtta. Nüüdseks pole ühtki järel – kõik on ehituseks ära kulunud. Laudavaremed sorteeriti läbi, maakivid puhastati savist ja laoti uuesti müüriks. Neist sai nii kamina, suitsuahju kui välipliidi. Kadus ära vajadus palaval ajal köögis keeta ja küpsetada. Hoopis mõnusam on seda teha õues, kus tuul vabalt koka kuumusest õhetavat nägu jahutab. Seinü välüköögil pole, vaid katus kaitseb vihma eest. Suitsuahi tossab vaat et igal nädalavahetusel – küll ostetakse värsket rääbist või pannakse suitsu liha. Ka õuegrill seisab katuse all käepärast. Näiteks kanakoivad

Antiik- ja retromööbel Belgiast!



**Kauplus
ALTERMÖÖBEL**
Peterburi tee 65,
Tallinn
tel 600 3788

Avatud
E-R 10-19
L 10-17
P 12-15





Köök on ruumikas ja rõõmsates värvides.



Noorima tütre Triinu tuba on erksates toonides, tapeedid valitud tema soovil.

saavad seal üliruttu küpseks. Laudamüürist alles jäänud kivid võttis üle Maarika ja ääristas nendega kõrge roosipeenra.

Vana talusaun oli just selline nagu “Kevade” filmis nähtu. Uus on palkidest Soome saun. Siin läks Marko lihtsamat teed pidi: tellis palkidest valmissauna ja pani ise kokku.

Omaaegse rehetare kividki seisid aias hunnikus, selle asemele tehti kiviktaimla. Ainuke hoone, mis vana peremehe ajast veel muutmata, on garaaž. Uuenduskuur on hetkel pooleli, vahetatud on katus, hoone ootab veel uut laudist. Siis on kõik kõrvalhooned majaga samas toonis.

Maja kahekorruseliseks

Valkjasbeeži laudisega elumaja ühes otsas oli vanasti tall, nüüd on seal varjul mõned endisaegsed põllutööriistad. Aastakese seisis elamu siiski tühjana. Sel ajal, kui maja seest korda tehti, elas pere Marko vanemate juures.

Suurde kööki ehitati uus pliit. Ruumi keskele saarekesele, kus asub ka söögilaud, paigaldati elektripliit. Viimane seisab suuresti jõude, sest suvel tehakse süüa tihtilugu väljas. Talvel aga on käigus puupliit. Esiteks annab see ka sooja ja toidudki tulevad seal valmistades maitsevamad.

Elutoa ja köögi vaheline uks lõhuti maha, et perenaine saaks köögis toimetades osa ka elutoas toimuvast. Alles jäi suur pruunidest pottidest ahi, mis oma soemüüriaga kütab koguni kolme tuba. Ainult ahju sisemus oli läbi, tuli uus sisu laduda. Ahjule on toeks õhksoojuspump, nii et külma majas karta pole. Katusel on kaks päikesepatareid, mis suvel soojendavad kogu tarbevee.

Lisaks elutoale, perenaise-peremehe magamistoale ja kõige noorema tütre Triinu kambrile on allkorrusel praegu veel kaminatuba ja abiruumid.

Ent ka põõning otsustati välja ehitada. Maha võeti heas korras plekk-katus, mis oli üks esimesi omataolisi siinkandis. Katus soojustati ja kate pandi uuesti peale. Soojustati ka lagi ja välisseinad ning paigaldati uus laudis.

Põõningule sai nüüd ehitada kolm tuba. Puiduga vooderdatud avaras ruumis on saal, kus saab telerit vaadata, võib lauatennist mängida, ning leidub muidki spordivahendeid. Oma magamistoasid ka Kris ja Liis. Krisi toas karutapeediga seinal ripub medalikimp, poiss harrastab korvpalli, õde Liis seevastu võrkpalli. Tüdruku tuba on roosades toonides. Oma toa värvid valisid lapsed ise. Paistab, et neil on emaga üks maitse – ruumid olgu säravad ja kirkad.

Maja otsas on väike veranda ja ülemisel korrusel rõdu. “Siin oleks tore suvel päikesetõusu ajal kohvi juua,” poetab Maarika. Usinad küll, aga nii vara nad siiski ei ärka. “Me ei ole endale kodutööst koormat teinud, vaid võtnud seda ikka mõnuga.” ☘

Bassein uues kuues

Üks Järvamaa pere tegi tavalisele plastist basseinile uuenduskuuri ning nüüd on neil lisaks supluskohale ka mõnus istumisplats.

Tekst ja fotod **Bianca Mikovitš**

Koduaja bassein võib olla sama mõnus koht kui pildilt või päriselt nähtud hubane nurgake mõnes lõunamaa hotellis. Mis peamine – selle nautimiseks ei pea kodust ära minema, kogu ilu ja mugavus asub kohe maja taga aias!

“Looduslikku veekogu meil väga lähedal ei ole, bassein on lastele suviti ikka aias olnud,” räägib Kabala elanik Merle Lönnfors. “Aga meil on koer, kes ringi tormab, lapsed kihutavad ratas- tega – bassein saab teinekord tahtmatult räsida.”

Perenaisel tuli mõte teha plastist basseinile põhjalikum ümbris, kuhu sisse see sobiks ning mille servade alla saaks peita filtreerimispumba ja voolikud. Talveks lastakse vesi välja ning kokkupandud bassein talvitub siseruumis. Kevadel saab selle aga kergesti tagasi tõsta ja uuesti veega täita.



Basseiniümbris on tehtud terrassilaudadest ning selle valmistas meespere perenaise näpunäidete järgi. Mehed said väga hästi hakkama.

Merle Lönnfors ütleb, et midagi keerulist selles töös ei olnud ning tulemus meeldib kõigile. Samuti on nüüd palju lihtsam basseini ümbert muru niita.

Basseini ümbritsevalt ääriselt on mugav vette minna, sinna saab panna rätikuid ning puidust ehitis on ka silmale mõnusam vaadata kui särtsinine plast varem. ✂



Puidust ümbrise sees on ka peidik, mis varjab nüüd edukalt basseini filtreerimispumba ja voolikut.



Julge ja rõõmus Manni portselan

Manni ehk Mariliin Kindsiko maalib valge portselani muinasjutuliseks ning õpetab seda kaunist ala ka huvilistele oma kunstistuudios.

Tekst **Kristel Kirss**
Fotod **Sven Arbet**



Mariliini armastus portselani vastu sai alguse teismeeas, kui ta ema kolis Soome ning hakkas seal portselanimaali õppima. “Tema tegemiste kõrvalt sain minagi selle pisiku,” teab ta kaunite kunstide nakkavusest. Emal külas käies ja tema eeskujul liitus ta Soomes rahvaulikooli portselanimaalijate kursusega.

Tegelikult on Mariliin viis aastat Rāpinas aianud õppinud, tookord kandis see Rāpina Kõrgema Aianduskooli nime, ning Tartu Waldorfi Seminaris pedagoogikat ja siis veel Tartu Kunstikoolis skulptuuri. Viimane jäi küll portselani pealetungi tõttu pooleli. Sest siis oli tal juba käsil palju kodu- ja välismaiseid näituseprojekte New Yorgist Laanemetsani. Lisaks viis kunstiharrastus teda oskusi täiendama laia maailma, sealhulgas Jaapanisse ja Islandile. “Portselanile maalimine hakkas mulle tõesti väga meeldima – asjad on väikesed, samas töö on tehniliselt hästi põnev ning jätkub võimalus pidevalt edasi areneda. Pealegi, see on ju praktiline, nõusid ostetakse ikka, kas siis endale või kingituseks,” toob ta esile kunstiharrastuse võlud.

Õtöö töö äriplaani

Esialgu maalis Mariliin portselani kodus. Kuna maalitud portselan võlus nii teda kui ka tema sõpru ja tuttavaid, hakkasid tellimused ühel hetkel kuhjuma. See viis mõtteni, et võiks oma käsitöö müümist proovida.

Nii tassiski algaja kunstnik oma käsitöö 2005. aastal hansapäevade laadale. “Esimesel laadapäeval läksid nõud nagu soojad saiad. Pidin öösel nõusid juurde maalima ja põletama. Hommikul laadale minnes olin magamata ja nägin välja nagu zombi, aga ka see ei lugenud midagi. Ka teisel päeval oli ostjaid murdu,” meenutab Mariliin naerdes.

Selline menu pani oma äri avamise idee idanema. Kui teda kutsuti Loomemajanduskeskusesse äriplaani koostamisele, võttis ta pakkumise vastu. Neli aastat tagasi kaitses edukalt äriplaani, pärast seda pakuti talle oma stuudiot. Nii õnnestuski Mariliinil liituda Tartu Loomemajanduskeskuse loovate inimeste seltskonnaga.

Mariliini maalitud nõudel on juba ammugi oma austajaskond. Kunstnik teab, et need kolleksionäärid, kellele meeldib sinine mereteemaline nõudesari, millega ta alustas 2005. aastal, ostavad uute valmides vähemalt ühe tassi või taldriku juurde. “Nad jälgivad, kuidas mu käekiri aastatega ühe teema piires muutub,” naerab ta.

Oma maalitud serviise müües on ta täheldanud, et eestlased ei taha väga kullaläikelisi nõusid. “Õeldakse ikka veel, et see on vene värk! Samas on ka neid, kellele meeldivad just kullaläikega nõud,” vahendab ta. Mariliin on näinud, kuidas isegi abielus inimesed on nõusid valides täielikult eri arvamusel. “Naine soovis tagasihoidliku sinise maalinguga nõusid, aga mees ei tahtnud oma valikust taganeda ega lahkuda romantilisest nõude sarjast,” meenutab ta. “Meie inimesed üldjuhul



↑↑ Manni kunst valmib nõukaaegsel kirjutuslual, kus on kõik vajalik olemas. Selle töölauda taga saavad pintsliõmmetega portselanile kõik tema kauneimad mustrid.

↑ Pintsli või sulge hoidva käe värisemist aitab vältida spetsiaalne abivahend.

eelistavad värvilist ja romantilist portselani, erinevalt soomlastest, kellele meeldib tagasihoidlikum maaling ja isegi monokroomsus.”

Kunstnikuna rõõmustab Mariliini üha enam see, et aina enam on meil inimesi, kes hindavad Eesti autori loomingut.

Tema meelest võiks kunstnikud rohkem oma töödega laatadel väljas olla, kas või selleks, et publikut oma loominguga n-ö harjutada, seda tutvustada. Mariliin teab väga hästi, et laadamelu võib olla väsitav ning seal võib ka nii mõndagi juhtuda. Kord läks temalgi kenasti sätitud müügiletiga nii, et see jäi ette poisikesele. “Õnneks läks katki vaid üks tass,” meenutab Mariliin.

Kauni portselani kodu

Manni Kunsti Stuudio mahub kõrge laega tuppa, mis asub Loomemajanduskeskuse teisel korral. Vanast nagisevast trepist studiosse jõudes võib näha Mariliini siin maalimas.

“Portselanimaali puhul tuleb kõik alguses väga täpselt läbi mõelda. Kiht kihilt ja iga pintsliõmmet! Mõni nõu käib mitu korda põletuses, ja kui ese juba ahjust läbi käib, siis pärast seda ei saa enam midagi muuta,” seletab ta.

Stuudio riulitel näebki tema värvikat originaalloomingut – vaagnaid, tasse ja serviise, iga töö alt leiab ka kunstniku initsiaalid.

külaskäik



Lepatriinudega taldrikud võimaldavad värvikaid roogi efektselt välja pakkuda.



Maasikatega nõude sari kaob laadal lettidel nagu soe sai.



Maiasmokkadele mõeldud serviisil näeb plaatinaga maalitud mummuke välja nagu pisike peegel keset graafilist kapsalehemustrit. Helesiniste teetasside seest leiab jooja veel ühe väikese sinise õie.

Mariliin teeb ka tellimustöid, isegi etteantud mustritega. “Mõned ideed võivad teinekord mind veidi kammitseda. Eks ikka on parem teha omaloomingut ja siis sellele ostja leida,” tunnistab ta.

Kui keegi tellib serviisi, algab töö tegelikult toorikute otsimisest. See võtab tavaliselt kõige rohkem aega. “Valgest portselanist kohviserviisid koosnevad sageli suurest kannust ja imeväikestest mokatassidest. Eestlased on küll kohvigurmaanid, aga tahavad ikka suuremat kruusi,” teab Mariliin.

Tellimustööde ajal on loomulikult vastutus suur. Elus kipub ikka nii juhtuma, et kui hakkad teistele midagi tegema, siis ilmnevad takistused või äpardused. Nii juhtus kord Mariliinil suure kohviserviisi maalimise ajal, et taustavärv sai poole serviisi maalimise ajal otsa. Poeski ei olnud sama tooni saada. Aeg muudkui kulus.



Türkiisnise mere-teemalise sarjaga alustas Mariliin juba 2002. aastal. Sellel sarjal on lai austajaskond.

Kui värv viimaks müügile ilmus, oli selle hind 12 korda kallim ning värvitoon veidi muutunud. Ühe värvipurgikesega saab 6–7 tassi ära katta. Kullavärv on eriti kallis. See väljendub ka maalitud nõu hinnas.

Lisaks nõude kaunistamisele on ta huvilistele õpetanud portselanimaali Tartu Kunstikooli valik- ja täiendusõppe kursuste raames. Mariliin meenutab seda aega hea tundega. Ta ütleb, et püüdis õppuritele eelkõige edasi anda teadmisi keemiast ja tehnikaid. Keemiaga sõbrustamine tuleb sellise kunstistiili harrastamisel igal juhul kasuks. “Värvipulbrid ja õlid, mis tuleb omavahel kokku segada – need vajavad eelteadmisi, et ei juhtuks õnnetusi ja pettumusi,” seletab Mariliin. Lisaks vettpidavale teooriale suunas ta huvilisi oma käekirja otsimise radadele. “Kasutasin õpetades niinimetatud vabu mustreid. Eesti naised on osavad ja head matkijad, nii ma nimelt ei õpetanud neile oma käekirja. Paraku on see meie loominguliste inimeste õnn ja õnnetus. Sest nendelt, kes midagi välja mõtlevad, võetakse idee, mida küll täiendatakse, aga tulemus ei saa sugugi alati parem.”

Praegu Mariliin õpetamisest puhkab. Küll aga maalib ta vahel siiski portselani. Hetkel on tema elus eriline aeg – aasta tagasi lisandus perre pisipoeg Hiro. Väikesel Hirol on vend Teodor (15) ja õde Karlote (10).

Emakohustused võtavad päris palju aega. Ta teab, et mitmed tema elukutse esindajad annavad tööd hea käega maalijatele ehk kasutavad abitööjõudu. “Tavaliselt sõlmitakse sellistel puhkudel leping. Kui inimene sellega nõus on, et tema vaev müüakse autori ehk idee ja käekirja väljamõttele nimega, siis ei ole ju midagi katki. Samas mina tahan ikka ise hakkama saada,” tõdeb ta. “Minu jaoks on portselanimaalimise juures suurim rõõm tunnustus ehk kui sinu õhinaga tehtud töö kellelegi väga meeldib.” ☘



WWW.ANTIGILADU.EE –

sõbraliku hinnaga antiik- ja vanavara nipsasjadest mööblini

E-pood on alati avatud, tellimustele tasuta turvaline kohaletoometus üle Eesti.

Lisaks kaks ladu Haapsalus: Jalaka 78 ja Lihula mnt 27a.



tel 523 3303, 523 3302

WWW.ANTIGILADU.EE



Ehitame mängumaja

Tekst, fotod ja teostus **Kaido Veski**

Mängumaja idee tekkis siis, kui põnnid selleks sobilikku ikka jõudsid. Kuna taastame vana talukohta ja vedame enamiku soojast ajast seal, oli mõtte ehitada lastele mängumaja.

Taastame vana talukohta eesmärgiga sinna tulevikus elama kolida ning vedame juba praegu seal kogu sooja aja, nokitsedes majapidamise kallal ja kasvatades enamiku talve jooksul tarvitavatest aia-saadustest. Nii on üsna mõnus, kui lastel on mängimiseks puhas ja kuiv koht, mida nad enda suva järgi kamandada saavad. Heitlike kevadilmadega on selles päris meeldivalt soe ja tuulevaikne.

Olgu peale, et poeg on juba alustanud toomingu otsa kapitaalkindluse (loe: onni) rajamist, kuid vähemalt tütrele pole sellise alternatiiviehituse vastu esialgu erilist huvi.

Päris pika aja võttis asukoha valik. Mida rohkem rehnutit pidada, seda keerulisemaks asi ilmselt mõeldakse. Lõpuks jäi ikkagi paika esimene variant ning ehituse piirjooned said maha tõmmatud senise poolimprovi-

seeritud liivakasti kõrvale nõnda, et selle ukse ette jääb ilus kähär vana-aegne sirel ning aken omakorda vaatab läände – õhtuse päikese poole. Lisaks saavad emme ja issi enamikust toimetamiskohtadest ka mängumaja juures toimuval silma peal hoida.

Ühise arutelu käigus leidsime, et mõistlik on teha ehitis piisavalt suur, võimaldamaks täiskasvanud inimesel end põrandal mugavalt välja sirutada. Kui juhtub, et on tarvis kedagi majutada, on telgist pisut mugavam lahendus olemas. Samas peab mainima, et sõbrad, kes suvel kuumalaine ajal seal ühe öö veeta üritasid, pidid hoolimata aknaklaasi puudumisest varahommikul peaaegu keema minema ning lõpetasid uinaku konditsioneeriga autos.



Tavaolukorras on ööd mängumajas siiski päris meeldiv veeta.

Mõõtusid ma siinkohal meelsasti kirja ei paneks. Enne nokitsemist olen alati läbi uurinud palju variante ning nende põhjal vastavalt olemasolevale ehitusmaterjalile ja vajadustele kombineerinud. Nii ka sel korral. Selle majakese aluseks on juhend, mis asub aadressil <http://goo.gl/LIQkok>. Kohendasin seda õige pisut enda maitse ja ehitusmugavuse järgi.

Üheksa auku, liiva ja kive

Vundamendi tegin kerge, aga korraliku – nagu ikka väikeste hoonete puhul, mis siiski ajale pisut vastu võiksid pidada. Kaevasin maasse üheksa auku, täitsin need liiva ja killustikuga, trampisin nuiaga korralikult kinni ning asetasin peale pisut tõsisemad paekivilatad kui suvalised kivilaastud kusa-gilt põlluservast.

Asetasin kivid loodi ning kontrollisin üle ka diagonaalid. Kividele

omakorda panin tükikese ruberoidi ning ehitasin nendele fotodel kujutatud moel 50x100 prussist karkassi ning otse karkassile kruvisin vana-dest, majast välja lammutatud lauda-dest põranda. Karkassi võib loomulikult ka ära immutada – küllap saab kestmam.

Olen seni ikka üritanud nii toimida, et hoian renoveerimise käigus välja vahetatud või üle jäänud vähegi terve ja kuiva materjali alles. Nii said sellegi maja katuseks mõned teise ringi lauajupid, ja seni elumaja köögipõranda (põranda alt leitud kirja järgi aastast 1926) katnud lauad said pärast puhastamist endale uue elu laste häärberis. Kaks kihti lakki peale, ja saigi väga ilus.

Seinakarkassi tegin otse põrandale. Kruvisin ja katsetasin, planeerisin ja proovisin. Muide, mängumaja ja muud sellised projektid on väga lahedad, arendamaks oma ehituslikku ettenägemise oskust. Väikeste

mastaapide tõttu on väga lihtne untsu läinu ümber teha, samuti annab see kogemuse edaspidi targem olla. Võibolla on selles isegi oma tõde, et enne “päris” majaga alustamist ehita mängumaja ja peldik.

Lõikamiseks sobib taskunuga

Karkassile lõin tollise laua, vahed kat- sin liistudega nii, et lõpptulemus meenutaks võimalikult lähedaselt elumaja ja muude hoonete oma. Kõige selga Rootsi punane muldvärv.

Katusekattematerjalina kasutasin bituumensindlit. Selle materjali puhul on plussiks tema suhteliselt soodne hind ning paigaldusmugavus pisikeste pindade juures. Osta saab üsna täpse koguse ning lõikamiseks piisab taskunoast. Mõistlik on kasutada mõnda vanemat nuga, millest eriti kahju pole. Materjal määrab ning nürbib tera päris isuga.

Kõige esimese, s.t alumise kihi panin tagurpidi, ülejäänud nii nagu peab. Esimese ja viimase kihi juures kasutasin fikseerimiseks papinaelu. Ülejäänud kleepusid esimese päikesega suurepäraselt omavahel kokku. Servalauad, harjalauad, iluliistud ja muu taoline on samuti võimaluste ja fantaasia teema – pole vaja asja üle- määra hulluks ja kulukaks korraldada.

Mõistlik on pärast majakese valmi- mist too paljaste kätega kõikvõimali- kest kohtadest korra üle silitada. Kus käsi vähegi võpatab võimaliku pin- nuohu tõttu, võtke kasutusele meet- med. Lihvige ja kraapige ja tehke kõik selleks, et põnnid ilmaaegu haiget ei peaks saama. Samas ei peaks taas asjaga üle pingutama ja lapsi päris vati sisse paigutama – paar pisikest pindu kulub igale marakratile elukogemuse tarvis ära.

Uks sai tehtud ema maja ehitusest üle jäänud voodrilaudadest, uksehinged oli vanaisa ilmselt juba aastaid tagasi tuleviku tarbeks soetanud – rooste maha ja Hammerite peale.

Mängumaja sai ilus ja rõõmsa- meelne. Laetalad värvisime pruuniks, lae ja akende-uste servad valgeks ning seinad kollaseks. Kardina ette, nagike seinale jne. Kasutage julgelt oma fan- taasiat.

Ise plaanin edaspidi täiendada ehi- tist veel terrassipinkide ja aknaaluse kapp-lauaga. Tore nokitsemine, kui parasjagu keegi külla grillima tuleb ning seltskonda “päris tööle” raisata ei raatsi. ☘

Eesti sepp

Ahvenamaa kirikute kallal

Tekst **Annika Matson**, fotod **Indrek Kald**



Jüri Evert seppistas Kõkari kirikule uued uksehinged ning restaureeris sepistatud ukسلukud. Nüüd on ta tellimusi saanud teistestki Ahvenamaa kirikutest.

Ahvenamaal Kõkari saarel on end muuseumi seppikotta sisse seadnud Jüri Evert, kes sealsetele kirikutele uusi uksehingesid sepistab.

Pärnumaalt Tihemetsast pärit Jüri seppistas Ahvenamaa kirikuvalitsuse palvel Kõkari kirikule uued uksehinged ja restaureeris saajandi eest sepistatud ukسلukud. “Oma seppitamise järge ootavad veel Sottunga ja Föglö kirikute akende ja uste hinged,” tunneb mees heameelt, et tellija tema tööga nii rahule jäi, et lisa soovib.

Sepaks õppis Lätis

Jüri sai metallitöötlemise pisiku juba lapsena vanaisa Olev Evertilt, kes oli Tihemetsa sohvostehnikumis metallitöötlemise tehnoloogia õppejõud.

“Vanaisa mind veidi õpetas, ta ise armastas eriti rauast nuge teha, sellest mul tekkis huvi,” räägib Jüri. Tehnikumis õppides sai Jüri tuttavaks ühe lätlasega, kes rääkis, et Riia vabaõhumuuseumi kunstistuudios on võimalik päris sepaks õppida. Tema juhendajaks Riias oli Läti meistersepp Vilnis Vinševiš, kes on pälvinud tunnustust seppide restaureerijana ka Euroopast.

“Võtsin Tihemetsa tehnikumist akadeemilise puhkuse ja läksingi Lätti sepaks õppima, kolmeaastased õpingud venisid mul küll töötamise tõttu viieaastaseks, aga lõpetatud ma selle kooli sain,” meenutab Jüri. Huumoorikalt lisab ta, et tegelikult jõudis vahepeal veel ka aasta Ōisu tehnikumis õllemeistri ametit õppida. “Ka need õpingud jäid katki, kuna nõuti liiga palju keemia-teadmisi ja neid minu peas ei olnud, ma ei jaksanud seal enam pusida,” lisab mees. Tunnistades, et õllemeistrit temast ei saanud, aga karastunud õllepruulija küll.

“Riia kunstikooli lõpetamise eelduseks oli, et kunstsepaks õppinul peab olema toimunud ka kümme isikunäitust. Oma lõputööks valisin ma eri stiili rauast lühtrite tegemise ja kümme-kond



Sepatöö on füüsiliselt raske, kuid Jüri naudib loomisprotsessi ning seda, kuidas hõõguvat rauda saab oma tahtmise järgi painutada.

näitust korraldasin ka Riias: kolm rahvusvahelist ja seitse kohalikku. “Minule meeldib kõige enam Skandinaavia stiil, kus on rohkem plastilisust. Vahemere maade stiil on toretsevam – rohkete keerdude ja nikerdustega. Nüüdseks olen ma küll kõik oma lühtrid maha müünud – nii Soome, Rootsi kui ka Ameerikasse,” räägib Jüri.

Sepistamine annab hingerahu

Ta on õnnelik, et õppis selgeks ameti, mida oskavad nii siin kui ka teisel pool Läänemere kallast vaid väga vähesed. “Lisaks sellele, et sepatöö on füüsiliselt raske, eeldab see ka loovust, aga se pistada ei oska tõesti igäuks. See on nii vägev tunne, kuidas raud sinu käte all vändub ja paindub. Tuleb mingi mõte, hakkam proovima, ja jube hea tunne on, kui õnnestub,” iseloomustab Jüri oma unistuste tööd.

Hetkel teenib ta Soomes oma igapäevase leiva küll ehitustöödega, aga kui ehitamine üle viskab, läheb Kõkari muuseumi sepikotta ja hakkab rauda taguma. “Sepistamine annab mulle hingerahu, aga vaikuses ma se pistada ei saa – mul



PALJU ÕNNE VÕITJALE!
Reisi Cornwalli koos Maakoduga võitis

MAIA PERE

Loosiõnn naeratas prouale, kes on olnud Maakodu ja Maalehe tellija juba aastast 2004.

Võitjaga on ühendust võetud.



Ajakirja Maakodu tellimine:

tel 680 4444, klienditugi@lehed.ee



peab olema kisa-kära ümber, Metallica näiteks,” naerab ta.

Küsimusele, kas loovus on inimestel kaasasündinud või arendatav, vastab Jüri, et tema arvates peab midagi olema ikka kaasa ka sündinud, aga arendatav on see kindlasti. Jüri räägib, et nägi Riia kunstikoolis igasuguseid inimesi. Tosinast sepaõpingutega alustanut tegeleb sepistamisega praeguseks vaid neli. Samas tunneb mees muret selle pärast, et tänapäeva noorte meeste seas on liiga palju siidinäppe ja oma kätega ei osata enam midagi teha. “Poistele peaks koolis traditsioonilist metalli- ja puutööd rohkem õpetama,” arvab ta.

Küsimusele, kuidas on Soomes seis seppadega, kes oskavad ka kunstsepiseid teha, vastab Jüri, et enamik seppasid teeb ka Soomes vaid

nuge. Neid, kes teevad kunstsepist, on väga vähe järel.

“Samas on teada ka tõsiasi, et käsitöösepiste tegemine on väga aeganõudev ja kallis ning tavainimesed ei ole nõus selle eest nii palju maksma. Pigem läheb peale “mustaks värvitud” raudmasstoodang, mis on hoopiski keevitus, aga seda müüakse sepiste pähe. Tegelikult väänavad ja keevitavad traati ka nn Saaremaa sepad. Paljud inimesed ei saagi aru, mis on n-õ rauakeevitus ja mis sepistö. Aga ma arvan, et mõne aja pärast tõuseb ka kunstsepis taas väga au sisse ja inimesed hakkavad seda hindama,” möönab Jüri.

Tema suurim unistus on vanaduspõlves elatuda vaid sepatööst. “Vana mehena tahan rahu-likult rauda toksida päris oma sepikojas,” tõdeb Jüri. ✨



Tallinna

MEREPÄEVAD

18.-20. JUULI

**EESTI SUURIM
MERE- JA PEREPIIDU**



MEREL



KALDAL



LAVAL

LAEVAD ROOTSIST, SOOMEST JA LÄTIST

EESTI LAEVAD ENNE JA NÜÜD

MEREPÄÄSTEÕPPUS

ILUTULESTIKUSHOW MEREL

LAEVASÕIDUD, PURJEREGATT

VEDURLAEVADE TANTSUSHOW

PÄIKESETÕUSUKONTSERDID

JPM

ÖÖLAULUPIIDU

LASTEALAD

KAUBANDUSTÄNAV

KALA-ALA, PÄÄSTEPARVEKINO

UJUV MEREMESS

EKSKURSIOONID

NÕMME KIRBUKAS

JPM

FESTIVAL EESTI POPS

METSATÖLL, KUKERPILLID

HU?, VAIKO EPLIK

MINÄ JA VILLE AHONEN

GERLI PADAR, APELSIN

GIANNA TAM (NL)

KADRI VOORAND TRIO

JPM

Korraldajad: Tallinna Linn, Tallinna Sadam, Ajalooliste Laevade Selts, Eesti Meremuseum

Autopartner: Autospirit Fiat Meediapartner: Delfi Infopartner: 1182 Merepartner: Tallink

Suurtoetajad: Balbiino, Saku, Amps, Noblessner

Toetajad: Amserv, Eesti Päevaleht, Eesti Loots, Alfons Hakans

Partnerid: MTÜ Puude taga on inimene, Meremess, Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet, Prantsuse Instiit Eestis, Overall, Cafe Noble, Eest Pops, City Marina, Sailig.ee, Eesti Töötukassa, Nõmme Kirbukas



tallinnamerepaevad.ee



Hing kisub vägisi rooside poole...

Veski talu roosiaia jaoks tuleb varuda aega, sest iga õis selles hoolikalt valitud 250 sordiga kollektsioonis on omaette ime.

Tekst **Kaja Kurg**
Fotod **Sven Arbet**

Kolga-Jaani lähedal asuvast Visuvere külast on saanud Eesti aiandusmaastikul tõusev täht. Siin on kaks silmapaistvat roosiaeda. Eeriksaare talu roosidest kirjutasime aprilli Maakodus, täna läheme külla naabrite juurde Veski tallu, mille perenaine Liivi Jurak on olnud rooside lummuses ligi paarkümmend aastat.

Kohe algul tuleb välja vahva seik. Maakodu staažikamad lugejad ehk mäletavad meie roosiristseid aastal 2007, kus otsisime nime roosikasvataja Mart Ojasalu neljale uuele aretisele? Kon-

kursile laekus paarsada toredat nime, üks erilisemaid ja kaunimaid nende seas oli 'Ingli puudutus'. Selle kena nimega ristiski aretaja ühe oma sirelivärvi ja tugevalt lõhnavate tädisõitega peenraroosi.

Kui Liivi ütleb, et tema saatiski selle nime, olen rõõmsalt jahmunud. On uskumatult tore nüüd, pärast paljusid aastaid kohtuda!

Esimene oli 'Flammentanz'

Üllatusena selgub, et Liivil on vägagi uhke roosikogu – tervelt 250 sorti. Imetlusväärne, ametilt on ta ju hoopis meedik!



Õitsev juuli algus roosipeenral. Kohe ees lillakasroosa 'Madame Bovary', siis aprikoosivärvi 'Sangerhäuser Jubiläumsrose', hõbe-purpurililla 'Saint Exupery'. Kõrge punane on 'Concorde', oranžikad 'Las Vegas', 'Alexander', 'Öie' (istutatud ema mälestuseks). Kohev tumedam roosa on 'Amalia Renaissance' - üks tervemaid ja tublimaid õitsejaid kuni hilissügiseni.

“Kui me aastaid tagasi maale elama tulime, alustasin püsililledega. Aga varsti tundsin, et tahan midagi erilisemat, ilusamat ja õrnemat. Mõtlesin, et võiks ju roose proovida... Kuid ma ei osanud ju neid õigesti istutada ja hooldada ega teadnud tol ajal rooside hingeelust suurt midagi. Nad olid lihtsalt ilusad lilled, mis väga meeldisid. Väga palju taimi läks aga oskamatus ja teadmiste puudumise tõttu välja. Roosiga ei ole nii, et istutad maha ja siis ta kasvab nagu muud lilled. Roos tahab enamat hoolt ja tähelepanu. Mõtlesin, et ma vist ikka ei saa sellega hakkama.”

Tuligi väike paus. “Ent siis tekkis jonn ja Jäära kangus löi välja. Kas ma tõesti ei suuda? Hakkasin jälle vaikselt peale, köögiviljapeenrad pidid loovutama koha roosidele.”

Liivi meenutab, et aia üks esimestest roosidest oli 'Flammentanz', mille ta ostis Viljandi turult tuntud roosikasvataja Juhani Juhani käest enam kui paarkümmend aastat tagasi. See roni-roos on veel praegugi täies elujõus ja kaunistab elumaja otsaseina igal suvel.

Liivi: “Olin Viljandi turul sagedane ostja. Juhani oma muheda huumoriga oskas igale huvilisele mõne roosi kaasa sokutada. Ta õpetas ja juhendas ikka mahlaka naljaga, ning kuidas sa tuled siis kahe palja käega turult ära! Nii need roosid meie aeda tee leidsid.”

Oma esimestest roosidest ei teinud Liivi klassikalist peenart, vaid paigutas nad suurele metsa äärde jäävale murulagendikule elumajast veidi allpool. Taimi kogunes vaikselt aina juurde, kuni neist sai umbes 50 põõsaga lapike. Paljud roosid on seal veel praegugi alles, “millegipärast ei soovi nad meie talust lahkuda”.

Praegune kollektsioon asub elumaja kõrval iluaias. “Eelistan siiski korrektseid klassikalisi roosipeenraid. Murus kasvavate rooside eest hoolitsemine on üsna aeganõudev ja tülikas.”

Teehübriididest pargiroosideni

Nüüdseks on Liivist saanud vilunud roosikasvataja, just oma vigadest õppimine on andnud palju praktilisi kogemusi. Uue sordi ostmisele eelneb korralik kodutöö: esikohal on talve- ja haiguskindlus, kuid muidugi on olulised ka lõhn ja värvus.

Kui tahad midagi erilist...

www.nurgapuukool.ee



Harju maakond, Nissi vald, Ellamaa
tel 508 2615, 509 8547
info@nurgapuukool.ee
Skype: nurgapk



Liivi Jurak ühe oma lemmikuga. Need tohutu suured õrnroosad, justkui pojengiõied kuuluvad inglise roosile 'Madame Figaro'. Sort sai nime ühe Prantsuse naisteajakirja järgi. Ta on tõeline iludus õitsemise kõrghetkedel, õitseb pikalt ning laseb nautida puhast sidruni- ja aniisiaroomi.



Romantiline nurgake roosiaias. Aiakuju selja taga on 'Terracota', kõrval suur roosa pöösas 'Amalia Renaissaince', kõrge punane paremal on 'Concorde'.



Värava ees tervitab saabujaid vanasse patta istutatud pinnakatteroos 'The Fairy', mis sealt kaunitult üle serva alla valgub.

Roosipeenardel näeb kõiki roosirühmi ja tuntud aretajate loomingut: esindatud on David Austini romantilised roosid, muidugi ka Kordes, Meiland, Delbard jt. Sordid pole kaootiliselt, vaid perenaine üritab nad paigutada süsteemi järgi.

Aia teises servas ääristab madalat maakividest müüri pikk rida pargiroose. "Kui ma ükskord enam ei jaksa peenraroosidega mässata, siis on mul roosid ikkagi olemas. Pargiroosidega on ju hulga lihtsam," tunnistab Liivi.

Paksus kaustikus on kirjas kõik sordid ja põõsaste arv, millal on istutatud ja millal mõni välja läinud. Liivi on visandanud ka peenraplaanid, sest algul ei jäänud ju kõikide sortide nimed meelde, "ikka tuli näpuga järke ajada". Andunud roosifännina on naine kogunud ka roositeemalisi artikleid ajakirjadest ja neid internetist välja printinud. Nii on aja jooksul tekkinud kenake kogumik roosikirjandust.

Liivil on vedanud – ka naabrinaine Inga Laansalu on suur roosihuviline ning uhke kollektsiooni omanik. Juhtus nii, et mõlemad pered hakkasid ühel ajal Vissuvere külas uut kodu rajama. Liivi tundis Ingat juba varemgi, kuid nüüd hakkasid nad eriti tihedalt läbi käima. Sageli sattusid nad koos ka Põltsamaa roosiaeda, kuhu on Kolga-Jaanist napilt pool tundi sõita.

Liivi: "Roosiaeda juhtis sel ajal Rein Joost, kes meid hea meelega õpetas, juhendas ja abistas sortide valikul. Ta on olnud meile väga suur autoriteet ja eeskuju. Vestlustest Reinuga tekkis aina suurem huvi rooside vastu, nii tõime ikka

Liivi 10 lemmikut

- 'Eden Rose'.
- 'Chartreuse de Parme'.
- 'Barcarole'.
- 'Nostalgie'.
- 'Sahara'.
- 'Aspirin'.
- 'Golden Celebration'.
- 'Madame Figaro'.
- 'Concorde'.
- Rosa chinensis 'Viridiflora'.

Aaviku avatud aed 20. juulil

Aaviku talus Kersalu külas Keila vallas Harjumaa

www.aavikuemand.ee



11.00 Avamine, ringkäik aias

12.00 Aiafoto koolitus – Katrin Press. Fotod postitatakse FBsse, nädala jooksul kõige enam meeldimisi kogunud pildi autor saab auhinnaks 10eurose kinkekaardi.

13.00 Viinamarjade kasvatamisest Eestis – Harri Poom

14.00 Hampton Court Palace Show 2014 verivärsked muljed ja pildid – Eve Piibeleht

15.00 Aia energaetiline puhastamine – Kalju Paldis
www.energoman.ee

Avatud on kohvik, pakutakse kodutehtud küpsetisi ja kohalikku käsitööd. Ilutaimi müüb Aavikuemand, viljapuude perepuid ja viinamarju Saare-Tõrvaauuga aiand (www.e-aiand.com).



ja jälle Ingaga uusi roose koju. Sellepärast kutsumegi Põltsamaa roosiaeda oma aedade ristimaks. Ühine hobi on meist teinud Ingaga head sõbrad ja ka reisikaaslased.”

Häbumisest päästetud ilus koht

Liivi ja tema abikaasa Aivo on imetlusväärset tegus paar, kes teinud Veski talu taastamisel aastate jooksul ära tohutu töö. Elumaja oli üsna õnnetus seisus – lagunenu ja ärklikorrus sisse kukkunud –, kui nad selle 1990ndate alguses Kolga-Jaani kolhoosilt ostsid. Väikesel künkjal asuv hoone on muide põneva ajalooa: nimelt ehitati see 1873. aastal spetsiaalselt Soosaare vallamajaks.

Maja ümber oli ainult võsa, eelmiste elanike prügi ja laudavaremed. Aeda polnud, ei ühtki tarbe- ega ilutaime. Nüüdseks on elumaja, kõrvalhooned ja vana maakivist magasiait kenasti korda tehtud. Viimane seisab uhke maamärgina talu sissesõidutee nurgal kõrgendikul. Kunagi oli magasiaidas veski, mille järgi hakati seda kohta ka kutsuma.

Kena on ka Veski talu iluaed, hoovipealne ja kogu muu hoonete ümbrus. Silma jääb palju toremaid lilleanumaid: roosid vanas pajas, kipslill suures roostes vannis, raudürdid päevinäinud toobris jne. Kõik need on lillenõudeks kohandanud abikaasa Aivo, kellele väga meeldib nikerdada

ja vanu asju taaskasutada, tema eriline hobi on aga vanatehnika.

On näha, et lisaks roosidele meeldivad Liivile ka okaspuud. Neid on aastate jooksul kogunenud päris kena kollektsioon. Igihaljad puud raamivad kenasti aeda ja sobivad hästi kokku roosidega, olles õievärvidele heaks taustaks.

Liivi ja Aivo lapsed on juba ammu pesast lennanud: tütar Kaire on õpetaja, ja poeg Peep müügijuht, lapselapsi on praegu kaks – Eliise ja Marten.

Kõik on armsad

Roosihuvilised lugejad tahavad nüüd kindlasti teada saada, millised on Liivi lemmiksordid.

“Väga raske on otsustada, kõik on ilusad, armsad ja omapärased. Üks erilisemaid on ehk roheliste õitega hiina roos ‘Viridiflora’. Tal on mitte ainult ebatavaline õievärv, vaid õitel ja lehtedel on ka üllatav lõhn, mis meenutab musta pipart. Seda tunneb siis, kui õisi ja lehti käega katsuda.”

Väga meeldib Liivile teehübrid ‘Barkarole’, mis on “lummava lõhnaga mustjaspunane iludus”, valgel pinnakatteroosil ‘Aspirin’ on aga justkui “portselani värvi täidetud õied, mis on ka vihmakindlad”, see sort on lisaks hea talvekindlusega. Lõputult võib ta imetleda kõrget peenarroosi ‘Sahara’, mille õitel toimub ääretult põnev värvimäng: puhkenud õied on tumekollased,

Taluõue kaunistavad samuti roosid. Ees punane ‘Sorrento’, taga kõrge heledam ‘kullerkupuõitega’ ‘Bella Weiss’, väga tubli ja vastupidav.

→ Puhkenurk rooside keskel. Vasakult: kollane ‘Golden Celebration’, tema taga ‘Madame Bovary’, heledam roosa on ‘Wisby’, kõrval lillakasroosa ‘Saint Exupery’.



aed

Roose kasvab kõikjal ka anumates, potis on 'Gärtnerfreund'.





õitsemise lõpuks on aga peenral täiesti teine taim, mil on tumeroosad õied.

Kaks lemmikut on Delbardi rooside hulgas: 'Chartreuse de Parme', mille suurte lillakasroosade tihedate õierosettide aroom on lihtsalt joovastav, ja suurte lopsakate õrnroosade lõhnivate õitega 'Madame Figaro'.

Inglise roosi 'Golden Celebration' tihedalt kokku pakitud õied on Liivi sõnul justkui päikesekulla värvi, teehübriid 'Nostalgie' oma kreemjate kirsipunase servaga õitega aga üliromantiline.

'Eden Rose', mida peetakse aretaja Meillandi kõige kaunimaks ja romantilisemaks sordiks, tekitab ka Liivis eriti sooje tundeid. Teehübriidi 'Concorde' suured tumepunased kergelt samestised õied lõhnavad väga meeldivalt ja püsivad kaua, see on tugeva püstise kasvuga vastupidav roos, mis õitseb suve jooksul korduvalt.

Pargirooside rivis on üks lemmikuid 'Morden Sunrise', mis õitsemise ajal "on justkui kollane pall". Imeline on ka 'Lydia Freimane': "nagu manavaht", mõnusa lõhnaga. Liivile meeldib väga ka miniatuursete karminpunaste õitega 'Kurista pargiroos': "Juba siis, kui pungad hakkavad avanema, on tema värv eriliselt ilus." Veetlev kontrast on 'Leda' tumekarminpunaste pungade ja puhasvalgete õite vahel.

Diagnoos: roosimaania

Liivi sügav austus kuulub roosikasvatajatele Juhani Juhanile, Mare ja Mart Ojasalule, Küllike ja Rein Joostile ning Aili ja Uno Kivistikule: "Nad on jätnud sügava jälje Eesti roosimaastikule. Loodan väga, et säilivad Eesti sortide ilusad nimed. Tänapäevani on väga armastatud Johan Eichfeldi väikeseliselised vastupidavad polüantroosid 'Mõrsja-

roos' ja 'Lumivalgeke' ning Vello Veski 'Koit'. Eri-line koht on Uno Kivistiku sortidel 'Tälupeog', 'Laulupidu', 'Põhjavalgus', 'Kalevipoeg' ja teised. Neil on perspektiivi ka tulevikus."

"Miks just roosid? Aga kas või juba sellepärast, et roos näitab kuni lume tulekuni õisi. Suvi ja püsililled on juba läbi, aga roosid aina õitsevad ... muidu oleks aed igavalt roheline," mõtiskleb Liivi ja jätkab: "Huvi rooside vastu on nii suureks läinud, et nimetan oma hobi naljatades juba roosimaaniaks. Või siis parandamatuks haiguseks, mis aina süveneb."

Lisaks roosidele, mis kasvavad Veski talu aias, on roosid "tunginud" ka tuppa keraamikale ja portselanile, roosiliseks on muutunud kangad ning perenaise rõivad ja ehted.

Need, kel aias roosid kasvavad, teavad, mida tähendab nii suure roosikogu hooldamine. Ometigi leiab Liivi aega, et istuda aias mugavas korvmööblis ja lihtsalt olla. "Pole midagi ilusamat kui kevadine ja suvine maahommik. Istud, kohvitass peos, päike on juba soe, linnud laulavad. Siis jalutad rooside vahele ja pead päevaplaane..."

Selliste võrratute hetkedega roosid justkui korvavad kogu vaeva. Mõnusa enesetunde loob juba seegi, kui tuled koju ja lähed läbi oma kauni aia: näed, kui korras on peenrad, kui sirged nende servad, pole umbrohtu, muld on kenasti kobe.

Juuli algul, kui roosid õitsevad, tahab Liivi oma roosimaaniat kõigi teiste "saatusekaaslastega" jagada. Plaanis on korraldada magasiadas näitus kõikvõimalikest tarbeesemetest, tekstiilidest jne, mida kaunistavad roosid, roosiaias jalutades saab aga nautida elusate rooside ilu ja aroomi. ✿

Roosikollektsioon kasvab klassikalistel sirgetel peenardel, sest neid on kõige lihtsam hooldada ja talveks katta. Maakodu idüll: sume suvõhtu, päike on loojumas...

Nimetan oma hobi naljatades juba roosimaaniaks.

LIIVI JURAK



VALGUST LÄBILASKVAD KATUSEKATTED

Kasutatakse terrasside, varikatuste, aiamajade, grillimajade jt. katuste katmiseks.

Valget PVC katet kasutatakse kohtades, kus on vajalik ja soovitatav piirata valguse läbilaskvust. Võib kasutada vaheldumisi kirka plaadiga. Kasutatakse hügieenilise pinnakattena loomapidamishoonetes.

GARANTII

Õige paigalduse korral kuni 10 aastat.



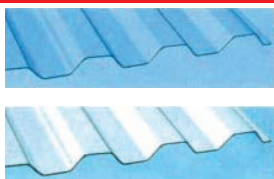
Materjal

Värv

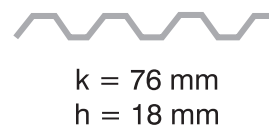
Möödud

Valgusläbilaskvus

Profil

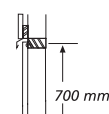
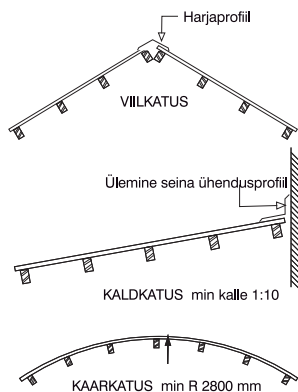


vesikirgas	1050 × 6000 × 1,2 mm	89%
pronks	1050 × 3000 × 1,2 mm	55%
valge	1050 × 2000 × 1,2 mm	20%
vesikirgas	1050 × 3000 × 1,0 mm	90%



Tulepüsisusklass B1 (raskesti süttiv)

KASUTUSVÕIMALUSED

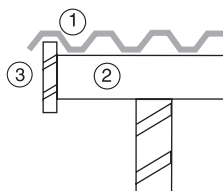


SEINAAKEN

KÜLGMINE SEINAÜHENDUSPROFIIL

KONSTRUKTSIOON

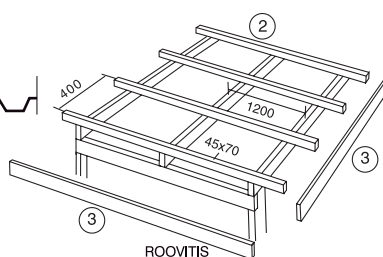
Katuseviil



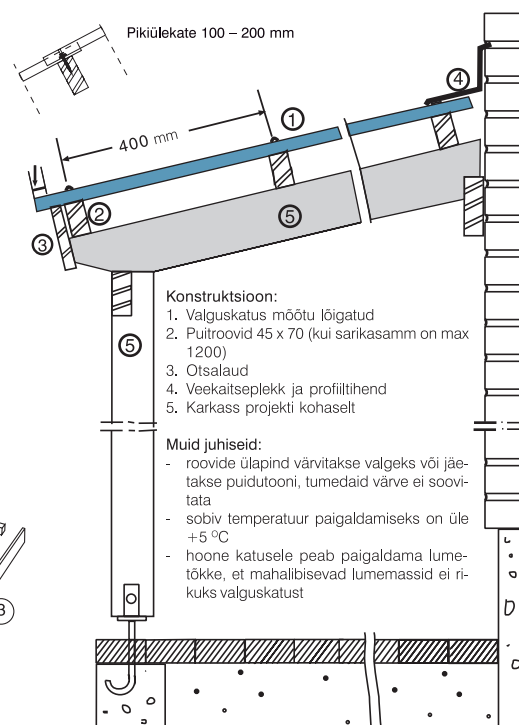
KÜLGEDE LÕPETAMINE



TRAPETSPAADI KINNITUS



ROOVITIS



Konstruktioon:

1. Valguskatus mõõtu lõigatud
2. Puitroovid 45 x 70 (kui sarikasamm on max 1200)
3. Otsalaud
4. Veekaitseplekk ja profiilitihend
5. Karkass projekti kohaselt

Muid juhiseid:

- roovide ülapiind värvitakse valgeks või jäetakse puidutooni, tumedaid värve ei soovitata
- sobiv temperatuur paigaldamiseks on üle +5 °C
- hoone katusele peab paigaldama lumetõkke, et mahalibisevad lumemassid ei rikuks valguskatust



LADUSTAMINE



Vastne aiaomanik Heli Raamets: "Mul on krundil salvkaev ja kindlasti ma ei kavatse aeda kasta kraaniveega. Soov oli kasutada ka vihmavett. Vedasime eelmisest omanikust jäänud kuupmeetrisest plastist veepaagi räästa alla ja mehed suunasid vihmaveetoru paaki (varem jooksis väärtuslik kastmisvesi mööda betoonrenni kanalisatsiooni). Nüüd keera vaid kraani ja lase kastekann täis. Kastmine on siiski raske töö ja põuaperioodil kulub palju vett. Kuidas säästa vett ja vaeva?"

Tekst **Kaja Kurg**
Fotod **Shutterstock**

Iga tark aiapidaja kogub kastmiseks vihmavett – taevast saabub pehme ja soe vesi on taimedele eriti meelepärane, pealegi ei maksa see midagi. Paljudes aedades on siiani sel otstarbel kasutuses aegade hämarusest pärit suured metalltünnid, mis saadud näiteks hea tuttava kaudu tehase tagahoovist või leitud prügimäelt. Tänapäeval on vihmavee kogumiseks müügil spetsiaalsed kena disainiga anumad, valik on lai nii maa peale kui maa alla.

Kastekannude vinnamine ja veevooliku hoidmine on füüsiliselt raske töö. Kuival suvel, kui kogu aed on janus, võtab see ka palju aega. Muidugi võib panna aeda kastma moodsad süsteemid, kuid see on kallid lõbu.

Saab ka teistmoodi. On hulk võimalusi, kuidas hoida kokku vaeva, aega ja kulutada kastmiseks vähem vett, aga taimed on seejuures ikkagi korralikult joodetud ja rõõmsad.

1. Multš – oivaline abiline

Seal kus vähegi võimalik (ei sega hooldamist ega riiva silma) katke taimedalune mullapind multšiga. See takistab mullaniiskuse aurumist, samas laseb orgaaniline multš läbi vihmavett ja õhku. Kasu on aga vaid korralikult paksust (10–20 cm) kihist. Multš hoiab pinnase kobeda ja õhurikkana.

Püsikupeenrale, maasikate vahele ja köögiviljamaale sobib kõige paremini muru niitmisel tekkinud rohuhake, samuti põhk, puude ja põõsaste alla koorepuru. Enne multšimist rohige pind ja kastke korralikult läbi. Kui aegajalt sajab ka vihma, siis selline peenar ei vajagi ehk rohkem kastmist. Köögivilja tuleb siiski kasta, sest saagi kasvatamiseks kulub palju vett.

Aed targalt kastetud



Rohuhake on kuival ajal ideaalne multš, kuid vihmaga kipub hallitama – siis tuleb see ära võtta. Hea peenrakate on ka must peenraloor, kuna see laseb läbi õhku ja vett. Looril on eriti mugav kasvatada kabatsokke ja kõrvitsaid, ka aedsalatit.

2. Kobestamine säilitab niiskust

Igal pool ei saa/ei sobi multši kasutada. Kui katmata mullapind pärast kastmist või vihma kuivab, tekib sellele koorik, mille peenikestes kapillaarides liigub vesi hõlpsalt üles. Sellepärast kuivatabki koorik mulda.

Kobestamine lõhub peened kapillaarid ning pealmine kobe mullakiht isoleerib sügavamalt tõusva niiskuse peaaegu täielikult ega lase sel auruda. Sellepärast tasub pärast iga kastmist ja vihmase kohe, kui mulla pind on tahenenud, see kergelt üle käia.

Sage kastmine mulda kobestamata aga võib isegi suurendada niiskuse kadu mullast.

3. Veevaru kaasavaraks

Külvates tehke kõigepealt külvivagu korralikult märjaks, tippige seeme ja katke see koheva mullaga. Pealt ärge enam kastke. Juured arenevad allapoole niiskuse suunas ning nii peavad nad hiljem põuale paremini vastu. Samamoodi andke taimetele veevaru kaasa istutades. Selliselt kasvama pandud taimi ei pea tükk aega pärast külvi-istutamist kastma isegi kuival ajal. Pealmine kobe mullakiht on hea niiskusesäilitaja (vt punkt 2).

4. Suunake vesi juurte juurde

Kui ümber taimi on veidi madalam "kauss", ei valgu kastmisvesi mujale ja juured saavad selle kõiki endale. Sügisel tuleb puude, põõsaste ja püsikute ümber olev süvend aga kindlasti täita, et talvel sinna vett ei koguneks.

Aiapidajate seas on levinud pudeliniipp: lõigake suurel plastpudelil põhi alt ära ja suruge pudelisuud pidi taimi alla mulla sisse. Valage pudel täis, vesi imendub aeglaselt mulda ja jääb täielikult juurte käsutusse.

Pudelimeetod hoiab kõvasti vett kokku, sest vesi ei saa mujale valguda ega auruda, nagu juhtuks pinnale kastet. Peenar jääb pealt kuivaks, muldale ei teki koorikut (vt punkt 2). Ka umbrohule ei meeldi targata kuivas mullas.

Rooside ja elulõngade all pole plastpudelid muidugi ilusad, aga ehk õnnes-

tub need oma elu kergendamise eesmärgil kuidagi ära peita.

Kasvuhoones ja peenral saab kasutada ka tilkkastmis- ja imbsüsteeme, mis suunavad vee otse juurtele.

5. Vihmuti: väldi viga

Sageli tehakse selline viga: vihmuti pannakse ööseks aeda kastma. See on mõeldud aga murule ning niisutab maapinda ainult 5–10 cm sügavuselt, kus paikneb murutaimede juurestik. Suuremate taimede juured on tunduvalt sügavamal.

Aiaomanik ei saa aru: kulutatud on palju vett, aga puud-põõsad vaevlevad ikkagi niiskusepuuduse käes. Neile tuleb kuival ajal vett anda ikka ämbrite kaupa!

6. Veesäästuaeg: hommik ja õhtu

Kuumal ajal pole mõistlik kasta keskpäeval ja pärastlõunal, kuna suur osa veest aurub siis palavuse tõttu lihtsalt õhku. Hommikul ja õhtul on õhk jahedam, aurumine väiksem ja põhi-osa kastmisveest imendub mulda.

Paljud omavalitsused lubavad ainult öösel kasta. Selle eelis on tugevam surve, kuna tavatarbimine on väike. Tuulevaikses aias võib õhtune ja öine kastmine aga soodustada seenhaiguste levikut, seal on parem kasta varahommikul, eriti just jahukasteõrnu taimi nagu maasikad, roosid, aed-leeklilled ja hernerid.

7. Lilleanuma jootmise nipid

Lilleanuma muld hoiab paremini niiskust, kui see sisaldab vett siduvaid saviosakesi ja perliiti. Tänuväärne on kastmisgeel, mille graanulid paisuvad vee mõjul suuremaks ja kust tasapisi vabanev vesi niisutabki mulda. Eriti kulub kastmisgeel ära päikeselisel kohal olevasse amplisse, mida tuleb kuumal suvepäeval vahel koguni kaks korda kasta.

Nutikad naised on leiutanud käepärase nipi: lillenõu põhja pandud beebimähe toimib samuti tõhusa veemahutina.

Kasutage altkastmissüsteemiga lillekaste ja ampleid. Need maksavad küll rohkem, kuid säästate raha selle arvelt, et suvel ei pea läbikuivanud rõdukasti uusi taimi istutama.

Kogemus näitab, et isegi kuumal ajal piisab veemahuti kogusest umbes nädalaks. Altpoolt mulda imbuv vesi hoiab selle pidevalt ja mõõdukalt niiske. ☘

claber®

MASTERS OF WATER

TILKKASTMINE

Võimaldab kasta taimi ühtlaselt. Vesi suunatakse aeglaselt otse juurteni, kasutades madalat survet ja väikest voolukiirust.

Tilkkastmine tagab ühtlase niiskuse. Kogu süsteemi on võimalik juhtida automaatika abil (veetaimer).



AKVEDUKT

Tallinn, Punane 56, tel 607 5061
Pärnu, Lao 8/21, tel 447 8430
Viljandi, Aquareius, Lossi 40, tel 435 1447

www.akvedukt.ee

Kuulsuste roosisordid

'Dornröschen'.

Nii erinevate tegelaste kokkusobitamine tundub olevat suur ja peaaegu võimatu kunst. Tegelikuses on kõik väga lihtne, sest tegu on kuulsatele inimestele, tuntud muinasjututegelastele ja antiikmütoloogiast tuntud kangelastele pühendatud roosisortidega.

Tekst **Else Liventaal**,
Tallinna Botaanikaiaia
vanemaednik
Fotod **Krista Kirotar**,
Olev Abner, **Else
Liventaal**, **Jaan Mettik**,
reprod

Uinuv Kaunitar ja Okasroosike

Dornröschen ehk Okasroosike on kuningatar, kes peab surema 13. haldja ennustusel, kuid suigub teiste haldjate heade soovide tõttu vaid sajaks aastaks magama, ootamaks kuningapoega, kes ta unest ärataks. Õnneks see kuningapoeg leidub ning kuningatütar ja riik ärkavad unetardumusest.

Kirjalikud pärimused sellest loost ulatuvad XIV sajandi Katalooniasse ja Prantsusmaale. Lillepeenral on 'Dornröschen' säravroosade täidis-

õitega kaunis põõsaros. Hea ema ja kuri võõrasema on tuntud muinasjutust "Lumivalgeke ja seitse põialpoissi" ehk saksa keeles "*Schneewittchen und die sieben Zwerge*". Siin püüab kuri võõrasema saada vahendeid valimata kaunemaks kogu maal. Nagu ikka, võidab headus, noorus ja värskus – seitse põialpoissi ja kuningapoeg toovad kaunitari tagasi rahva keskele. Roos 'Schneewittchen' on oma õrna puhta valge õitekuhilaga kui headuse kehastus, sest torkivaid õgased peaaegu polegi.



'Schneewittchen'.

Sajandi roos

Nii nimetatakse Francis Meilland'i aastail 1935–1939 aretatud roosi, kelle ta pühendas oma emale Claudia Meilland'ile (sündinud Dubreuil). Roos sai nimeks 'Mme A. Meilland'.

See on kaunis, ülisuurte roosaka varjundiga kreemkollaste õitega teehübriidroos. Sõja eel, kartes Saksamaa sissetungi Prantsusmaale, saatis aretaja pookoksad diplomaatilise postiga oma sõpradele Türgi, Itaaliasse, Saksamaale ja USAsse. Sõja ajal ei saanud aga Prantsusmaaga sidet pidada ja nii anti roosile ise riikides eri nimed.

1945. aastal kirjutas Francis Meilland feldmarssal Alan Brookele, kes oli üks Teise maailmasõja võidu peamiseid strateege, soovist tänada teda Prantsusmaa vabastamise eest ja anda tema nimi ühele oma roosidest. Brooke tänas, kuid keeldus lubamast oma nime kasutada, soovitudes kestmamat 'Peace'i' ehk rahu. Nime avalikustas 29. aprillil 1945 Conard Pyle Co Berliini langeamise päeval. 1945. aasta 8. mail otsustati moodustada ÜRO, ja USA roosiseltsi sekretariaat pakkus selle sümboliks roosi 'Peace'.

Roosi kasvatati paljudes maades eri nimede all – Saksamaal 'Gloria Dei' (sama nime all on ta levinud ka Eestis), Itaalias 'Gioia', Prantsusmaal ja Suurbritannias 'Mme A. Meilland', USAs 'Peace'.

Paljud sordid annavad sageli pungamutatsioone, nii ka see. Neid nimetatakse ka sportideks. 'Gloria Dei' spordid on 'Lucky Piece' ja 'Flaming Peace'. Roosi on kasutatud ka uute roosisortide aretamisel ja saadud on palju kauneid roose, kes levinud ka Eestis. Nende seas on tuntud sellised võrratud teehübriidsordid nagu 'Confidence' (Meilland, 1951), 'Super Star' (Tantau, 1960), 'Chicago Peace' (Johnston, 1962), 'Electron' (S. McGredy IV, 1970), 'Leonidas' (Meilland, 1995) jne.



Claudia Meilland perega



'Gloria Dei'



'Thisbe'

Antiikaja meenutusi

Lugu kahest õnnetust armastajast Thisbest ja Pyramusest pärineb Ovidiuse "Metamorfoosidest". Vaid seinas oleva prao kaudu vestelnud noored loodavad kohtuda linnast väljas mooruspuu all hauakünka juures. Õnnetute kokkusaatumiste tõttu jääb noormehel mulje, et lövi on neiu tapnud, ja noormees võtab endalt elu. Vahepeal põgenenud neiu näeb naastes juhtunut ja tapab endagi.

'Thisbe' on rohkete õrnade kreemkollaste õitega habras põõsarroos, kes ootab hella kohtlemist ja sooja kodu.

Antiikmütoloogia on andnud kauni pärimuse Ledast, Aitoolia kuningatütrest, Sparta kuninga Tyndareose naisest, keda luigena külastas peajumal Zeus. Leda sünnitas Zeusile poja Polydeuse ja tütre Helena. Leda mälestuseks lõi Zeus Luige tähtkuju.

Roosi 'Leda' suurte lumivalgete õite lehed on servades punakate täpikesega. Korra suvel õitsev vana roos paelub huviliste meeli praegugi.

Kirjanduskangelased

Henrik Ibseni tuntud draama "Peer Gynt" nimategelane on noormees, kes lubab päästa pere vaesusest, kuid tegelikkuses on vaid õhulosses ehitav kiidukukk. Lindpriiks kuulutatuna elab koos Solveigiga, kuid hülgab ta siis. Aastaid kestnud seiklemise järel jõuab vana mehena siiski tagasi koju Solveigi juurde, kes teda siiani ootas. 'Peer Gynti' roos seevastu on tugev, suurte kollaste tädisõitega ega sarnane sugugi kerglase õhulosses ehitajaga.

Inglise keskaegse pärimuse tuntuim tegelane oli lindprii Robin Hood, kes tegutses Nottinghamshires Sherwoodi metsades. Tema õilis eesmärk oli aidata vaeseid ning nii ta võttiski rikastelt ja andis vaestele. Temale pühendatud roos 'Robin Hood' on pisikeste sõstrarroosade lihtõitega muskuskibuvitsa hübriid.



'Robin Hood'



'Constance Spry'.



Constance Spry.

Kolm aiandusleedit

Oma aja tuntumaid floriste oli Constance Spry, kes tegeles ühtaegu nii tervishoiu, kokanduse kui lilleseadega. Viimasest sai tema erihobi ning just Constance Spry juhtis Teise maailmasõja ajal ja järel aedviljade kasvatamise kampaaniat, et leevendada toidupuudust. Lisaks kaunistas Spry ka mitmeid kuninglikke pulmi ning lisaks ehtis lilledega kuninganna Elizabeth II kroonimisega seotud paigad.

Kuna Constance Spry pühendus tõsiselt vanade rooside aussetõstmisele, nimetas David Austin oma vanaaegseid roose meenutavatele Inglise rooside sarja esimese roosi tema auks – 'Constance Spry'.

1843. a sündis inglise aiakujundaja, disainer, kunstnik ja kirjanik Gertrude Jekyll. Ta kujundas üle 400 aia ning oli viljakas autor, avaldades üle 1000 aianduslase artikli. Jekyll jagas aiad lillede värvi kaudu soojadeks ja külmadeks ning tema kujundus põhines värvidemängul. Ka temale on David Austin pühendanud suurepärase kaunite tumeroosade tädisõitega põõsaroosi 'Gertrude Jekyll'. Sellel on tugev nn vana roosi lõhn.

Briti maastikukujundaja Brenda Colvini nime kannab imekaunis väänroos, kelle põõsast katab roosakasvalgete õiekeste meri, kahjuks küll vaid korra suve jooksul. 1897. aastal Indias sündinud Brenda Colvin sai koolituse Swanley kolledžis (nüüd Hadlow). Ta oli ka endarajatud maastikuarhitektide instituudi president. Tema parimaks tööks peetakse ta enda aeda Filkinsis Gloucestershires.



'Gertrude Jekyll'.



Gertrude Jekyll.



'Brenda Colvin'.

Filmitähed lillepeenras

Nagu arvata võibki, on roosiare-tajate lemmikuks kaunid nai-sed. Seetõttu pole mingi ime, et soovi korral võib enesele koju kujundada terve peenra filmitähtedest.

Siin mõned näited.



Audrey Hepburn.



Marilyn Monroe.

'Marilyn Monroe' - aprikoosikarva teehübriid ja USA filmitäht.



'Audrey Hepburn' - õrnroosa teehübriid ning Hollandi-Šoti verd USA näitleja.



Gina Lollobrigida.



'Gina Lollobrigida' - sügavkollane teehübriid ja Itaalia filmidiiva.



Brigitte Bardot.



'Brigitte Bardot' - punase-valgekirjude õitega teehübriid ning Prantsuse filmitäht.



Sophia Loren.



'Sophia Loren' - punane teehübriid ning Itaalia filminäitleja.



ROOSID JA PÕÖSAD SINU AIAS

Eksklusiivsed ja unikaalsed roosid - Austin, Delbard, Kordes, Meiland, Tantau Põnevad ja haruldasemad põõsad

Tellimise peale ja koju kätte

Vaata www.garden.ee • Lisainfo: 372 56 51810 • info@garden.ee



Poeetid ja kirjanikud

Pierre de Ronsard'i kutsuti poeetide vürstiks ja vürstide poeetiks. Ta alustas oma karjääri diplomaadina, kuid pärast kurdiks jäämist hakkas kirjutama. Kirjanikuna sai ta otsekohe väga kuulsaks, sealhulgas kuningakojas. Kuningate soosingut ei vähenandanud isegi monarhide vahetumised.

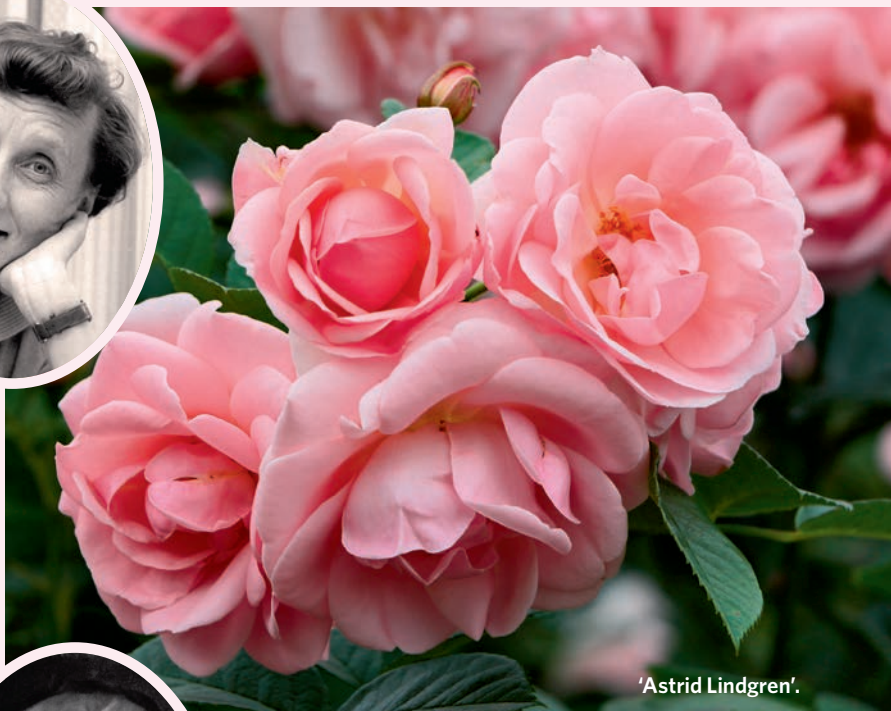
Pierre de Ronsardi roosil on ka teine nimi - 'Eden Rose '85'. See väänja põõsasroosina tuntud sort on suurte valgete roosaservaliste vanaaegsete õitega.

Lord Byron sündis 1788 Londonis ja suri 1824 Mesolóngis Kreekas. Tema kuulsus ei põhine pelgalt luulel, vaid ka võlgadel, armuafääridel ja ekstsentrilisel eluviisil. Byroni peateoseks sai lõpetamata jäänud poeem "Don Juan".

Aprikoosikarva roosil 'Lord Byron' on veel teinegi nimi – 'Polka '91', mille all seda isegi rohkem tuntakse.



Astrid Lindgren.



'Astrid Lindgren'.



Pierre de Ronsard.

'Pierre de Ronsard'.

Lastekirjanik Astrid Lindgren on kõigile eestlastele tuntud. Tema kuulsus sai alguse tütre jaoks välja mõeldud looga punapäisest tüdrukust Pipi Pikksukast.

Peale Pipi lugude on Lindgren lastele hingelähedaseks kirjutanud meisterdetektiiv Kalle Blomkvisti, Bullerby lapsed, Väikevenna ja Karlssoni jne. Roos 'Astrid Lindgren' on imeliselt õrn, südamesse minevate roosade õitega, samas aga ka jõuline – just selline, nagu oli Astrid Lindgren ise. Ka tema kirjandustegelased on saanud omanimelisi roose, näiteks piskeste õitega pinnakatteroos 'Ronja', samuti 'Pipi Pikksukk'.

Astrid Lindgreni loomingut illustreerinud kunstnik Ilon Wikland sündis 1930. aastal Tartus ja veetis lapsepõlve Haapsalus. Kunstniku auks on eesti aretaja – roosiaednik Mart Ojasalu – loonud ka väga kauni, õrna, samas aga tugeva roosi 'Ilon'.

Karen Blixen-Finecke (1885–1962) oli taani kirjanik, kes pikemat aega elas Aafrikas, juhtides seal kohvifarmi. Mitmed ta teosed annavad ülevaate tolleagekse Aafrika kultuurist ja olustikust. Tema roos 'Karen Blixen' on lumivalgete suurte õitega teehübriid, tugev ja vastupidav sort.

Marie Under oli üks tundelisemaid ja omapärasemaid luuletajaid Eestis. Tema haridustee algas nelja-aastaselt tasulises väikelastekoolis. Hiljem käis ta saksakeelses tütarlaste eraalgkoolis, seejärel läbis lasteaednike kursused ja oli Risti mõisas lastepreilik.

Underi tolleagegsed luuletused olid saksakeelsed. Eesti keeles kirjutamiseni viis alles suhtlus Ants Laikmaaga. 1944. a lahkus Under Eestist Rootsi, kus elas surmani. Ka talle on Mart Ojasalu pühendanud roosi – särava sügavpunase sordi 'Marie Under'.



Lord Byron.



'Lord Byron'.



Karen Blixen.

'Karen Blixen'.



Kunstnikud

Leonardo di ser Piero da Vinci ehk Leonardo da Vinci (1452–1519) on üks maailma kuulsamaid kunstnikke. Lisaks oli ta matemaatik, leiutaja ja insener, botaanik ja anatoom, maalikunstnik, skulptor, arhitekt, muusik ja kirjanik. Arvatakse isegi, et ta oli suhelnud tulnukatega teistelt planeetidelt, sest sellist tarkust polnud tol ajal Maal olemas. Nii mitmekülgne isiksus on seda väärt, et talle on pühendatud kaks roosi – roosaõieline 'Leonardo da Vinci' ja punaseõieline 'Red Leonardo da Vinci'.

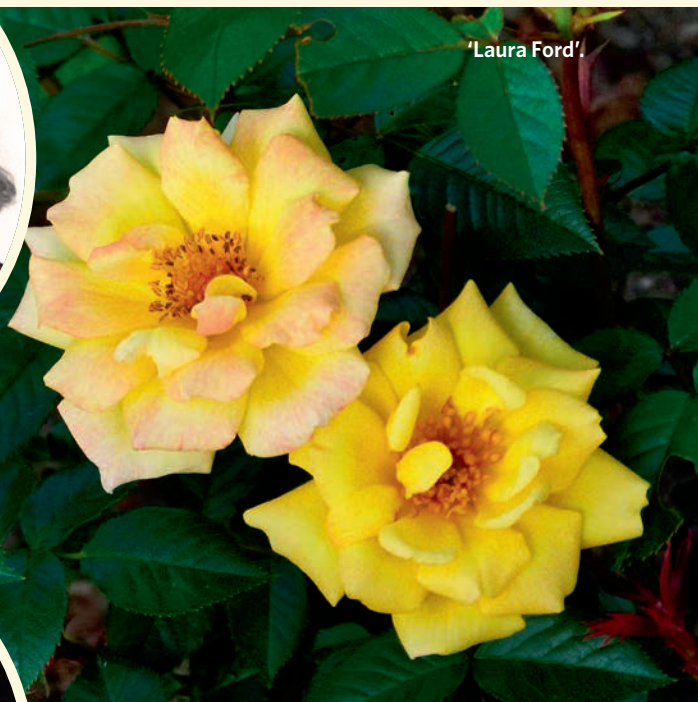
Hollandis Leidenis sündis 1606. aastal Rembrandt Harmenzoon van Rijn ehk lihtsalt Rembrandt. Filosoofiks ei saanud, kuid mitme maalija käe all kujunes temast portreekunstnik, kelle viis pankrotti pillav eluviis. Rembrandt sai tuntuks eriliste värvi- ja valgusemängudega. Roos 'Rembrandt' on üks toretsevamaid – suurte lopsakate, ülitihedalt täidetud roospunaste õitega portlandroos.

Kunstnik Laura Ford on meie kaasaegne, sündinud 1961. a Cardiffis Walesis. Bathi Kunstiakadeemia lõpetamise järel sai temast skulptor, kelle teosed on sageli väga iseäraliku moega ja erilisest materjalist. Roos, kel nimeks 'Laura Ford', on väike, õrnalt roosaka varjundiga kollaste õitega ja kergelt väänduvate võrsetega. Enamasti kasvatatakse seda miniroosi võreseinal või toetuse najal.

Kaj Munk ehk Kaj Harald Leining Petersen Munk sündis 1898. a. Temast sai luterlik pastor, aga ka näitekirjanik, kelle natsid tapsid Teise maailmasõja ajal. Tema mälestuseks on Taa-nis aretatud kaunis kollaseõieline teehübriidroos 'Kaj Munk'.



Laura Ford.



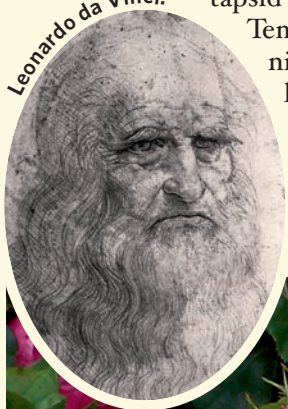
'Laura Ford'.



Rembrandt.



'Rembrandt'.



Leonardo da Vinci.



'Leonardo da Vinci'.



Kaj Munk.



'Kaj Munk'.

Kuninglikud kõrgused

Albert Alexandre Louis Pierre Grimaldi ehk lihtsalt Monaco vürst Albert II sündis 1958. a. Tema ema oli USA tuntud filminäitleja Grace Kelly. Prints on ka tuntud bobisõitja ja osalenud viiel taliolümpial. Monaco prints on kahel korral külastanud ka Eestit (2008 ja 2011). Printsil on oma roos 'Jubilé du Prince de Monaco'. Selle valged õied on kaunistatud sametiste karmiinpunaste servadega. Oma roos on ka emal – 'Princesse de Monaco' õrnkreemikas roosaservaliste õielededega teehübriid. Vahel müüakse seda ka nimede all 'Grace Kelly' või 'Preference'.

Marie Antoinette, saksapäraselt Maria Antonia von Österreich, prantsusepäraselt Marie-Antoinette d'Autriche (1755–1793) oli Prant-

Marie Antoinette.



'Marie Antoinette'.



Monaco vürst Albert II.

'Jubilé du Prince de Monaco'.

susmaa ja Navarra kuninganna, kellest 14aastasena sai Louis XVI abikaasa. Temast on palju legende. Prantsuse revolutsiooni ajal 1793. a süüdistati teda aga riigireetmises ja ta hukati. Talle pühendatud roos 'Marie Antoinette' on kaunis õrnroosa varjundiga kreemvalgete suurte õitega floribund.

Portlandi hertsoginna Margaret Cavendish Bentinck (1715–1785) kasvas üles keskkonnas, kus kultuur ja haridus olid au sees. Teda ümbritsesid raamatud, maalid, skulptuurid ja lemmikloomad. Suurbritannia oma aja rikkaima naisena omas ta ka riigi kõige rikkalikumat loodusteaduslikku kogu. Selles oli eksponaate Lapimaalt Lõunamere saarteni. Kahjuks polnud Margareti järeltulijad selliste huvidega ja pärast tema surma müüdi kogud oksjonil maha.

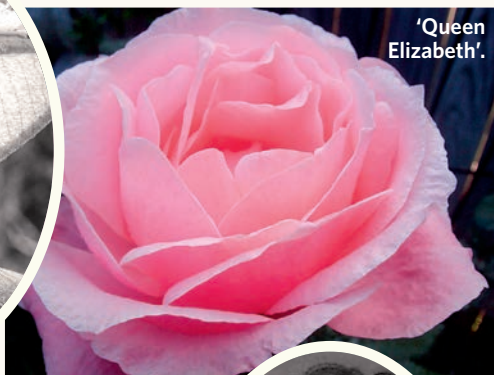
Margaret Bentincki jääb meenutama tema 'Portland Rose' või ka 'Duchess of Portland'. Vanade rooside armastajaile peaks see olema tõeline pärl. Ilmselt on see kaks korda õitseva ehk sügisese damaskuse roosi 'Quatre Saisons' ja apteekriroosi *R. gallica* 'Officinalis' ristand. Tulemuseks oli säravate suurte roospunaste pooltäidisõitega, tugeva damaskuse roosi lõhnaga sort. Kogu hilisem portlandrooside sortiment on aretatud sellest roosist.

Kuninganna Elizabeth II ehk Elizabeth Alexandra Mary Windsor on üheaegselt 16 iseseisva riigi pea. Ta sai kuningannaks aastal 1952 ja krooniti 1953. Kuninganna Elizabeth II on külastanud ka Eestit – riigivisiidil 2006. a.

Kuninganna Elizabethi auks aretatud roos 'Queen Elizabeth' on kaunite suurte roosade õitega ja võimsa kasvuga grandiflooraroos. Isegi meie tingimustes võib kohata põõsaid, kellel kõrgust üle poolteise meetri.



Kuninganna Elizabeth II.



'Queen Elizabeth'.



Margaret Cavendish Bentinck.

'Duchess of Portland'.

Roosid ja muusika

1937. a aretati kaunis muskuskibuvitsa hübriid, põõsaros, kes õitseb korduvalt ja rikkalikult – väikesi lihtõisi on õisikus kümnete kaupa. Selle, aiasõprade seas siiani hinnas roosi nimi on 'Mozart'. Kui roos avab oma säravad roosad valge südamega õied, tundub, nagu oleks aed muusikat täis.

Wolfgang Amadeus Mozarti ristnimi oli Joannes Chrysostomus Wolfgangus Theophilus Mozart, ta sündis 1756 Salzburgis ja suri 1791 Viinis, elades vaid 35aastaseks. Mozart komponeeris esimesed muusikapalad juba 5aastaselt, 6aastaselt alustas kontsertreisidega. 9aastaselt kirjutas ta esimese sümfoonia ja 10aastaselt esimese ooperi. Kokku on Mozartilt teada üle 600 muusikateose.

Ka 'Händel' ('Handel') paneb ümbruse särama. Väänroosina meenutab küll rohkem püstise kasvuga põõsaros, kuid kasvab siiski 2–2,5meetriseks. Õied on roosakasvalged, kena hajuva roosa servaga.

Helilooja Georg Friedrich Händel sündis 1685 Halles Saksamaal ja suri 1759 Briti alamana. Händel huvitus juba lapsepõlves muusikast, kuid tunnustatud kirurgist isa kartis, et muusiku elukutse ei anna materiaalselt kindlust ega lubanud pojalt pille isegi puudutada. Muusikat õnnestus noormehel hiljem õppida Itaalias. Händel lõi elu jooksul 40 ooperit, 30 oratooriumi, hulgaliselt orelikontserte, kantaate, sonaate ja teisi muusikateoseid.

Inglismaa üks suuremaid kaasaegse klassikalise muusika loojaid oli pianist ja helilooja Benjamin Britten (1913–1976). Esimesed helitööd kirjutas ta juba 9aastase poisikesena. Londoni Kuningliku Muusikakolledži lõpetas 1933 ja Teise maailmasõja puhkedes läks ta patsifistina Ameerika Ühendriikidesse, kust naasis 1942. Tema tuntuimad teosed on "Suveöö unenägu" ja "Sõjareekviem". Ka Brittenil on olemas oma roos. See on omapärase värvusega põõsaros 'Benjamin Britten'. Kausjat rosetti meenutavatel õitel on tugev mah-



Georg Friedrich Händel.



'Händel'.



'Benjamin Britten'.

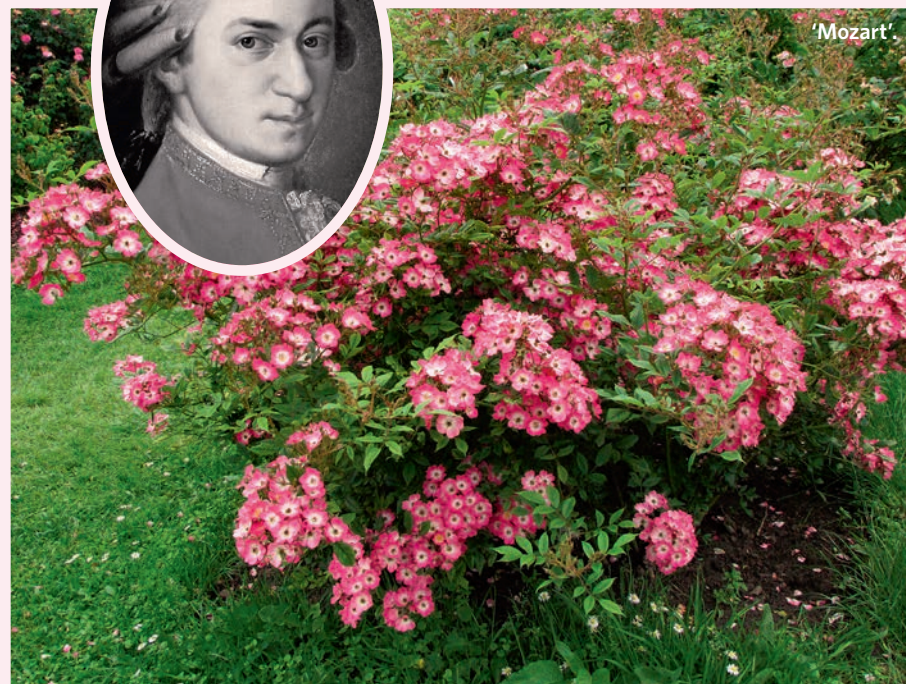


Benjamin Britten.

lakas puuviljalõhn. Värvus on eriti silmatorkav – erk roosaka varjundiga oranžpunane, seesmised kroonlehed aga väga omapärase pruunikad vaskpunased. Sort on meie kliimas üsna talveõrn.

Eesti muusikutest on nimelise roosi saanud Mati Nuude (1941–2001). Armastatud laulja oli ka tuntud sportlane – raskekaalutõstjana mitmekordne Eesti meister ning viie maailmarekordi omanik. Roos 'Mati' on suurte sügavkollaste õitega ja tumeroheliste lehtedega teehübriid, kelle on aretanud Mart Ojasalu. Sort on väga omapärase kontrastsete värvustega.

Wolfgang Amadeus Mozart.



'Mozart'.



'Mati'.

Ameerika avastaja ja lendur

Loomulikult on oma roos ka Ameerika avastajal. Christopher Columbus sündis 1451 arvata-vasti Itaalias. Oma reisi planeerides lähtus Columbus sellest, et Maa on kerakujuline, ja purjetades läände peab saama Euroopast Kaug-Itta. Nii ta siis asuski Kastiliia lipu all 1492. a teele, ületades Atlandi ookeani ja jõudes Ameerika rannikule.

Roos 'Christopher Columbus' on pinna-katteroos, kes levinud ka teise nime all – 'Candy Cover'. Tal on kenad punase-valgetriibulised lihtõied. Roos on aretatud Taanis Poulsenite roosifirmas.

Hugo Eckener.



'Dr. Eckener'.

'Christopher Columbus'.



Christopher Columbus.

Hugo Eckener (1868–1954) oli samuti rändur, aga ka leiutaja ja lendur. Pärast ülikooli tegi Eckener algul ajakirjanikutööd, hiljem töötas krahv von Zeppelini õhulaevatehases. Ta sai kiiresti lennujuhiks, omandas õhulaevakapteni litsentsi ja koolitas Esimese maailmasõja ajal saksa piloote. Pärast krahv von Zeppelini surma suutis Eckener säilitada Württembergi Zeppelini tehase. Kuigi Saksamaal keelati suurte õhulaevade ehitus, suutis ta siiski korraldada Ameerika armeele dirižaabli LZ 126 ehituse. Valminud õhulaeva toimetas Eckener ise USAsse kohale. Järgmine laev – Graf Zeppelin ehk LZ 126 – ehitati rahapuudusel korjanduse toel. Sellest õhulaevast sai alguse dirižaablite ajastu – 1928. a toimus esimene mandritevaheline reisijatega lend, 1929 ümbermaailmalend ja 1931 lend Arktikasse. Dirižaablid lendasid ja vedasid reisijaid kuni Hindenburgi katastroofini 1937. a.

Roos 'Dr. Eckener' aretati lenduri auks Saksamaal. Tema suured pooltäidetud õied on aprikoosivärvi.

Misjonärid ja muud ühiskonnategelased

Sebastian Kneipp (1821–1897) oli Baieri preester, kes propageeris loodus- ja alternatiivravi ning sidus end vesiravi meetoditega. Kneipp oli pärit kangrute perest ja teda koolitati kudujaks, kuid 23aastaselt õppis ta preestriks. Pärast seda, kui oli haigestunud tuberkuloosi, kuid selle vesiraviga välja ravinud, hakkas Kneipp pakkuma Wörishofeni kloostri vesiravi ning taimetoitu. Sealt levis ravi spaadesse üle maailma. Roos 'Sebastian Kneipp' sai nime tema 100. surma-aastapäeva tähistamisel.

Lady Reading, Stella Charnaud, sündis 1894 Konstantinoopolis. Ta oli aktiivne vabatahtlik sotsiaaltöö alal vaeste ja töötute abistamiseks. India asevalitseja lord Readingi abikaasana asutas ta 1924. a Lady Readingi Hospitali – meditsiinasutuse Pakistanis Peshavaris. Roos 'Lady Reading' on pisikeste tädisõitega polüantroos.

Sebastian Kneipp.



'Lady Reading'.



'Sebastian Kneipp'.



SUBSTRAL®

Osmocote®

10
AASTAT
EESTIS!

Nutikas väetis proffidelt!



ROOSIDE, PÜSILILLEDE jt õitsvate põõsaste väetis

Roos on Aia Kuninganna. Oma kasvuks ja rikkalikuks õitsemiseks vajab ta head mulda ja korralikku väetamist. Tavaliselt on lämmastik väetistes kiirelt kättesaadav ja võib hävitada toitu otsivad narmasjuured nõrgestades nii taimede vastupanu kahjuritele, haigustele, põuale ja talvekülmale. Osmocote® väetab roose jt taimi ühtlaselt ja tasakaalustatult kasvuperioodi lõpuni, tuues esile sordiomase värvikirkuse.

Roosi väetist võib kasutada ka aia üldväetisena kõikide puude, põõsaste, püsi- ja suvelillede väetamisel.



Substral® Looduslik Taimehooldusvahend

Looduslikul seebil põhinev kasutusvalmis töölahus aitab tagada terved ja tugevad taimed aias ja toas. Ettevaatust - mõjub hukutavalt taimedel elavatele putukatele (lehetäid jt) ning taimehaigusi põhjustavatele seentele (jahukaste jt).



Substral® Miracle-Gro® Roosi väetis

Vees lahustuv pulberväetis taimede rikkalikumaks õitsemiseks ja kiireks turgutamiseks juure ja lehe kaudu.



Substral® Rooside istutussegu Osmocote® väetisega

Hea struktuuriga istutussegu rooside jt õitsvate püsikute istutamiseks aias ja pottides. Sisaldab juurdumist soodustavat PlantStarter® väetist.



Bob Hope.

Näitlejad ja modellid

Bob Hope ehk Leslie Townes Hope oli inglise päritolu ameerika koomik, laulja ja kirjanik, kelle elutee möödus Broadway vodevillides, filmis, teles, raadios. Ta alustas taskuraha teenimist tantsimise ja laulmisega juba 12aastaselt, Teise maailmasõja ajal töötas rindel ja selle eest kuulutas USA kongress ta 1997. aastal relvajõudude auveteraniks. Bob Hope elas 100aastaseks. Tema auks nimetatud roos 'Bob Hope' on oranž-punane kena teehübriid.



'Bob Hope'.

Judy Garland, kodanikunimega Frances Ethel Gumm, oli legendaarne Ameerika filminäitleja ja laulja. Elu jooksul Oscari, Kuldgloobuse ja mitmeid Grammysid võitnud tähe karjäär jäi lühikeseks alkoholi ja uimastite tõttu. Judy Garland on näitleja ja laulja Liza Minnelli ema. Roos 'Judy Garland' on kollaste, punaseservaliste õitega floribundroos, kes meil on üsna vastupidav.

Heidi Klum (Samuel) sündis 1973. a Saksamaal ning on rahvusvaheliselt tuntud modell, näitleja ja saatejuht. Roos 'Heidi Klum Rose' on suurte, tihedalt täidetud lillakaspunaste õitega floribundroos, keda peetakse ka Patio- ehk siseõueroosiks.



'Judy Garland'.



Judy Garland.



John Cabot.

Rändajad

Ajaloo on palju vapraid maadeuurijaid, meremehi ja looduseuurijaid, kes oma tegevusega avardanud meie teadmisi ümbritsevast maailmast. Sageli olid need rännud pikad, eluohulikud ja vaevanõudvad, ning tõsi on, et paljud rännumehed tagasi ei jõudnudki. Mitmed maadeuurijad püüdsid seetõttu leida Loodeväila ehk mereteed Atlandi ookeanist Vaiksesse ookeani piki Põhja-Jäämeres Põhja-Ameerika ranniku lähedal asuvaid väinu. Nii loodeti vältida rasket ja ohtuderikast rännakut ümber Aafrika mandri.

Enamiku neist rännumeeste-nimelistest sortidest on aretanud Manitoba provintsis Felicitas Svejda, mõeldes rooside just eriti pakaseliste talvede üleelamisele. See on enamasti õnnestunud ja neid sorte võib julgelt soovitada ka meie roosisõbrale.

John Cabot ehk Giovanni Caboto (1450–1508) oli inglise või ka itaalia meremees. Ta oli esimene, kes püüdis jõuda Loodeväilani läbi Beringi väina. Kahjuks sõitis laev karile ja rändur hukkus. Roos 'John Cabot' on roosade õitega tugev põõsarroos, kelle Svejda aretas kui külma-kindla roosi Kanadas.

Martin Frobisher (1535 (1539)–1594) otsis lühimat teed Hiinasse, ehk ikka jälle Loodeväila. Ta oli inglise meremees, kelle nime kannavad tänapäeval nii üks laht, abajas kui merekäär. Hiljem sai temast piraat, kes kaaperdas peamiselt Prantsuse laevu.



'Heidi Klum Rose'.



Heidi Klum ja tema roos.



'John Cabot'.



Alexander MacKenzie.



'Alexander Mackenzie'.



'Henry Kelsey'.



Henry Kelsey.

Roos 'Martin Frobisher' on kõrgemakasvuline roosakasvalgete täidisõitega püstisekasvuline kurdlelise kibuvitsa hübriid Svejdalt.

William Baffin (1584–1622) oli inglise maa-deavastaja. Ta sündis Londonis ja tapeti Inglise-Pärsia sõjas lahingus Pärsia lahe ääres. Lisaks Loodeväila otsimisele oli ta Ida-India Kompaa-nii teenistuses ning uuris Punast merd ja Pärsia lahte. Baffin oli hea navigeerija, jälgis Kuu asukohta tähtede suhtes ning oskas selle järgi arvutada asukohta. Tema nime kannavad Baffini maa ja laht.

Roos 'William Baffin' (aretanud Svejda) on põõsasjas väänroos, kellel tumeroosad erksad pooltäidisõied ja väga rikkalik õitsemine.

Henry Kelsey (1667–1724) oli inglise karusnahakaupmees ja rändur. Ta oli teadaolevalt esimene eurooplane, kes läbis Saskatchewanit ja võib-olla ka Alberta provintsi. Kelsey tegutses Hudson Bay Co. teenistuses karusnahakaupmehe-na ja püüdis muu hulgas olla indiaanihõimude vahel rahukohtunik. Roos 'Henry Kelsey' on väänduva kasvuga põõsasroos, kellel lillakas-punased pooltäidisõied, Felicitas Svejda sort.

Alexander MacKenzie, gaeli keeles Alasdair MacCoinnich (1764-1820), oli šotlane. Ta töötas Kanadas North Westi kompaniis. Partneri kaudu sai teada, et põliselanike arvates voolavad jõed loodesse. Avastanud jõe, mis sai hiljem tema nime, liikus ta suudmeni, lootes leida Loodeväila. Reis lõppes Põhja-Jäämeres. Roos 'Alexander MacKenzie' on põõsasroos, kellel kaunid vaarikaroosad täidisõied. Aretanud Svejda.



Martin Frobisher.



'Martin Frobisher'.



'William Baffin'.



William Baffin.

Poliitikud ja lähedased

Signe Relanderi nimeline roos on üks kurdlehise kibuvitsa nn nelkroosidest – kenade väikeste tumekarmiinpunaste nelgiõietaliste õiekestega. Mõnel kroonlehel on servas ka valge täpik. Signe Osterman, lihakaupmehe tütar (sünd 1886 Helsingis), sai abikaasaks agronoom Lauri Kristjan Relanderi, kellest sai hiljem Soome Vabariigi president. Ilus ja elegantne naine tegigi oma sõnade järgi mehest Soome presidendi. Millised olid aga naise enda poliitilised vaated, sellest vaikib ajalugu.

'Peaminister Savisaar' on heledate kreemkollaste õitega kõrgemakasvuline teehübriidroos, kelle aretas eesti roosiaretaja Mart Ojasalu. Nimi



Signe Relander.



'Signe Relander'.



'Staatspräsident Päts'.



'Peaminister Savisaar'.



'Astrid Gräfin von Hardenberg'.



'Wilhelm Hansmann'.

on roosile antud Rahvarinde ühe asutaja ning Keskerakonna esimehe ja Tallinna linnaeapea Edgar Savisaare auks.

Eesti Vabariigi esimene president Konstantin Päts sündis 1874. a Tahkuranna vallas ja suri 1956 Kalinini oblastis Buraševos. Pätsist, kes oli elukutselt jurist, sai Eesti riigitegelane, Eesti Vabariigi esimene president. Tsaararmee reservohvitserina oli tal ka Vene impeeriumi personaalne mittepärandatav aadliseisus.

Talle on pühendatud roos nimega 'Staatspräsident Päts'. Nõukogude võimu ajal säilitati seda ka kui 'Presidendiroosi'. Õiget nime kasutada ei saanud.

Roos on helekreemkollane, täidisõieline. Kahjuks on see Saksamaal Späthi firmas aretatud roos aga talveja haigusõrn.

Wilhelm Hansmann (1886–1963) oli saksa sotsiaaldemokraat. Pärast Esimest maailmasõda tegeles sotsiaalpoliitikaga nagu lastekodude loomine, elamuehitus jms. Teise maailmasõja järel läks taas poliitikasse ning oli Euroopa

Linnade Liidu üks asutajaid.

Roos 'Wilhelm Hansmann' on tumepunaste pooltäidisõitega rikkalikult õitsev Kordes'i väänroos.

Astrid Gräfin von Hardenberg on vastupanuvõitleja Carl-Hans von Hardenbergi tütar, riigiteenistuja, kes 1990. aastast töötab Euroopa Komisjonis Brüsselis. Isa mälestuseks rajas ta temanimelise fondi, millega toetab haridust ja noortekasvatustööd. Roos 'Astrid Gräfin von Hardenberg' on mustjate lillakaspunase varjundiga, vanaaegsete tihedalt täidetud õitega pöösarros. ☼



Kodune ilmaraamat

AIN KALLIS

Ilmast ilma räägitakse ilmast, seda aastatuhandeid. Juba Babüloonia kuninga Hammurapi aegadest peale on kaks asja olnud hukas – noorus ja ilmastik. Käesolev raamat ei tee lugejast veel ilmatarka, ei õpeta mitmete atmosfääriga seotud teaduste peensusi – seda ei suudaks teha ka kümned paksud õpikud. Eesmärk on tekitada huvi põnevate ilmastikunähtuste vastu, näidata, milline omapära on meie maa kliimal, ja hoiatada mitmete ohtude eest. Raamatu teise poole moodustab tabelmärkmik ilmavaatluste tegemiseks ja ülesmärkimiseks.



Sööme kala

LIINA KARRON

Kujutle, kuidas kalamehed lähevad õhtul võrke laskma, kuidas puupaat sahinäl varahommikusele rannale libiseb ning värske

saak paadipõhjas laperdab. Mõtle, kuidas pliidi alla tehakse tuli ja vanal raudpannil säriseb sulavõi sees praelest. Mäletad, kuidas maitseb värskest püütud ja äsja lauale antud kala? Seda raamatut lugedes saad osa elevusest, mis tekib, seistes varahommikusel kalaturul värskest lõhnavate lettide ees, oodates merelt tuttavat kalameest, sulatades pannil võid, kui pere ja külalised juba nuga-kahvlit peos püsti hoiavad.



Maalehe sõstra- ja karusmarjaraamat

AVE KIKAS ja ASTA-VIRVE LIBEK

Sõstraid ja karusmarju on Eestis kasvatatud juba ammustest aegadest. Nende kasvatamiseks on palju eelduseid: sobivus

Eesti kliimaoludesse, suhteliselt rikkalik sortide valik, üsna varajane saagikande algus, sobivus maheviljeluseks jne. „Maalehe sõstra- ja karusmarjaraamat“ abistab nii algajaid kui ka kogunud kasvatajaid sordivalikul, kasvatamisega seotud probleemide lahendamisel, aga ka kahjustajate äratundmisel ja nendega võitlemisel.



Maalehe suvelilleraamat

MERIKE AOMETS

Suvelilled on võitnud aednike südame sellega, et nende õisi näeb juba samal aastal, neid saab igal aastal vahetada ning peenraid uute huvitavate taimedega ümber kujundada, nende valik on väga suur

ning tublimad neist õitsevad terve suve kuni sügiseste külmadeni. Suvelilli on kasvatatud ammustest aegadest saati. Esmalt levisid aedades ilutaimedena teraviljapõldude ümbrõh, nt rukkililled, saialilled, magunad. Käsikäes maailma avastamisega on täienevad ka aedades kasvatatavate üheaastaste lillede nimekiri. Selles raamatus tutvustab autor rohkem kui 70 kergesti kasvatatavat ehk otse peenrale külvatavat suvelille.

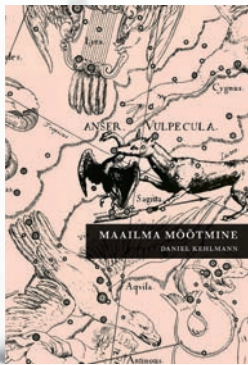


Mehed on Marsilt, naised Veenuselt

JOHN GRAY

Ajast aega oleme Ajast aega oleme teadnud, et mehed ja naised on erinevad, kuid enne raamatu „Mehed on Mar-

silt, naised Veenuselt“ ilmumist ei osatud neid erinevusi positiivselt kasutada. Juba 20 aastat menukita nimekirjades figureerinud ja kindlalt eneseabi raudvarasse kuuluvast raamatust võib mõelda kui aabitsast, mis aitab vastasugupoold mõista ning temaga suhelda. Raamat pakub praktilisi lahendusi, kuidas ravida frustratsiooni ja pettumust, kuidas suurendada õnnetunnet ja intiimsust.



Maailma mõõtmine

DANIEL KEILMANN

18. sajandi lõpul asuvad kaks noort sakslast maailma mõõtma. Üks neist, Alexander von Humboldt, rändab läbi ürgmetsade, maitseb mürke, roomab

koobastes, ronib vulkaanidele, kohtub merekoleetiste ja inimsööjatega. Teine, matemaatik ja astronoom Carl Friedrich Gauss, kes ei suuda elada naisteta, aga ometi tõuseb pulmaõöl voodist, et üles kirjutada pähetorganud valem, vaatleb teleskoobiga taevakehi ning tõestab kodust lahkumata, et ruum kõverdub. „Maailma mõõtmine“ on maagilise realismi valdkonda kuuluv fiktiivne ja humoorikas topeltbiograafia.



Ime

R. J. PALACIO

August Pullman (Auggie) sündis moondunud näoga, mistõttu ta ei ole seni tavakoolis käinud. Nüüd läheb ta Beecheri erakooli viienda klassi ja kui teie olete kunagi koolis uus laps olnud, siis teate,

kui raske see võib olla. Auggie on lihtsalt üks tavaline poiss, kellel on ebataoline nägu. Aga kas ta suudab oma uusi klassikaaslasti veenda, et välimusele vaatamata on ta täpselt samasugune nagu nemad? USA autor R. J. Palacio on kirjutanud moodsa klassika – humoorika, tujutõstva ja uskumatult liigutava romaani.

Sametine nuhtlus

koduaias

Lahingutes mutiga on proovitud kõikvõimalikke asju, kuid tundub, et aiapidajad jäävad ikkagi kaotajaks – hea, kui õnnestub sõlmida ajutine vaerahugi.

Tekst **Kaja Kurg**
Fotod **reprod**



Rohkelt võimalusi, kuidas saada lahti muttidest ja mügridest ehk vesirottidest, leiab kirjastuse Hea Lugu hiljuti ilmunud raamatust "Kuidas peletada mutte". Seal on juttu ka muttide ja mügride elukommetest, sest neid tundmata pole mingit lootust pahategijaid oma valdustest kaugemale tõrjuda.

Tuttav aiapidaja Mart on mutisõjas läbi proovinud vist küll kõik vahendid, millest on kuulnud. Ta on mutikäikudesse lasknud auto heitgaase ning püüdnud loomakese eluolu ebameeldivaks muuta kuivkäimla sisuga. Ta on üritanud mutte minema peletada jälgilt haisva suitsuga, mis tekib väävli- ja alumiiniumipulbri põletamisel. Ta on käikudesse topinud roiskunud liha, kala ja piima.

Kahjuks on nende tõrjeviiside mõju olnud lühiajaline ning õige pea on sametised tuhnijad olnud taas platsis.

Mart on oma aiamaal muttidega võidelnud paarkümmend aastat. Sõda algab kohe, kui kevadel maa sulab, ning kestab külmade tulekuni.

Igal hommikul teeb Mart, labidas käes, aiale tiiru peale, et siluda öösel murule tekkinud kuppelmaastikku ning päästa mullakuhilate alla jäänud peenrataimi.

Putuktoidulisele mutile meeldib oma asja ajada eriti just peenarde all, kus kohevas ja rammas mullas leidub kõige rohkem vihmasse, tõuke ja muud maitsvat suupoolist.

Aga see sametise kasukaga vennike tuleb üllatavalt hästi toime ka kõvakstallatud pinnasega – seda tõendavad Mardi garaaži ette autoteele aeg-ajalt ilmuvad mullamäed.

Mart on proovinud ka mutilõkse, kuid mille-gipärast ei läinud mutid sinna sisse. Kõige tõhusamaks on mehe sõnul siiani osutunud ikkagi otsene füüsiline hävitamine.

Mart: "Kui muttide hävitustöö on jälle närvi mustaks ajanud, siis lähen varahommikul, mil mutid tunduvad olevat kõige aktiivsemad, värsked mutihunniku juurde passima. Kui muld hakkab liikuma, lükkan labida hunniku alla ning viskan muti välja. Hark oleks muidugi parem kui labidas, sest läheb hõlpsamalt läbi mulla. Kuna mutid on väledad poisid, peab maapinnale kukkunud elukaga kiiresti lõpparve tegema. Muidu lipsab ta maasügavustesse jälle tagasi ja mullahunniku juures veedetud varahommik on niisama ära raisatud."

Kuna mutt tunnetab hästi vibratsiooni, peab hunniku juures passima hiirvaikselt.

Mullamutt, mille teaduslik nimi on euroopa mutt ehk harilik mutt ehk tavamutt (*Talpa europaea*) on erakordselt võimekas uuristaja: väidetavalt võib ta ühe minuti jooksul oma tunnelit pikendada tervelt 20 cm võrra ja soodsas pinnases rajada ööpäevaga 30 meetrit käike! Pesakonna urgude kogupikkus võib ulatuda 3–4 kilomeetrini.

Mutt tegutseb järjest kolm-neli tundi, siis puhkab sama kaua. Aprillis toob ta ilmale 2–9 poega.

Mutt või mügri?

Sageli aetakse mutihunnikud segi mügri ehk vesiroti omadega. Mõlemad võivad tegutseda aga täiesti kõrvuti. Siis tuleb mullahunnikut terasemalt uurida: mutihunnik on ümaram ja auk keskel, mügri oma on suurem ja auk ühes servas.

Muti vastu poleks ju midagi – uuristagu rahus seal maa all –, kui ta ei ajaks üles neid mullakuhilaid, mis rikuvad ära muru ja tekitavad paksu pahandust peenardel. Aga ainuke loogiline selgitus küsimusele, miks mutt mulla maapinnale ajab, on see, et kuhugi mujale pole tal ju kaevamisel tekkivat materjali panna.

Aiapidajail on veel üks põhjus mutti mitte salvida: nimelt maitsevad talle väga vihmaussid, kes mulda kobestades aednikule palju kasu toovad. Aastaga võib üks sametine loomake neid nahka pista lausa 36–37 kg.

Mutid teevad aednikele tõesti palju meelehärmi, kuid neist on siiski ka kasu, sest nad hävitavad kahjurite tõuke.

Mis muti eemale peletab

Mutt on ülihea haistmisega, ning nii mõnigi lõhn, mis meile tundub meeldiv, on muti jaoks talumatult vastik ja peletab ta “kuriteopaigast” kaugemale, ilmselt siiski vaid mõneks ajaks.

Mutikäikudesse soovitatakse panna õitsvaid toominga-, leedri- ja ebajasmiinioksi. Mutile ei meeldi ka elupuu, koirohu ja õitsva valge mesika lõhn.

Vastiku lehaga on muti meelest ka mitmed maitsetaimed: piparmünt, sidrunmeliss, leesputk, koriander, aedruut. Jälgilt lõhnab ka tükeldatud küüslauk. Mutikäiku võib valada käärima läinud kanget tomatilehe- ja nõgeseleotist, mille lehka ei talu inimeneigi.

Kõigi peletusmeetodite rakendamisel ärge unustage kindaid kätte panna: muti tundlik nina tunneb muidu eelkõige inimese lõhna. Lõhnapelleteid kasutage mitu korda mõne päeva tagant, et need mõjuksid.

On märgatud sedagi, et kui muru tihti masinaga niita, jääb mutte vähemaks – ju siis neile raputamine ei meeldi.

Veel võimalusi

Aiandusportaalide jututubadest leiab kõikvõimalikke soovitusi muttide peletamiseks. Mõned näited: pange mutikäiku surnud liigikaaslane, kasutatud kassiliiva, ujutage käike vee, bensiini või virtsaveega, toppige käikudesse bensiiniga immutatud kaltse ja klaasikilde.

Või proovige nt pudelimeetodit: kaevake maa sisse tühi klaaspudel, et pudelisuus vilisev tuul hakkaks mutile närvidele käima ja ta eemale ajaks.

Häirivalt peaks mõjuma ka kepi otsas tuulega keerlev tiivik. Üks muttidega hädas olev aiaomanik kirjeldab meetodit, mille ta meeleheitele viiduna välja mõtles ja mis isegi toimis: “Piirasin kogu krundi tiivikutega. Iga kepi külge kinnitasin traadi ja torkasin selle otsa maa sisse, et muti jaoks ebameeldiv võrin jõuaks paremini pinnasesse.”

Kahjuks mõjub häiriv vibratsioon vaid tuulise ilmaga, vaiksetel päevadel haaravad mutid tõenäoliselt uuesti võimu. ☘



Võta kutsumata külalised oma aias väarikalt vastu.



Telli uuenduslik ja tõhus mutilõks e-poest või telefoni teel 5648 4868.



Aiatööriistad

– mida võtta, mida jätta

Tekst **Kadri Tramm**, fotod **Shutterstock**, tootjad

Nagu Karel Čapek oma raamatus “Aedniku aasta” ütleb, ei tee aednik muud, kui kaevab, songib ja kobestab, tuhneb, väetab ja lupjab, pügab, külvab, istutab, paljundab jne. Ent millised on meie aednike igapäevased abilised, ilma milleta seda kõike kuidagi teha ei saa?

Igal aednikul on komplekt tööriistu, mis igapäevases kasutuses. Kindlasti on nende seas istutuskühvel, kobesti, aiakäärid, võimalik, et ka väike kõblas ja oksakäärid või -saag.

Aednik Ülli-Riina Sildniku asendamatuks aiatööriistaks on lõiketangid.

“Ilma nendeta ma välja ei lähe. Kõige paremad on minu arvates Wolf Garteni lõiketangid. Neid ei olnud kaua Eestis saada ja ma ostsin neid alati välismaalt, kuid sel aastal on need ilmunud Hansaplanti müügile,” ütleb ta. “Teised head asjad on plastsabaga tööriistad ehk vahetatava otsikuga tööriistad – rehad, kõplad, võsalõikurid. Võtan ühe saba kaasa ja saan otsikuid vahetada vastavalt vajadusele,” lisab aednik.

“Aastaid olen truuks jäänud Felco aiakääridele. Nende suur pluss on see, et 50 aastat on võimalik neile kääridele uusi terasid saada. Üks mu lemmikuid on Black & Deckeri istutuslabidas, milleta ma hakkama ei saa. See on pisike ja näeb välja nagu väike matkalabidas, aga on üks tõhusamaid tööriistu, mida tean. Kiidan ka



Fiskarsi plastservaga reha. Ilma selle rehata ma muru teha ei oskaks ja see on ideaalne mulla laiilitõmbajana,” selgitab ta.

Mõned tööriistad kestavad

Aga kindad? Neid läheb ühel aednikul nagu leiba ja nende ostmine on aeg-ajalt justkui loterii. Vaatad, et on ilusad, aga vastu ei pea nädalatki.

“Mis kinnastesse puutub, siis oma töös olen neid katsetanud igasuguseid. Ma ei arva, et kallid kindad alati ka head on. Aianduspooides müüdavad nunnud koduperenaise kindad on küll ahvatlevad ja ilusad, kuid ausalt öeldes pole ma neid väga ostnud. Ja kui mõnikord olenki, siis on nende eluiga üsna lühikeseks jäänud. Eks teravad potiservad kulutavad ka kindaid ja need lihtsalt ei pea vastu. Nii et ilusate lilleliste kinnaste ost ei õigusta ennast alati, isegi mitte emotsiooniosuna,” räägib Sildnik.

Aednik Lilian Kärneri tähtsaimad tööriistad aias on mullakobesti väike käpp, kõblas, aiakäär, peenraääre tegemise raud, reha, väike nuga ja ämber. “Need panen kõik oma aiakärule ja siis lähen iganädalasele aiaringile,” lausub ta.

Maalehe aialehe toimetaja Marju Vitkari igapäevasteks abilisteks on aiasaag, kobestuskäpp, istutuskühvel ja kõblas.

“Imehea tööriist on Laplanderi aiasaag, mis pidanud ka professionaalse kasutamistiheduse juures vastu nüüdseks juba kolm hooaega – ei vaja

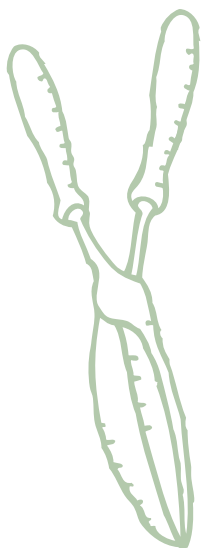
ta teritamist ega liigset jõudu, saeb läbi märksa suuremad oksad, kui pakend lubab. Veel on selle sae hea omadus tera pisut krobeline pind – ta ei hüppa hoogsamal saagimisel jäljest naljalt välja ja võimalus kätte saagida on hulga väiksem kui tavalise siledast metallist teraga saagide puhul,” räägib Vitkar oma kogemusest.

Tema lemmikute hulka kuuluvad ka Fiskarsi kobestuskäpp ja istutuskühvel.

“Kuigi need tunduvad olevat kergest plastist, on neid võimatu lõhkuda. Kunagi tegin poolkogemata katse, kus istutuskühvlist sai kergema autoga üle sõidetud – taimi istutan sama kühvliga tänini,” nendib ta. “Wolf Gartenil on imehea reha ning kõblas, mõlemat saab kordamööda sama varre otsa panna või peenras rohides ka hoopis ilma varreta kasutada – tööriistad on tugevast metallist ja peavad hästi vastu,” lisab Vitkar.

Kas kallid on alati kvaliteetne?

“Jah ja ei,” ütleb Stokkeri Mecro aiatehnika tootvaldkonna juht Urmas Prints. “Eks ole nii, et klient saab seda, mille eest raha välja käib. Kui labida puhul ehk polegi selle proovimine nii oluline, siis näiteks lõiketangide puhul soovitan küll kliendil toodet poes ka proovida ja testida. Selleks on paljudes aianduskeskustes olemas spetsiaalne testimislaud, kus saab tööriistu proovida. Kui ikka tööriista maksumus on





kahekohaline arv, ja see ostetakse pikkadeks aastateks, siis on tähtis, et see tööriist vastab kliendi soovile ja on talle käe järgi,” räägib Prints.

Tõsi, istutuskühvli on raske poes testida, kuid ka siin on Printsil mõned näpunäited, mida võiks tähele panna.

“Istutuskühvleid ja kobesteid tehakse kas vastupidavast komposiitmaterjalist, kus tööriist on valatud nii-öelda ühes tükis, või siis metallist. Metall on väga keeruline pooleks murda või deformeerida. Aga ka siin on ostja enda valik: kui komposiitmaterjal on käe all soe, siis metall võib tunduda külm. Tuleb tähele panna, et kui poes veidi painutades hakkab kühvli käepide surve all painduma ja järele andma, siis tuleks see jätta pigem ostmata,” selgitab Prints.

Kindlasti on kaalukas argument tööriistaostu puhul, kas sel on garantii või mitte. Stokker müüb Fiskarsi ja Wolf Garteni aiatöötarvikuid ning viimasel on garantii koguni 10 aastat.

Printsi sõnul ei kata garantii kindlasti loomulikke kulumist ja väärkasutust.

“Kui ikka oksatangidega traati lõigatakse, siis see garantii alla kindlasti ei käi.

Küll on garantii juhtudele, kus on tegu tootjapoolse materjali- või koostamisveaga või kõrvalekaldega,” ütleb ta.

Hädavajalik abiline aias on oksakäär, kuid sageli kipub selle käepidemete vaheline vedru tööd tehes ära kaduma ning töö tuleb katki jätta. Wolf Garteni oksakääridel on vahel aga integreeritav vedru ning selle kadumist pole vaja karta.

Printsi sõnul ongi odava ja kalli tööriista vahe suuresti hilisemas hoolduses ja varuosade olemasolus. Odavatel ja nimetutel tööriistadel varuosaturgu pole ning siis võib loota ainult töömehe enda nutikusele ja remondioskusele.

Kõige enam müüakse Printsil sõnul oksakääre, istutuskühvleid, väiksemaid kobesteid, köplaid. Selle suve müügihitiks on aga kujunenud servalõikur ehk poolkuu kujuga kumeraservaline labidas, mida kasutatakse peenra või teeääre tegemiseks.

Bauhofi aia- ja kodukaupade arendusjuhi Anu Kudeviita sõnul sõltub aiatööriistade valik suurel määral sellest, millised on aedniku eelistused aiakujunduse osas.

“Ühele piisab aias muruplatsist ja paarist puust, teise jaoks ei ole aed täiuslik ilma kaunitult hooldatud hekita, kolmandale meeldib lilleküllus ja neljandale peenramaa. Tööriistavalik tehakse vajalike tööde järgi,” ütleb ta.

Bauhofi kliendid on Kudeviita sõnul aiatööriistadest eelistanud oksalõikureid ja -kääre, traditsiooniliselt on müügiedetabelites muru- ja leherehad, kaevamislabidad ja hargid ning umbrohunapsikud. Kõige populaarsem kaubamärk on Fiskars, mille puhul on kliendid kiitnud tööriistade kasutamise mugavust ja vastupidavust.

“Aiadööriistade ostmisel on tähtis endale selgeks teha, kui sageli neid kasutatakse ja kui suur on eeldatav töömaht. Profitööriistad on tänu kvaliteetsemate materjalide kasutamisele kergemad ja käepärasemad. Aiadööriistade töökindlus ei sõltu siiski ainult kaubamärgist ja hinnast, väga oluline on ka sihipärane kasutamine ja hooldus,” toonitab Kudeviita. ☘



bauhof

Aiaparadiis

SUUR RÕDU- KONKURSS 2014

Välja kuulutatakse:

**„AASTA
RÕDU“**
1 000 €
reisikinkekaart

**„Nutikas
Rõdu“**
200 €
Bauhofi
kinkekaart

**„Suurim
muutuja“**
200 €
Bauhofi
kinkekaart

**„Rahva
lemmik“**
100 €
Bauhofi
kinkekaart

Konkursil osalemiseks lae Rõdukonkursi veebikeskkonda üles pilt (pildid) oma rõdust või terrassist, kirjuta lühikirjeldus miks just Sinu rõdu/terrass eriline on ning milliseid Bauhofi Aiaparadiisist saadud vahendeid kasutasid.

Viimane päev konkursil osalemiseks on 22.07.2014.

Täpsem info osalemise ja reeglite kohta:

www.bauhof.ee/rodukonkurss

Lõhnav ja puhas rõõm ürdiaiast



Ürdid annavad toidule maitse, aroomi, rikastavad vitamiinide ja mineraalainetega. Samas saab ürdipeenardega muuta aia põnevamaks ning lõhnavaks.

Tekst **Marju Vitkar**
Fotod **Marju Vitkar, arhiiv**

Mie ilmastikutingimustes jagunevad ürdid laiemas mõistes kaheks: püsikud, mis elavad talve kenasti üle, ja suvikud, mida peab igal kevadel uuesti istutama või seemnest külvama.

Ürdiaia kavandamisel on aluseks kasvukoha valik. Parim koht on pigem päikeseline, tuulte eest varjatud ning kindlasti mitte liigniiske – kõike muud



Lilledega raamitult on ürdiaed tõeline pilgupüüdja.

vajalikku saab vähese vaevaga tekitada. Enamik ürte on vähenõudlikud taimed, mis teeb nende kasvatamise väga lihtsaks. Maitsetaimedele isegi ei sobi liiga rammus pinnas – seal muutuvad nad liigselt lopsakaks ning kaotavad iseloomuliku lõhna ja maitse. Seetõttu tuleb ka väetamisega pigem piiri pidada ning kasutada vaid looduslikke väetisi.

Oma pisikese või suure ürdiaia saab luua kasvatuskastidesse, rõdule, vanasse kasvuhoonevundamenti, tõstetud peenraste või hoopis suurde lilleamplisse. Ja tegelikult ei ole vale ka maitsetaimi “peita”, näiteks pikkides neid püsilille- või köögiviljapeenardesse. Paljud ürdid vallandavad suurepärase lõhna, kui neid puudutada, seetõttu on hea neid kasutada

Luba omale suvel puhkust!

Usalda kastmine Blumati hooleks

Kastmissüsteemid kasvuhoonetele, imbvolikud aeda ja kastjad toataimedele



Hinnad alates
12,99 €

www.rodoad.ee

rodoad@gmail.com

www.facebook.com/kasvuhooned

tel 501 6742

Rodoad



dekoratiivse täiendusena teede, pinkide, uste läheduses, kus neid möödu-des riivatakse.

Põnev peenra kujundamise töö

Kui kasvukoht on valitud ja peenar ette valmistatud, tuleks see jagada sektoriteks, ruutudeks, kolmnurka-deks või ükskülik millisteks meelepärasteks kujunditeks. Viimast saab edukalt teha, nivistades äralõigatud kotinurgast kuiva liivaga mustale pinnasele märgatavaid jooni. See tegevus on vajalik sellepärast, et nii saab iga peenraste planeeritud ürt endale isikliku kasvukoha, mille soovi korral võib ka kirjalikult tähistada. Hiljem on siis hea vaadata, kuidas miski kasvab.

Ühtlasi saavad ka aia külalised või lapsed kohe teada, milline näeb välja näiteks sidrunbasiilik, tüümian või piparrohi. Selgepiirilised jagatud sektorid aitavad taimede kasvu hiljem kontrolli all hoida: kõik, mis piirjoonele liiga lähedal, tuleks välja rohida. Nii on lihtne vältida peenra võsastumist ja taimede kokkukasvamist väikesel pinnal.

↑ Ürdipeenra-sektorid ja kastides kasvavad lehtköögiviljad sobivad ilmestama köögiviljaia sissekäiku.

Taimesektori võte: Vahemere maade nurgake suuremas ürdiaias.



Taimed valige ürdiaeda ikka meeldivuse järgi ehk sätige peenraste kõik see, mida olete köögis harjunud kasutama, aga lisage alati midagi uut ning põnevat seltsiks.

Kuna suur osa maitsetaimi ei ole meie kliimas püsikud, saate peenrale pakkuda igal aastal värskendust, kui vahetate neid välja. Eri taimi võite

alati proovida ka seemnest kasvatada, kas ette või juba otse kasvukohale külvates.

Edukalt saab ürtide naabrina kasvatada salateid, suhkruherneid, kõrvitsaid, tomateid. Kusjuures paarinädalaste vahedega tasub teha korduskülvi – siis on sobivas koguses noori maitsetaimi saadaval terve suve.

Ürtide kasvatamisel nende kokkusobivuse peale liigselt mõtlema ei pea – enamasti saavad need taimed omavahel hästi läbi. Siiski võib neid orienteerumise lihtsustamiseks jagada rühmadesse. Hea oleks rühmitada näiteks loomuliku kasvupiirkonna järgi.

Võib luua Vahemere maade maitsetaimede peenra, kuhu sobivad basiilik, rosmariin, aedmajoraan ehk vorstirohi, tüümian, salvei, rooma salat. Või kodumaise rühma, kuhu sobivad till, murulauk, petersell, lehtsalat. Samas võite jagada taimed peenardesse hoopis kasutusviisi järgi: lihatoitude maitsestamiseks, kalale, magustoitudele, linnulihale.

Taime välimuse järgi on võimalik aimata, milline võiks olla talle sobiv kasvukoht. Hallikate, kõvade, nahk-jate ja väga pisikeste lehtedega maitsetaimed vajavad enamasti lauspäikeselist ning kuiva kasvukohta. Sellised on näiteks piparrohi, tüümian, lavendel, aedsalvei, pune.

Laiade, lopsakate ja pehmete lehtedega taimed vajavad rohkem niiskust ning taluvad hästi ka poolvarju. Sellesse gruppi kuuluvad näiteks salatid, till, karulauk, meliss, piparmünt.



***NIPP.**
Tehke korduskülv ~
siis maiustate
noorte maitsetaimedega
terve suve.*

Kes on nüüd külvamisega pisut hiljaks jäänud, sest mõte ürdiaeda rajada sai küpseks alles esimestel suvekuudel, võib peenra rajada ka väiketaimede abiga.

Aianduskeskustes ja turul müüakse lugematul hulgal ning variatsioonides maitsetaimede ja salatite istikuid. Ettekasvatatud taimede suur pluss on see, et nendega rajatud peenar on juba paari nädala pärast kasutusvalmis. Nii võibki käärid kätte võtta ja uhkusega oma ürdiaeda salatimaterjali ning supirohelist koguma minna.

Taimede vahekaugus peaks olema mõistlik – olenevalt liigist, kuid keskmiselt 20 cm. Tore on kasutada võimalikult palju eri taimi ning panna vaheldumisi püsikud ja üheaastased maitsetaimed.

Värve maitsetaimpeenrale

Hea võimalus ürdiaeda iluaiaga sobitada on värvidega mängimine.

Ürdiaeda rikastavad ideaalselt magunad, aed-mustkõõmned, saia- ja rukkililled, samuti hernerid, oad, madalakasvulised tomatid ning avamaal kasvavad kurgisordid. Silmailu lisavad ning kogu aiamaa muudavad ahvatlevamaks maasikataimed. Maitsetaimpeenarde naabriks või taustal sobivad lopsakust lisama mädarõika lehed, rabarberid ja suvikõrvitsad. Peenrale õhulist ilmet saate anda mõne sparglitaimiga.

Paljud maitsetaimed on saadaval kümnetes sortides: olemas on erksa kollakasroheline lehestikuga tüümian, kirjude lehtedega salvei, imeliselt õitsevad murulaugud ja lavendlid, tumepunase lehega basiilik. Söödavad õied on saanud omaette hitiks nii aiakujunduses kui ka grillipeo salatilaul.

Saagikoristus algab ürdiaias kohe, kui taimed on piisavalt suured. Saaki tasub koguda õitsemiseni: pärast õitsemist on enamik maitsetaimi muutunud puiseks, mõrkjaks ning mõned kaotanud isegi sordiomase maitse ja lõhna. Kui teil on soov ürte talveks säilitada, tuleks neid korjata just suve alguses, mil taimed on veel noored ja värsked. Parim korjepäev on päikese-paisteline ja kuiv. Kogutud taimed võib kas külmutada või kuivatada.

Väikese või ka suure ürdiaia rajamisega ning selle eest hoolitsemisega saab hakkama igaüks – vaja on vaid veidi fantaasiat ja uudishimu. Omakasvatatud maitseained ja supiroheline oma ürdiaiest, rõdult, aknalaualt – mõtelge! ☘

claber®

MASTERS OF WATER

TILKKASTMINE kogub populaarsust üle maailma nii erakasutuses kui ka ühiskondlikus haljastuses. Eeliseks on lai kasutusvaldkond: rõdud, terrassid ja olmeruumid, aga ka potitaimed, peenrad, muruplatsid, kasvuhooned jne.



Claber pakub täiskomplektseid ja kvaliteetseid lahendusi – nad on meistrid vee alal.

Toodete eeliseks on automatiseeritus, mis tagatakse laia valiku autonoomtoitel taimeritega. Kastmisprogrammid ja paigaldatavad vihmaseensorid aitavad säästa vett üle 40%. Kastmine seatakse ajale, mil aurumine on madalam, ja peatatakse vihma korral.



Tilgutite ja mikrosprinklerite suur valik võimaldab igale taimele läheneda individuaalselt nii vajaliku paigalduskoha kui ka veehulga reguleerimisega. Kogu Rainjeti süsteem on laboris testitud ning paigaldus ülimalt lihtne ja töökindel. Müügil on ka spetsiaalsed stardikomplektid, milles on olemas kõik vajaminev väiksemat sorti tilkkastmissüsteemi ehitamiseks.

Head vastuvõttu on leidnud ka potitilgledele mõeldud kastmiskomplektid Idris ja Oasis, tänu millele ei pea taimede närtsimise või naabrite tülitamise pärast muretsemise isegi siis, kui viibite kodunt eemal 50 päeva järjest.



AKVEDUKT

Tallinn, Punane 56, tel 607 5061
Pärnu, Lao 8/21, tel 447 8430
Viljandi, Aquarius, Lossi 40, tel 435 1447

www.akvedukt.ee

Kodutalu toodete turunduse eestvedaja peretütar Karin ütleb, et pere otsus kanepit kasvatada võimaldab tal pärast koolide lõpetamist õdede-vendadega koos olla ning kodukohas tööd teha.



Tammejuure talu kuulub kanep

Tekst **Aivi Parijõgi**, fotod **Sven Arbet**

Ilmselt ei oleks Läänemaal asuv Tammejuure mahetalu praegu laiemalt tuntud, kui pere poleks madala viljahinna tõttu pööranud pilgud hoopis kanepikasvatuse poole. Järjekindlust ja häid ideid Tammetalu perel juba jätkub.

Suure-Lähtru külas toimetav pere juhatab enda juurde nii: kui külla jõuate ja näete ehitusjärgus maja, on õige koht. Ja ilus maa-kividest hoone on ka talumaja õuest paari sammu kaugusel. Suure-Lähtru mõisa kunagise piimameierei renoveeris pere jahuveskiks ja toiduõli valmistamise kohaks. Hoones jagub ruumi ka pereisa puutöötoale, kus valmib nikerdustega mööbel.

Suunaviidana nimetatud ehitusjärgus maja oli kunagi mõisa hobusetall, millest loodetakse järgmise aasta kevadeks kujundada puhkemaja. Siis oleks mahetalu külastajatel võimalus siin ka ööbida ja seminare pidada.

Metsanotsu põlgab kanepit

Huvi Tammejuure mahetalu vastu on kõvasti tõusnud pärast seda, kui talus toodetud kanepiõli pälvis 2013. aasta parima mahetoote tiitli. Praegu saab pereettevõtte kaupa osta enam kui neljakümnes müügikohas üle Eesti.

Muhelev pereisa Teet Kuusemaa ütleb, et tema asi siin talus on maad harida ja õli pressida, aga mis õlist edasi saab ja kuidas turundatakse, tema ei tea. Selle töö on teha võtnud tütar Karin. Küll aga peab Teet tunnistama, et just tema oli see, kes paar head aastat tagasi üritas perele kanepikasvatust “pähe määrada”. Eks algul oli kõhklus ja ebaõnnestumisi ka.

“Otsustasime hakata kanepit kasvatama siis, kui vilja eest väga vähe maksti. Nüüd kasvatame juba viiendat aastat, aga pean ütlema, et kanepi hin-

geelust pole ma veel päriselt aru saanud. Näiteks ühe ja sama põllu peal võib kanep ühes kohas kasvada kolme meetri kõrguseks, aga teises kohas ei kasva üldse, kuigi mullastik on igal pool ühesugune.”

Teet meenutab, et esimesel aastal ei olnud põllult õigupoolest midagi koristada. Tonn sai külvatud ja sügisel koguti nelisada kilo. Sellega ei olnudki muud teha, kui uuesti maha külvata, sest osta keegi ei tahtnud. Aga järgmisel aastal tuli erakordselt hea saak.

Teedule tundub, et kanep hoiab metssead põllust eemal. “Teisel aastal panime kanepi põllule, kust kunagi mingit saaki ei saanud, sest metssead pöörasid alati kõik pahupidi. Aga kui kanepi maha panime, siis oli meie maa piirist kümme meetrit naabrite

põldu ka puutumata.” Ka kahejalgsed pole rüüsteretki korraldanud, sest üha enam teatakse, et õlikanep ja narkootiline kanep on eri taimed.

Pereisa kõrval tegeleb põllu- ja kuivatitöödega tudengist perepoeg Kaupo, kes vajalikkude agronoomitarkust kogub Eesti Maaülikoolis. “Mahedalt kasvatades tuleb loodus appi võtta. Kanepi külvame kevadel viimase kultuurina. Kui kanep panna külma mulda, läheb tärkamisega kaua aega ja umbrohud nii-öelda söövad taimed välja. Aga kui kanep hakkab kohe ise kiirelt kasvama, lämmatab ta kõik umbrohud ära.”

Kanepit külvatakse Tammejuure talus tavaliselt kümme hektarit. Lisaks õlikanepile kasvab talu põldudel kaer, nisu, hernes ja rüps. Teiste kultuuridega võrreldes vajab kanepikoristus rohkem aega ja rahulikkude meelt. “Viimasel sügisel koristasin näiteks poolteist kilomeetrit tunnis. Asja tuleb rahulikult võtta, närviline inimene ei saagi seda tööd teha,” räägib Kaupo. Palju aega võtab töö seepärast, et kanepitaimed kipuvad kombaini ummistama. Koristatud kanepiseemned

Hobuseraud ripub Suure-Lähtru kunagise piimameierei, nüüdse jahuveski seinal ning kohe kanepiseemnete kottide kõrval. Tammejuure mahetalunikud võivad tõesti rõõmu tunda – need seemned on neile tunnustust toonud.





tuleb sorteerida ja kuivatada ning siis veel kord sorteerida, enne kui need õlipressist läbi lastakse.

Kanepitee jaoks korjatakse ürte käsitsi ja teetaimed on Karinil omaette põllulapil. Tema ja pereema Anita võtavad õlipressimisel tekkinud kuivmassi, mis meenutab graanuleid või laaste ning jahvatavad selle tavalises väikeses blenderis jahuks. Seda tööd tehes on Anital ja Karinil kittel seljas ning kilemüts peas. Veterinaar- ja toiduametilt saadi luba koduköögis jahvatada ja pakendada. Paberkott jahuga rändab Anita käest kaalule, kotis peab olema täpselt 350 grammi. Edasi seob Karin koti nõõriga kinni ja paneb sildi peale. Tundub hea töö pikkadel pimedatel talveõhtudel. Aga õli pressitakse ja jahu jahvatatakse ikka jaokaupa, nii et midagi seisma ei jääks.

Põhiliselt teraviljakasvatusega tegelnud talu alustas mahetootmisega kaksteist aastat tagasi. "Talu pida-



Tammejuure taluperes nauditakse sageli pärast päevatööd kanepiteed. Ühise teelaua taga saab viielapseline pere kokku harva. Sel korral, fotograafi palvel, oli kogu pere koos. Vasakul pereema Anita, tütreid Kairi ja Kaire, pereisa Teet, tütar Karin ning perepojad Kalev ja Kaupo.

sime ja toidukraami kasvasime juba paarkümmend aastat tagasi, aga siis olime kõik allergikud. Otsustasime, et peame midagi muutma. Mäletan, et käisin Sakus õppepäevadel, kus esinesid ka lektorid Taanist. Pärast seda tegime otsuse mahepõllumajanduse kasuks. Kui ise toidu kasvatad, siis ju tead, mida sööd. Ei ole seda hullu keemiat vaja endale sisse ajada. Allergiamuresid meil enam pole. Kaupol oli astma, sellest saime ka lahti,” räägib Anita jahu jahvatamise ja kaalumise vahepeal.

Kanepiõli töi tunnustuse

Talu hetkel kõige populaarsema tooteni jõuti suhteliselt hiljuti. “Mõte ise kanepiõli tegema hakata tekkis 2013. aasta algul. Miks müüa ainult kanepiseemneid, kui maailmas kasutatakse kanepiõli nii toidulisandina kui kosmeetikas. Kanep sisaldab rohekesti oomega rasvhappeid ning A- ja

B-grupi vitamiine. Mõtlesime, et ka meie võiksime mõne sellise toote välja mõelda,” ütleb Karin.

Algul kasutati õli pressimiseks ühe teise mahetalu pressi, kuid peagi sai selgeks, et niisugune agregaat tuleb muretseda ka endale. Pressi tuli Teedul tükk aega timmida nagu iga uut asja. Kirjade järgi saab tunniga õlipressist läbi lasta 100 kilo toorainet. Teet arvab, et kanepi kohta see päriselt ei kehti, sest seeme on suur.

Karin valab väikesesse pitsi välja smaragdrohelist värvi õli. Proovides meenutab õli maitse natuke pähkleid ja päevalilliseemneid. Külmpressitud õli sobib Karini sõnul hästi salatitesse, tervisesmuutidesse, aga passib suurepäraselt ka massaažiõliks ja naha niisutajaks kreemi asemel. Karin ja Anita kasutavad kanepiõli juuksemaski tegemiseks.

Kanepijahu ostavad sageli inimesed, kel on gluteenitalumatus. Jahu

Professionaalsed toidu- ja taimekuivatid


Kuivata ise ürte,
viinamarju, marju,
õunu, seeni, kala
ja liha.



Hinnad alates
229,60 €

www.rodoad.ee

rodoad@gmail.com

www.facebook.com/kasvuhooned 

tel 501 6742

**Rodoaed**

RETSEPT



Tervisesmuuti

- 1 klaas keefirit või maitsestatamata jogurtit
- 1 sl kanepiõli
- 2 sl kanepijahu
- 1 väike küps banaan või peotäis magusaid marju
- ¼ tl kaneeli

Lisa keefirisse kanepiõli, kanepijahu, kaneeli ning purustatud magus puuvili või marjad vastavalt maitsele. Sobib hästi lõuna- ja õhtusöögi vahetalaks.

keks. Hakkasime ise kasutama, tutvavate hulgas tekkis nõudlus ja siis otsustasime teha ka müümiseks.”

Kanepitee müügiesus on kindlasti oma osa ka sõnal “kanep”, ehkki ostja teab küll, millise kanepiga tegu.

Uued mõtted

“Kanepitee on meie peres õhtutee, mida võib segada kummeliga või ka niisama juua. Hea rahustava toimega tee, mis sisaldab kanepilehti ja noori seemneid,” ütleb Karin.

Kui kanepitee jaoks mõeldud põllukeselt korjatakse nii lehti kui seemneid, siis suurel põllul korjatakse ära ainult seemned ja biomass küntakse maasse.

Kas on veel midagi, mida annaks kanepist välja mõelda? “Käisin seebitemise kursusel, tahaksin kõigepealt enda perele kanepiseepi teha ja siis kingituseks, ning kui huvi püsib, siis juba ka müügiks,” ei hoiu Karin tulevikumõtteid enda teada.

Hiljuti soetas pere uue puidust korpusega kiviveski, milles saab jahvatada teravilja. Ja juba on valmimas uued tooted – mahe nisupüül, mahe täisteranisujahu, nisukliid. Kiviveski jahvatab jahu madalamal temperatuuril kui tavapäraselt kasutatav valtsveski, aga

madalam jahvatustemperatuur peaks aitama kaasa kasulike ainete säilimisele jahus.

Märtsist hakkas Teet kanepiõlile lisaks pressima ka rüpsiõli. Seda turundatakse kui tavalise rapsiõli mahedat alternatiivi. “Rüpsiõli saab samamoodi lisada küpsetistesse, pastale, marinaadile. Kliendid on öelnud, et see õli on pehmema maitsega,” teab Karin rääkida. Vahetut tagasisidet saab kõige paremini Haapsalu OTT (Otse Tootjalt Tarbijale) kaudu. Just Karin aitas oma piirkonnas selle liikumise käima lükata.

“Möödunud aasta kevadel arutasime, et võiks talunikega ühel päeval nädalas Haapsalus koos olla ja kohalikele elanikele oma kaupa pakkuda. Inimesed võivad vajaliku söögikraami ka ette ära tellida ja saavad selle siis kindlast kohast kindlal kellaajal kätte. Aga muidugi võib ka kohapeale vaatama ja uurima tulla. Leidsime hea kogunemisaega – Ehte Maja kohviku õuel vanalinnas. Kuni külmadeni käisime seal koos. Talvel saime oma püsiklientidega kokku vastavalt kokkuleppele.”

Suvi toob Haapsallu rohkesti turiste ja küllap rändab nii mõnigi Tammejuure talu toode Eestist kaugemalegi. ❄

kasutatakse küpsetistes, kotlettides ning kastmetes. Karin paneb kanepijahu ja kanepiseemneid koduse leivataina sisse ja lisab jahu rohkesti ka muffinitainale. Küpsetistesse lisatud seemned krõpsuvad hamba all meeldivalt ja see on ka üks põhjus, miks neid ostetakse.

Spaakreem sündis aga nii, et Karin proovis keha koormamiseks kasutada õli, millel oli sees jahuterakesi. “Veega läheb see justkui veidi vahule. Pärast loputamist jääb nahk mõnusalt niis-



www.maakodu.ee/konkurss

Vii mane võimalus osaleda!

EESTI KAUNEIM

MAAKODU

2014

Ajakiri MAAKODU ja AUTOEKSPERT otsivad Eesti kauneimat maakodu!

Ajakiri Maakodu kuulutab 25. juubeliaasta puhul välja konkursi „Eesti kauneim maakodu”. Osalema on oodatud kõik, kellel on ilusad maakodud, suvilad, renoveeritud talud ja kaunid aiad.

Konkursi eesmärk on väärtustada maaelu ja maal elamist ning tunnustada inimeste oskusi, ilumeelt ning maitsekust oma kodu, aia ja koduümbruse rajamisel ning korrastamisel.

Konkursi kategooriad

Peaauhind: EESTI KAUNEIM MAAKODU

2 700 € väärtuses peaauhind Autoekspertilt:

- 500 € eest Autoeksperti kinkekaarte
- Thule Easy Line 225S kerghaagis
- Calix elektriline sõiduki eelsoojendus-süsteem (koos paigaldusega)
- Thule veokonks koos paigaldusega Autoekspert töökojas

Eriauhinnad järgmistes kategooriates:

KAUNEIM RENOVEERITUD VANA TALU

Auhind: 600 € kinkekaart firmalt Villeroy & Boch

KAUNEIM SUVEKODU

Auhind: Koduvalvesüsteem ning aasta tasuta valveteenust turvafirmalt G4S (väärtus 1500 €)

KAUNEIM NOORE PERE KODU

Auhind: Delux Royal kattedmadrats väärtuses 900 € firmalt Delux

KAUNEIM TOOTMISTALU

Auhind: 600 € väärtuses tooteid firmalt Fiskars

KAUNEIM AED (UUS!)

Auhind: 5 istikut Saare-Tõrvaaugu aiandilt

Konkursil osalemine

Saada meile 15. juuliks 2014 vähemalt viis fotot oma kodu või aia üldildest e-postile konkurss@maakodu.ee. Lisa fotodele tutvustav kaaskiri, telefoninumber ja aadress. Finalistidega, keda külastab žürii, võtame ise ühendust. Konkurss toimub 1. aprillist 15. juulini 2014. Võitjad kuulutame välja septembris.

Lisainfo:

Maakodu toimetuse peatoimetaja Kadri Tramm, tel 661 3370, e-post kadri.tramm@maakodu.ee, tegevtoimetaja Kristel Kirss, tel 661 3373, e-post kristel.kirss@maakodu.ee, www.maakodu.ee/konkurss

Toetajad:

AUTOEKSPERT

THULE

Calix

G4S

Villeroy & Boch

DELUX DREAMS

FISKARS

SAARE TÕRVAUGU

unustatud vana

Aasta siis oli 1989

Tekst **Kristel Kirss**, fotod **Sven Arbet**

Millised tarbeesemed tulid meie ellu ja meeldisid Maakodu sünniaastal? Mälu värskendamiseks külastasime ETV teleseriaali "ENSV" ladu ja võttepaika, kus meid abistas seriaali kunstnik-rekvisiitor Jaana Nõu.

Koolutajata ei saanud läbi ükski naine, eriti hea oli, kui see töötas auruga. Soengud kinnitati kauni klambriga. Taksojuhid ja muidu kihvtid mehed kandsid Miami Vice'i stiilis päikesepille. Vasekarva kupliga valgustid oli popid nii kodudes kui baarides. Sel ajal muutusid valgustid keeratavaks – nende valgusvihku sai suunata üles ja alla.

Meisterpuhujate klaasvaase leidis pea igas kodus. Kõrge raske vaas suutis kõik kimbud püsti hoida.

Mikrolaineahi, mis oli Ameerikas populaarne juba 70ndatel, saabus meie majapidamisse just 80ndate lõpus. Tolleaegsed emad soojendasid mikrolainetega isegi väikelaste toitu. "ENSV" sarjale loovutatud kodumasinaid, ka mikrolaineahi, on tänini töökorras.

Kodukeemia tootedisainerid toodete välimusega eriti veel ei tegelnud, kõike osteti ju niigi. Isegi tagavaraks. Tualettpaberirull oli kempus juba normiks saanud, rebitud ajalehetükid olid eesrindlikes kodudes unustatud.



Kaks ühes – kassett-makk ja raadio – oli iga melomaani suur unistus.



Tassid olid armsalt täpilsed juba varemgi, aga neid armastati ikka veel. 80ndate lõpp oli kohvimasinade võidukäigu algus. Mulksuga kohvikeetja vahetas välja paberfiltriga kohvimasin. Paljudes köökides ehtis esimest kohvimasinat välismaine kiri Braun.



Väikesed vannitoad pidid mahutama palju. Vähe ruumi võtavad pesumasinad, millega oli hea pesta titemähkmeid, oli 80ndate beebibuumi ajal tõeliselt defitsiitne kaup.



Värviteleviisorid, mis toodi elutoppa 70ndate lõpus, said naabriks videomängija. Välismaised filmid, mis sageli olid videolindile salvestatud otse kinosaalist, olid ülimalt kehva kvaliteediga ja nasaalse venekeelse pealelugemisega. Kassette sai laenutusest.



Joogist jahutust...

Tekst ja fotod **Dagris Punder**



Suveilmadega ei maitse miski paremini kui üks külm jook ... või kaks! Süüa nagunii ei tahakski. Järgmised joogid valmivad lihtsalt, isegi nii hõlpsalt, et nende valmistamise juhendeid retseptideks nimetada oleks ilmselge liialdus!

Jääkohv

Jahe kohv pakub kuumal päeval nii jahutust kui ergutust. Kuna jää lahjendab kohvi, kasutan selle valmistamiseks espressot. Kondenspiima võib asendada ka suhkruga, kuid sel juhul tasuks see lahustumise hõlbustamiseks enne jahutamist kuuma kohvi sisse segada.

- jääd
- kondenspiima
- kanget kohvi
- piima

Täitke šeiker vähemalt poole ulatuses jääga, lisage vastavalt maitsele kondenspiima ja valage peale kange kohv (kuum). Loksutage korralkult, valage jook klaasi, ning kui maitsemeeled nõuavad, lisage veel piima, et kohv ei oleks nii kange.

Suvine sangria

Sangria tegemisel varieerimise võimalustest just puudu ei tule. Kasutada saab täpselt seda, mis parasjagu kodus olemas on. Kannutäie sangria jaoks kasutasin mina:

- värsked marjad ja puuviljad (mureleid, maasikaid, aprikoose, nektariine, apelsini, sidrunit)
- paar peotäit mündilehti
- pool klaasi apelsinilikööri (Cointreau)
- pudel valget veini
- poole sidruni mahl
- mullivett

Tükeldage või viilutage marjad ja puuviljad, lisage piparmündilehed. Suruge puuviljadest puulusikaga natuke mahla välja, valage peale apelsiniliköör, sidrunimahl ja valge vein. Laske umbes tunnike maitsestuda. Enne serveerimist lisage ka mullivett.



Arbuusi agua fresca

Agua fresca'd on populaarsed joogid näiteks Mehhikos ja USAs. Värskendav jook valmib kiirelt ja lihtsalt, magusa arbuusi puhul ei ole kindlasti vaja suhkrut lisada.

- arbuusi
- vett
- laimimahla
- piparmünti
- jääd

Tükeldage arbuus ja puhastage seemnetest. Pange arbuusitükid kannu või blenderisse, lisage umbes pool klaasi vett, peotäis mündilehti ja pigistage juurde laimimahla. Püreestage segu blenderis või saumikseriga ning valage jääga täidetud klaasidesse.





Itaalia limonaad

Creмосa ehk *Italian soda* on põhimõttelt nagu limonaad ikka. Vaid väikese täiendusega – sellele lisatakse rõõsa koore ja piima segu, mistõttu see meenutab hoopis piimakokteili. Vaatamata nimele on jook tegelikult pärit hoopis USAst. Maitseb igatahes suurepäraselt! Valmistasin seda rabarberisiirupiga, aga sobib ka ükskõik milline teine siirup.

RABARBERISIIRUP

- 1 osa rabarberit
- 1 osa vett
- 1 osa suhkrut

Tükeldage rabarber, pange koos vee ja suhkruga potti. Keetke, kuni rabarber on pehme, siis eemaldage tulelt ja kurnake läbi tiheda sõela või marli. Villige pudelitesse.

Joogi valmistamiseks lisage klaasi jääd, täitke siis klaas $\frac{1}{4}$ ulatuses siirupiga ning valage peale 10% rõõsa koore ja piima segu (suhtes 1:1). Lisage ka mullivett.



Veinismuuti

Jahutava veinikokteili saab külmutatud marjadest: püreestage blenderis 1 osa marju ja 1 osa veini ning jook ongi valmis! Marjade magususest piisab täiesti, vajadusel võib segu suhkruga veidi magusamaks muuta.

Jääd valmistades külmutage kuubikute sisse marju ja maitsetaimi. Nii saab puhas vesi kannus ja ka klaasis hoopis erilisema ilme!



Maasikalimonaad

Limonaadi jaoks tarviliku siirupi võib valmistada ükskõik millistest kättesaavatest marjadest. Maitstva joogi saamiseks valage siirupi peale lihtsalt (mulli)vett!

MAASIKASIIRUP

- 500 g maasikaid
- 5 dl vett
- 200 g suhkrut
- 1 sidruni mahl

Puhastage maasikad, pange need koos vee ja suhkruga potti. Keetke, kuni marjad on pehmed. Lisage sidrunimahl ja kuumutage veel koraks. Kurnake segu läbi tiheda sõela või marli. Villige steriliseeritud pudelitesse või purki. Säilitage jahedas.



köök



Maasika- maapähklivõi jäätisekokteil

Jäätisekokteil on suvehooaja klassik. Tavapärase ploomimahlaga jäätisekokteili asemel soovitan proovida näiteks maasikate ja maapähklivõiga valmistatud kokteili. Kahe klaasitäie kokteili tarvis läheb vaja:

- mõni peotäis maasikaid
- 1–1,5 klaasi piima
- 500 ml vanillijäätist
- 2 sl maapähklivõid

Pürestage maasikad koos poole koguse piima ja jäätisega kas blenderis või saumikseriga. Valage klaasidesse. Valmistage samamoodi ka maapähklivõiga jäätisekokteil, valage maasikakokteili peale, ja valmis ta ongi!



Pavlova laimikreemi ja marjadega

Pavlova on Uus-Meremaalt pärit beseekook, mis usutavasti loodi 1920ndatel Vene balletitantsija Anna Pavlova auks. Tort on kerge ja õhuline, sobides suveks suurepäraselt. Õige Pavlova on pealt krõbe, seest aga pehme ja vahukomilaadne. Serveerimiseks sobib hästi nii hapukas laimi- või sidrunikreem, aga ka tavalisem kohupiima-vahukoorekreem.

PAVLOVA

- 5 muna
 - ¼ tl soola
 - 300 g suhkrut
 - 1 tl vanilliekstrakti
 - 1 sl maisitärklis
 - 1 tl valge veini äädikat
- ### TÄIDIS
- laimikreemi
 - suhkruga vahustatud vahukoort
 - värskaid marju

NIPP.
Pavlova põhja
võib kuni paar päeva
ette valmis teha – sel
juhul säilitage seda
õhukindlalt suletud
anumas.

Eelkuumutage ahi 160 kraadini. Kloppige munad soolaga lahti ja alustage vahustamist, lisage suhkur kahes-kolmes jaos ja vahustage, kuni saate korralikult tugeva vahu. Lisage maisitärklis ja veiniäädikas ning vahustage kõik kiirelt läbi.

Kasutades kondiitripritsi või lusikat, pange munavalgevaht küpsetuspaberiga kaetud ahjuplaadile. Selleks on hea küpsetuspaberile enne joonistada sobiva suurusega ring (Ø 24 cm), keera see paber ümber ja tõsta munavaht ringi sisse, nii et äärest jääb kuni paar sentimeetrit vaba ruumi. Pavlova ääred peaksid olema kõrgemad ja keskele peaks jääma süvend, mille saab hiljem kreemiga täita.

Pange Pavlova ahju ja alandage siis kuumust 100 kraadini. Küpsetage 1,5 tundi. Enne küpsetamise lõppu – kontrollimaks, kas Pavlova on valmis – koputage õrnalt beseed: kui see on pealt krõbe, siis on valmis, kui mitte, küpsetage veel natuke.

Laske Pavloval ahjus jahtuda. Jahtunud tordipõhi asetage serveerimisalusele ning katke pealt laimikreemi, vahukoore ja marjadega. Serveerige kohe.

LAIMIKREEM EHK LAIMIVÕIE

Laimikreem valmib Suurbritannias populaarse sidrunivõide (*lemon curd*) eeskujul. Seda hapukasmagusat kreemi saab suurepäraselt kasutada magustoitude valmistamisel, aga ka lihtsalt saiale määrimiseks. Antud kogusest jätkub Pavlova peale panemiseks ning jääb veel üle ka!

- 3 laimi (vajalik 120 ml mahla ja ühe laimi riivitud koor)
- 200 g suhkrut
- 3 muna + 1 munakollane
- 100 g toasooja võid

Vispeldage potis kokku laimimahl, suhkur ning munad ja munakollane. Kuumutage segu veevannil pidevalt segades kuni paksenemiseni (umbes 10 minutit). Seejärel eemaldage pott tulelt ja laske natuke jahtuda. Kloppige sisse võikuubikud ja riivitud laimikoort. Säilitamiseks valage purkidesse või kaussidesse.

Tähelepanu! Pidev vispeldamine kuumutamise ajal on oluline, et muna tükki ei läheks. Kui see ikkagi juhtub, pole muud teha, kui uuesti alustada. ❄️



HÄID ME EI ON RASKE EEIDA

HÄÄDEMEESTE



MULLIDEGA

LOODUSLIK MINERAALVESI

Liblikad people

Tekst **Helju Sillavee**, Kelmiküla lasteaia vanemõpetaja ja loovsringi juhendaja
Fotod **Sven Arbet**

Käes on suurte suviste pidude aeg. Kaunid isetehtud liblikad ja värvirõõmsad paberlilled aitavad iga ruumi, aia- või terrassipeo meeleolukamaks muuta.

Värvikirevad lilleõied ja liblikad on kaunistused, mida on lihtne koos perega pidude eel meisterdada. Ka materjalide otsimiseks ei pea tormama lähimasse käsitööpoodi – kogu seda ilu saab teha ka kodus olevatest käepärastest vahenditest. Valmis liblikaid võib pesulöksuga nõõrile ritta seada. Kinnitage nõõr teile sobivasse paika ja sättige pesulöksliblikad nõõrile “lendlema”. Lillekesigi võib kleepida seinale või sättida peolauale. Rahulolu ja silmailu on garanteeritud!

TÖÖ KÄIK

Liblikate tegemiseks võtke värviline salvrätik ja kleepige sellele PVA-liimiga kaunistuseks erivärvilisi ja läikivaid litreid, pärleid, helmeid vms.

Voltige salvrätik keskelt kokku ja kinnitage see pesulöksuga, ning ongi kaunis sillerdavate tiibadega liblikas valmis! Sama tegevust korrates saate teha nii palju liblikaid, kui soovite.

Lillede tegemiseks lõigake värvilisest paberist välja umbes 10cm läbimõõduga lilleõied.

Lillesüdamikuks võtke värviline, soovitatavalt kroonlehtedest erinev või ka efekti mõttes hästi kirju salvrätik ning moodustage sellest ümmargune lillesüdamik ehk väike salvräti-



MATERJALID

- puidust või plastist pesulöksud
- värviline paber
- PVA-liim
- värvilised või mustritega salvrätid
- käärid
- takune nõõr vm pael
- värvilisi ja helkivaid litreid
- pärleid, kivikesi, helmeid jms

pallike. Selle üks külg suruge lame-daks, et saaksite selle PVA-liimi abil lilleõie külge liimida.

Järgmisena lõigake õie kroonlehed, kuni südamikuni, võrdse lausega ribadeks.

“Koolutage” ribad kääridega. Selleks asetage riba kääride lõike-

tera vahele ja tõmmake ettevaatlikult mööda riba suunaga alt üles.

Nii saate kaharad lilleõied, mida asetada lauale või kinnitada spetsiaalse nätsuga seintele ehk kohta, kus nad teid kõige rohkem rõõmustada saavad.

Kauneid ja meeleolukaid koosviibi-misi ning head meisterdamist! ✨



OSALE & VÕIDA!

Ajakiri Kodu & Aed otsib, tunnustab ja auhindab ilusaid kodusid, huvitavalt kujundatud aedu ja põnevaid ideid.

Kodu Kauniks 2014

Kodu&aed

Tutvu võistluse reeglendiga ja vaata lisainfot
www.kodu-aed.ee ning hoia end kursis võistluse käiguga
Facebookis [facebook.com/kodukauniks](https://www.facebook.com/kodukauniks).



Aasta kodu 2013
Perekond Albert

Igale osalejale
väärtuslik
kingikott!
Auhinnafond
20 000 eurot.

Esita oma
aiafotod
28. juuliks!

Aasta kodu 2500 e • Swedbank
Aasta aed 2500 e • Bauhof
Noor aed 1500 e • Schetelig
Parim maastikukujundus 1500 e • Husqvarna
Aiakujunduse eripreemiad 1000 e • Fiskars
Aiakultuuri edendamise preemia 1000 e • Hansaplant
Põhjamaine kodu 1500 e • Hemtex
Stiilne kodu 1000 e • Iittala
Parim vannituba 1000 e • Gustavsberg
Parim värvilahendus 1500 e • Vivacolor
Loodussõbralik kodu 1500 e • Safran
Parim köögilahendus 500 e • Fiskars
Publiku lemmik 1500 e • If Kindlustus

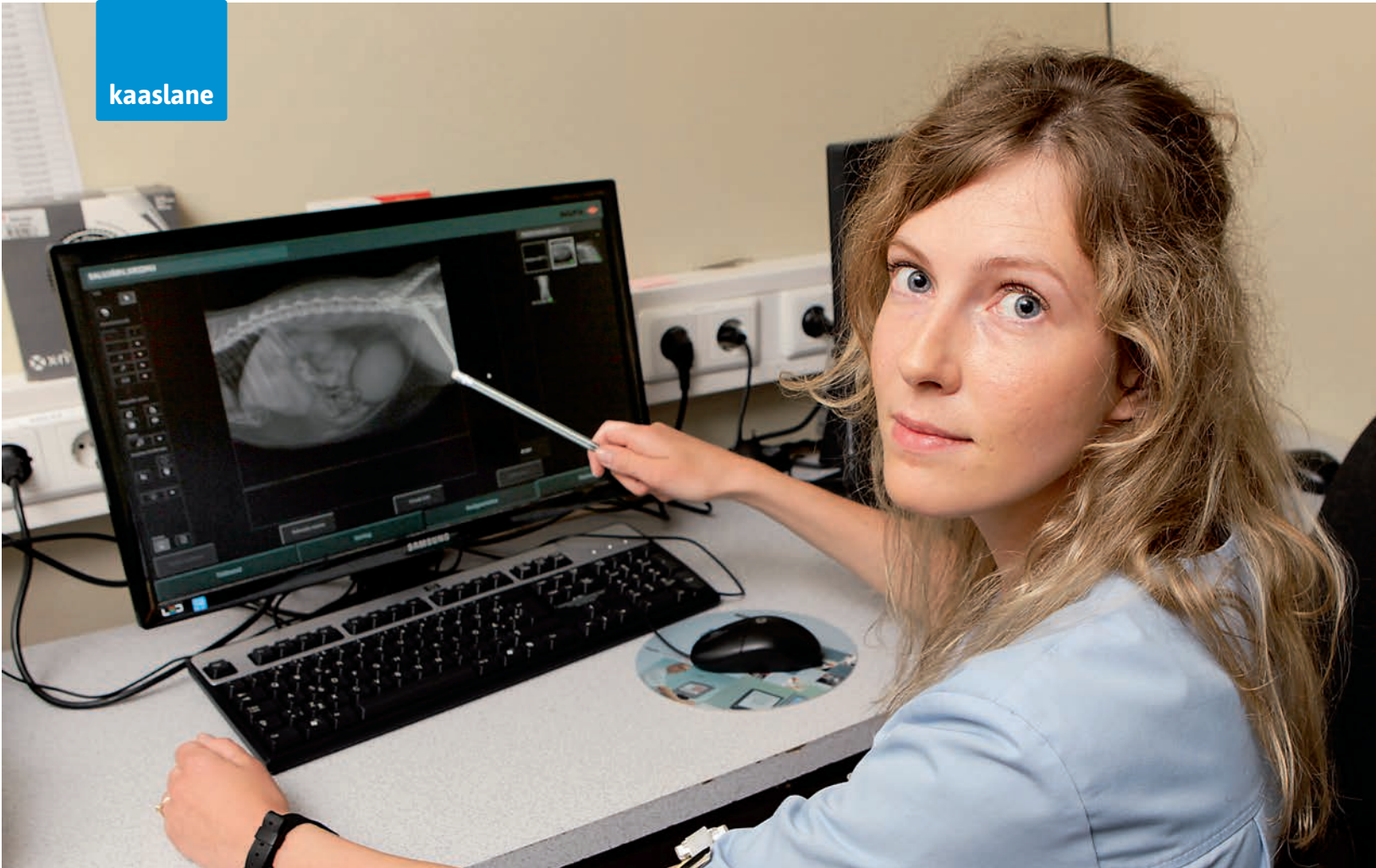
OSALE NII:

- AIAKONKURSIL osalemiseks saada **28. juuliks** vähemalt 5 fotot oma aia üldilmest või huvitavast õueruumilahendusest.
- KODUKONKURSILE ootame fotosid kodu eri ruumidest või põnevast ideest **1. septembriks**.
- Fotod või nende allalaadimislink saada kodukauniks@meediagrupp.ee, paberfotod aadressil **Kodu & Aed, Sakala 18, 10141 Tallinn**.
- Lisa kindlasti kaaskiri, kus tutvustad oma peret ja kodu või aeda. Ära unusta lisada aadressi ning telefoninumbrit ja meiliaadressi!
- Lõppvooru pääsenud kodusid ja aedu külastab žürii. Võitjad pärjatakse sügisel.
- Vaata ka www.kodu-aed.ee ning [facebook.com/kodukauniks](https://www.facebook.com/kodukauniks).



KODU KAUNIKS 2014 SPONSORID:





Loomaarst Liisa Kail näitab röntgenipilti, millel on selgesti näha ühe kassi ületäitunud põis.

Kui nurrmootor lekib

Toas kõikjale pissiv kass tekitab peres pingeid ja meelehäarmi. Kliiniku töö statistika paljastab, et kõige sagedamini kannatavad põieprobleemide all tubase eluviisiga, ülekaalulised kastreeritud isased kassid.

Tekst **Kristel Kirss**,
fotod **Sven Arbet**,
Marju Pihlak

Eesti Maaülikooli loomakliiniku loomaarst Liisa Kail ütleb, et kuigi pissimisega on probleeme ka emastel kiisudel, näitab kliiniku statistika, et sagedamini tabab see mure siiski isaseid kastreeritud kasse.

Paljud ei taha kassi võtta just selle hirmu pärast, et äkki hakkab karvakera pissima valesse kohta. Kuuldavasti on seda haisu nii mõneski peres peetud sedavõrd ebameeldivaks, et mitmedki korduvalt tuppä sirtsutanud või lubamatusse kohta loigu lasknud kassid on eksimuse eest eluga maksnud.

Omanikud aga räägivad lugusid sellest, kuidas kiuslik kass kingadele või kellegi voodisse laskis.

“Juhul kui kassid hakkavad urineerima ebasoovitavatesse kohtadesse – voodid, vaibad või

mujale –, tuleks enne kassi “kättemaksuhimuliseks” tembeldamist uurida, kas looma ei vaeva kuseteede haigus,” räägib Liisa Kail.

Kliinikus kasside tervisemuresid uurinud loomaarst kinnitab, et urineerimisprobleemid, eriti just isastel kastreeritud toakassidel, on umbes 70 protsendil juhtudest stressi süü. On ilmselt raske uskuda, et see “moodne” inimeste haigus võiks kasse kimbutada.

“Kasside põiehaigusi iseloomustab valulik pissimine – pidev liivakasti vahet sagimine, kaeblemine, valesse kohta väikeste koguste pissimine, vahel võib uriinis esineda ka verd. Sarnaseid tunnuseid võib olla nii bakteriaalse põiepõletiku, põiekivide kui ka stressist tingitud põiepõletike korral, ravi seisukohalt on oluline kaks esimest haigust enne viimase diagnoosi panekut välistada.”

Koduski saab võtta uriiniproovi

Haigused, mis võivad kassi samamoodi käituma panna, on väga tõsised. See võib olla ka bakteriaalne põletik, mille kindlakstegemiseks on kindlasti vaja pissiproovi.

Uriiniproovi on võimalik koguda kliinikus ultraheli kontrolli all otse kusepõiest läbi kõhu-

seina või kodustes tingimustes, kasutades spetsiaalset kassiliiva.

Liisa ütleb, et üldjuhul on kassid selle toiminguga rahulikumad. “Ultraheli protseduuri ajal võib kassi turvatunde tekitamiseks katta kerge rätikuga, et tekiks peidus olemise tunne. Kui näeme, et kass on väga närviline ja kahtlustame, et probleem on tingitud stressist, siis me lisastressi selle protseduuriga loomale muidugi tekitama ei hakka.”

Seda enam et teine võimalus uriini kogumiseks on veel. Selleks puhuks on spetsiaalne steriilne päriliiiv, mis uriini sisse ei ima. Enne liiva kasutamist peab kassi omanik liivakasti väga puhtaks pesema ja hoolega kuivatama. Kassioomanik saab uriiniprooviks vajaliku koguse liivakastist kätte pipetiga.

Lisaks uriiniproovi uurimisele peab uurima, ega hiirekeldris ole peidus põie- või neerukive, selleks kasutatakse röntgen- ja ultraheliuuringut.

Juhul kui põiekivid ja bakteriaalne kusepõiepõletik on välistatud, on suure tõenäosusega tegu stressist tingitud põletikuga ehk valusa põie sündroomiga (loomaarstid nimetavad veel idiopaatiliseks ehk teadmata põhjusega põiepõletikuks).

“Selle haiguse tekkepõhjusi alles uuritakse, ent vallandajaks peetakse sisesekretsiooninäärmeid ja närvisüsteemi, mis tekitavad põies ärritava protsessi,” selgitab loomaarst. “See muudab pissimise valusaks. Kui kassil muutub liivakastis käimine mingil hetkel väga valusaks, võib ta otsustada, et ei lähegi enam pissile, aga seda hullemaks olukord muutub.”

Kui põis n-ö üle täitub, võib see kassile olla eluohtlik. Tohter räägib, et emastel kassidel on laiemad kuseteed ning seetõttu esineb neil niisugust probleemi harvem. “Isastel on kitsad kuseteed, mis põletikuga kaasneva turse ja valu tõttu võivad täielikult sulguda,” hoiatab ta.

Kui näete, et teie kassike käib närviliselt näugudes liivakastis, ei suuda pissida või tuleb seda vähe või piisake ja loom kipub end sageli saba alt lakkuma või isegi oksendab valu pärast, tasub kiiresti pöörduda loomakliinikusse.

“See kõik võib olla märgiks, et põis on ületäitunud. Nii võivad kuhjuda jääkained, mis tavaliselt neerude ja põie kaudu kehast välja viiakse, ning see võib lõppeda kassi surmaga.”

Kui sellise kassiga õigel ajal arsti juurde jõutakse, pannakse kiisu narkoosi ning tühjendatakse põis. Selline loomake vajab pärast kindlasti järelravi ja valuvaigisteid.

Kassi pissimismurega loomakliinikusse pöördumise eel tasub mõelda, millal probleem tekkis ning mis on kodus või elus viimati muutunud. Kassi põieprobleemi võib vallandada pere kolimine, lemmikinimese reis, remont, uus liiv, näiteks lavendililõhnaline kassiliiv. Samuti võivad valusa põie sündroomi esile kutsuda kut-

sika, koera või veel ühe kassi perre võtmine ja isegi vastsündinud laps.

“Kassid ei ole kambajõmmid ega karjaloomad, nad ei vaja seltskonda ja neile ei meeldi rohked külalised. Nad armastavad rohkem üksi ja omapäi olla. Kui lemmik võetakse kaasa näiteks suvekodusse, siis seal võivad olla teised kassid, kellega kohtumine võib taas stressi vallandada,” lisab Liisa.

Loomaarsti juures, kuhu kassi põiemuredega pöördutakse, tavaliselt küsitakse nimetatud muutuste kohta ning nii mõnedki peavad seda imelikuks. Sageli võivad aga just need vastused viia teadmiseni, mis kassikest tegelikult vaevab. Teades häire põhjustajaid, on leevendust lihtsam leida.

Stressist tingitud kusepõiepõletikust põhjustatud valu vaigistamiseks saab loomakliinikus valuvaigisteid. “Kassidele on loomakliinikus omad rohud ja valuvaigistid – kindlasti ei sobi inimestele mõeldud ravimid,” räägib Liisa.

Rohkem õnnelikke hetki

Koju tasub soetada ka kasside õnnetunnet suurendavaid feromoonide, mida veterinaarapteekides pakutakse seinale kinnitatavate adapteritena, aga ka spreidena. “See lõhn mõjub neile rahustavalt, aga muidugi ei pruugi te kohe esimesel päeval looma käitumises muutust märgata,” ütleb loomaarst. “Meie kliinikus on stationaarse osakonna seintel need olemas ja kassid üldjuhul rahunevad seal päris kiiresti.”

Idiopaatilise põiepõletiku korral peaks suurendama kassidel vee joomist. Kuigi nad ei ole väga head jookjad, soovib Liisa paitada oma tubastele lemmikutele



Sage ja närviline liivakastis käimine ning seejuures näugumine võib olla märk, et kassil on pissimisega probleeme.



Loigutekitaja õnneliku lõpuga lugu

Hüljatud ning valesse kohta loigukesi jättev Herman ootas uut kodu kaks aastat. Olgugi et kass on armas, kuid sellise murega looma ei taheta. Hakkajate inimeste visadus viis sihile. Juuni algusest naudib kassiisand uut elu värske õhuga ümbritsetud talus.

Kelmiküla Kassijaama jaamakorraldaja Marju Pihlak usub, et vahva Herman on kindlasti kunagi olnud kodukass. Ligi kolm aastat tagasi elas loomake Tabasalu paneelmajade juures. Seal luusis ta majade vahel ning üks lahke naine pakkus talle ikka toitu. Ühel päeval toiti märkas, et Herman on kõvasti viga saanud. Saba rippus vaevu küljes.

Vigastatu toimetati loomakliinikusse, kus talle nii hästi sobinud kehaosa tuli amputeerida. Pärast seda sattus Herman lemmikute varjupaika uut kodu ootama. Peagi märgati, et kassiisand jättis endast maha loigukesi. Esialgu peeti seda kastreerimata isase märgistamissooviks. Ent probleem ei lõppenud isegi pärast kastreerimist. "Herman käis väga tublisti liivakastis, aga isegi pärast seda juhtus tal äpardusi," räägib Marju.

Probleemiga kassiisand viidi taas loomakliinikusse, kus selgus, et põiemure põhjus on tõenäoliselt sabatrauma. Hermanit ravis ja jälgis tore ning igati abivalmis loomaarst Sigrid Lapp. Tohter tegi kindlaks, et trauma tagajärjel olid vigastatud ka seljaajust väljuvad närvid ristluupiirkonnas, mistõttu ületäitunud põis ei tühjenenud täielikult. "Toona oli prognoos tema edasise saatuse ja elukvaliteedi osas pigem nigel kui hea. Sellisele kassile kodu leidmine on väga raske," tõdeb Marju.

Veidi end kogunud Kassijaama jaamakorraldajad hakkasid Hermanile koduks maale talu otsima, kus igati terane ja karme kassiisand saaks õues rotte ja hiiri valitseda. Üle paari aasta kuulutati temast kui koduotsijast ajalehtedes, Facebookis, Ökosahvri seinal ning pöörduti isegi Soome vastavate ühingute poole. "Soomlased ei saanud meid aidata, sest nemad ei anna kasse n-õ õues käivateks lemmikuteks. Nad on nii ranged," teab Marju. "Meie Herman on vahva kass ja ta meeldis nii paljudele, kes tema pilte vaatasid või temaga kohtumas käsid. Ta ise arvab, et on täiesti tavaline kass. Ta oleks sada korda juba kodu leidnud, kui ei oleks seda pissimise muret."

Viimaks ometi leiti Värska külje alt noor talupere, kes teatas, et neil on hoovis piisavalt hooneid, kus põiemurega kass saab siseruumides elada, leida varju ja sooja. "Nad on nõus temaga vajadusel või kord aastas loomakliinikus uriiniproovi andmas käima," on Marju süda rahul.

Juuni teisel nädalal sõidutati Herman tema uude koju - Värska metsade naabruses asuvasse tallu. "Võin öelda, et Herman saab kenasti hakkama. Ta hoiab talu ja inimeste lähedusse," ütleb Marju.



Herman on nüüd talukass, kes naudib elu maal ja ka jahipidamist.



Kassidel võiks olla mitu turnimis- ja kraapimispuud. See aitab ennetada stressi.

eri tasapindadele puhta veega anumaid, eriti tupp, kus kass armastab kõige rohkem viibida ja magada. "Kassid on loomult mugavad, aga kui ta siis korraks tõuseb ning veega nõu ette jääb, siis paar limpsu ikka teeb," usub loomaarst. Veel soovitab ta kassidele spetsiaalseid purskkaevusid, mis meelitavad kiisut veega mängima. Kui käpp märjaks saab, tahab ta selle kindlasti kuivaks lakkuda. "Külmikus tehke jääkuubikuid, lisage veidi tuunikalapuljongit, mida saate veele lõhna andmiseks nirstada inimestele mõeldud kalakonservist. See on piisavalt atraktiivne lõhn, mis meelitab kassi sellega mängima ja ka limpsima," õpetab Liisa.

Ühel kassil olgu kaks liivakasti

Samuti soovitab ta haiguse ägeda faasi ajal pakuda loomale vaid kassikonserve, mitte kuivtoitu. Mõni kass, kes konservi üldse ei söö, vajab harjumisaega. Sellisel juhul võib kuivtoidu kausi lähedusse panna ka konserviga täidetud kausikese – isegi kui kass esimesel päeval konservi ei maitse, on võimalik, et ta harjub võimalusega ning paari päeva pärast teeb proovi.

Stressi vähendavad tegevusi võimaldavad esemed. "Kassil peab olema turnimispuu, soovitatavalt isegi mitu. Kassid peavad saama varjuda. Nende magamisase ei tohiks olla kohas, kus kõik möödujad saavad teda katsuda ja silitada. Nad vajavad omaette olemist," räägib loomaarst.

Tuleb üle vaadata liivakasti koht. Sealgi peab kassike segamatult toimetada saama ning sinna hõlpsasti ligi pääseda. Nendele asjadele peab kindlasti mõtlema siis, kui peres on koeri või teisi kasse, kellega hästi läbi ei saada. "Kui ühe pere kassid teineteise kaisus ei maga, pole nende suhe kõige soojem. Sellisel juhul võiks kodus olla vähemalt kaks liivakasti. Tegelikult on reegel selline, et üksikul kassil peaks olema kaks liivakasti, kahe kassiga kodus peaks neid olema kolm," räägib loomaarst. Ja veel – kui põiehaigus ägeneb, ei tohiks kassiliiva uue sordi vastu vahetada." ❀

FYPRYST®

fiproniil

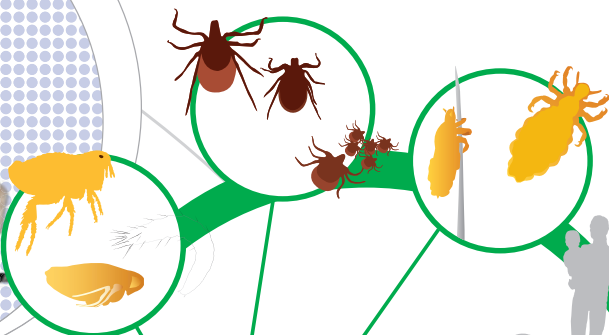
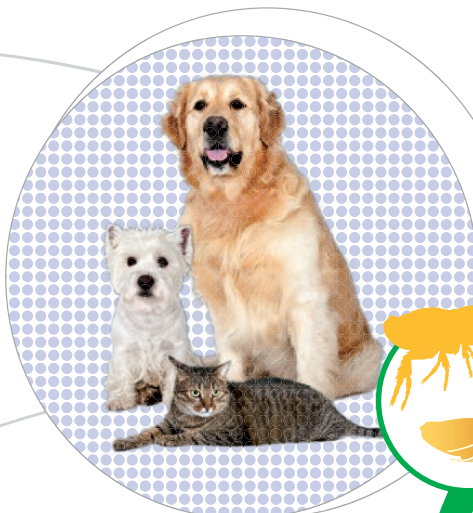


Kirpude ja puukidega nakatumise ennetus ja ravi kassidel ja koertel.

Kirbuallergiast põhjustatud dermatiidi ennetamine ja osa ravistrateegiast kassidel ja koertel.

Täidega nakatumise ennetus ja ravi kassidel ja koertel.

Kaitseb just õigel kohal



Kassidele:



Täpilahus 50mg / 0,5ml
0,5ml N3

Nahasprei lahus 2,5mg/ml
100ml N1

Koertele:



Täpilahus 67mg / 0,67ml
0,67ml N3

Nahasprei lahus 2,5mg/ml
100ml N1



Täpilahus 134mg / 1,34ml
1,34ml N3

Nahasprei lahus 2,5mg/ml
250ml N1



Täpilahus 268mg / 2,68ml
2,68ml N3



Täpilahus 402mg / 4,02ml
4,02ml N3



Dehinel® Plus

prasikvanteel
pürantelembonaat
febanteel

flavours
tabletid koertele

150mg+50mg+144mg
N100, N2

Dehinel® Plus XL

prasikvanteel
pürantelembonaat
febanteel

tabletid koertele
175 mg+525mg+504mg
N12

Harmooniline sõprus

Järgmiste ümarusside ja paelusside segainfektsioonide
raviks täiskasvanud koertel ja kutsikatel:

Solkmed: *Toxocara canis*, *Toxascaris leonina*
(vanemad noorvormid ja täiskasvanud)

Kõrpead: *Uncinaria stenocephala*,
Ancylostoma caninum (täiskasvanud)

Paelussid: *Taenia spp.*, *Dipylidium caninum*.

Täielik kaitse sinu lemmikule!



Müügiloa hoidja: KRKA, d.d. Novo mesto, Šmarješka cesta 6, 8501 Novo mesto, Sloveenia.

Täiendavat informatsiooni saab müügiloa hoidja Eesti esindusest:

Krka, d.d. Novo mesto Eesti filiaal: Pärnu mnt 141, 11314 Tallinn, Eesti. Tel: +372 6671658

Tähelepanu! Tegemist on ravimiga. Enne tarvitamist lugege tähelepanelikult pakendis olevat infolehte.

Kaebuste püsimisel või ravimi kõrvaltoimete tekkimisel pidage nõu loomaarstiga. Ainult veterinaarseks kasutamiseks.

KRKA

JUULI ÜRITUSED

- 2. juulil on Türi aedlinnas kohvikute õhtu, Türi 88. sünnipäev.
- 2.–5. juulini toimub Rakveres rahvusvaheline teatrifestival “Baltoscandal 2014”.
- 2.–8. juulini on Olustvere mõisa viinaköögis tohutöö meistriklass, õpetab Novgorodi tohumeister Vladimir Jarõš.
- 4.–5. juulil on Põlvamaal Moostes mõisakarneval.
- 4.–6. juulini on XXVI laulu- ja XIX tantsupidu “Aja puudutus. Puudutuse aeg”.
- 5. juulil on Rõuges veepidu ja paadiralli.
- 5. juulil on Järvamaal Seidla mõisa pargis kila-kola laad.
- 5. ja 6. juulil toimuvad roosisõprade teabepäevad Harjumaal Kose vallas Rosmakori Roosiaias. Infot saab kodulehelt www.rosmakor.eu.
- 7.–13. juulini on Viljandis tantsufestival “Notafe 2014”.
- 9.–13. juulini kestab Haapsalus vanamuusikafestival.
- 10.–13. juulini on Tallinnas XV keskajapäevad.
- 10.–13. juulini toimub Lihulas rahvusvaheline klassikalise muusika festival “Lihula muusikapäevad”.
- 10.–13. juulini on Pärnus saksofonimuusika festival “SaxFest 14”.
- 10.–13. juulini toimub Põrgupõhja retk Vana-Vigalast Eidaperesse.
- 11. juulil on Kuusalu kirbuturg pastoraadiesisel platsil.
- 11.–13. juulini toimub Pärnus pitsifestival “Pitsilised peolauad”.
- 11.–13. juulini on Kihnus “Kihnu mere pidu” (www.kultuuriruum.ee).
- 11.–13. juulini on Tartu hansapäevad.
- 12. juulil peetakse Soeras simmanit.
- 12. juulil on Harjumaal Karla külas Sadevälja aiandustalus püsilillede päev (www.aiandustalud.weebly.com).
- 12. juulil Kunda mere- ja perepäev.
- 12. juulil on Virtsu merepäev.



- 12. juulil toimub Alatskivi suvelaot “Vanad head asjad”.
- 12. juulil on Pärnus muusikafestival “Kummardus Valgrele”.
- 12. juulil toimub Võsul südasaue maraton.
- 12. juulil on Kiruvere viikingifestival.
- 12. juulil toimub Paide kreisilinnapäev.
- 12. juulil on Hiiumaal Eesti saarte meistrivõistlused grillimises.
- 12. juulil on Hiiumaal käsitöö- ja omatoodangulaat.
- 12. juulil on Harjumaal Karla külas Roosoja talus rooside päev (www.aiandustalud.weebly.com).
- 12. juulil on Mäetagusel mõisapäev.
- 12.–13. juulil on Saaremaal avatud aedade päevad.
- 12.–13. juulil on Narvas keraamikapäevad.
- 12. juulil toimub Tartu lauluväljakul popkooripidu.
- 12.–13. juulil on Lääne-Virumaal Kõverjärvel “Kalevi suvejooks”.
- 12.–20. juulini kestab Kuressaare Parasummer.
- 13. juulil on Narva-Jõesuus kalurite päev.
- 13.–14. juulil peetakse 57. Muhu väina regatt.
- 14.–20. juulini on Pärnus rahvusvaheline muusikafestival “Järvi akadeemia”.
- 15.–20. juulini toimub Põlvamaal maanteemuuseumis rahvusvaheline maanteekunsti festival.
- 16.–20. juulini on XX Võru folkloorifestival.
- 16.–20. juulini on Saaremaal XVI Mustjala festival.
- 17.–20. juulini on Hiiumaal “Hiu folk 2014”.
- 18.–19. juulil on Kuressaares “Saare laad 2014”.
- 18.–19. juulil on Saaremaal Mändjala rannas rannapidu.
- 18.–19. juulil toimub Ostrova festival.
- 18.–20. juulini on Tallinna merepäevad.
- 18.–20. juulini on Narvas rahvusvaheline motofestival “Narva bike 2014”.
- 19. juulil on Ida-Virumaal Avinurme vallas Virumaa XIV lõõtspillipäev.

Tartu hansapäevad.





"Kihnu mere pidu".

- 19. juulil peetakse Põlvas Intsikurmus lõõtspillipidu Harmoonika.
- 19. juulil on Põlvas folkloorikuningas Jakob Hurda 175. sünniaastapäeva tähistamise raames toidukonkurss. Toimub lihtsa talutoidu ja koduveini konkurss.
- 19. juulil oodatakse kõiki Tartumaale Alatskivile IX Veskijärve veepeole.
- 20. juulil on Järvamaa avatud talude päev.
- 21.-24. juulini on Haapsalu keelpillifestival.
- 22.-27. juulini kestavad Saaremaa ooperipäevad.
- 24.-27. juulini on Viljandi pärimusmuusikafestival.
- 25.-26. juulil on mõisate külastusmärg "Unustatud mõisad".
- 25.-27. juulini on Otepää jalgpalliturniir "Otepää cup".
- 26. juulil toimub Antsla vallas Kraavi küla külapäev.
- 26. juulil on Saarde vallas Sigaste külaplatsil Sigaste, Lodja ja Marana külade kodukandipäev.
- 26. juulil toimub Türi Kabala laulu- ja tantsupidu.
- 26. juulil on Saaremaal "Jööri folk" ning Hiiumaal kila-kola laat.
- 26. juulil on Põlvamaal Moostes linalaat.
- 26. juulil on Saare-Tõrvaaugu aiandis Pärnumaal õppepäev "Viinapuude suvine lõikus" (<http://e-aiand.net>).
- 26.-27. juulil on Haapsalus joogafestival.
- 26.-27. juulil on Jänedal Eesti talupäevad.
- 26.-27. juulil toimub Võrtsjärve XV rattamatk.
- 26.-29. juulil peetakse Vormsi saarel olavipäeva.
- 29. juulist 2. augustini kestavad Kuressaare kammermuusikapäevad.
- 30. juulist 3. augustini toimub "Märjamaa folk".

Uudiseid ja eelteateid ootab iga kuu 10. kuupäevani toimetaja **Kadri Tramm**. Tel 661 3370, e-post kadri.tramm@maakodu.ee.

Elu aitavad lihtsamaks teha
 **NIIDUSTUUDIO**

Maaleht teeb elu lihtsamaks!

Telli Maaleht ja võida vägevaid auhindu!



Toimetaja Heiki Raudla ja assistent Triin Rannar



Loosi lähed

Husqvarna mullafrees ja akutrimmer,
 Gardena hekikäär, oksakäär ja -tangid.
 Lisaks 3 suurt mahlapressi.

Loosis osalevad kõik, kellel on 22.07.2014 seisuga vähemalt 6- kuuline Maaleht tellimus või kehtiv e-arve püsivaks leping ning kes on andnud märku loosimises osalemise soovist. Kampania kestab 29.05.–17.07.2014.

Kampania tingimused ja loosi registreerimine:
www.maaleht.ee/telli, klienditugi@lehed.ee või tel 680 4444

Maaleht

						V	teater Moskvias	liikumist alustama					
					poisnimi								
					Network Address Translation								
					sidesõna								
					piirkond Sotimaal								
					leiutatud asi								
	topis	ootamatult	rohtta närline	imagi-naarühik	kalapüügi-vahend								
					versus								
					masin pildilt								
					energia-allikas								
					Tai end. "Aadama ..."								
					(A. Pärt)								
					United Nations			amper					
					saar Tallinna lahes			tonn					
					kolm sarnast tähte								
					puudrumulk								
					end. tennise-pedagoog								
					villasaadus								
					kriipstäht			kaadium					
					vikerõis			Kreeka armastus-jumal					
					purjetaja								
					Ameerika poplaulja								
					akvaariumi-kala								
					vald Pärnumaal								
					osaline õppeaeg								
	aasta		Kansas University										
					näitlejanna								
					kala								
					puhkpill								
					6., 1. ja 5. vokaal								
					teenistusest ära								
					S								
					see, saksa k.								
					täpist								
					küla Tallinna-Rakvere maanteel			ehk					
					Rootsi raha								
					meditsiini-seade enneaegsetele lastele								
					ristiisku mitte vastuvõtnu								
					santehnika firma								
					liiter								
					ees, enne								
					vanemad								
					kehaosad								
					mina, ingl. k								
					uus tähistav eesliide								
					postisaadetus								
					supivedelik								
					laupäev								
					lisand								
					teie			asi					
					on ingl. k			hõbe					
					eelmisel päeval								
					de dato								
					meditsiini-seade								
					tütar								
					ehk								
					laupäev								
					kolm sarnast tähte								
					uudistesaaite osa								
					masin pildil								

Lahendusi ootame 21. juulini aadressil: **Maakodu, Narva mnt 13, 10151 Tallinn**, e-posti teel **kristel.kirss@maakodu.ee**
Lisage vastuse juurde ka oma selle numbri lemmiklugu.

Ristsõna õige vastus oli: Marokos kodunenud taimed. Nikolai strelitsia, suur kuldkarikas, hotentoti viljak, kahvi korallpuu. Loosiõnn naeratas **Raili Keergile**, kes võitis kirjastuses Hea Lugu ilmunud raamatu "Umbrohu-vaba aed". Palju õnne! Järgmise ristsõna auhinnaks on kirjastuses Maalehe Raamat 2008. aastal ilmunud raamat "Pelargoonid".



AVANT

laadurid

- ◆ Tõstejõud kuni 1400 kg
- ◆ Tõstekõrgus kuni 3,1 m
- ◆ Sõidukiirus kuni 25 km/h
- ◆ Mass alates 530 kg



- Aasta ringi kasutatav mitmeotstarbeline masin
- Teleskooplaaduri haakesse saab kinnitada üle saja töövahendi
- Väikesed ülalpidamis- ja kasutuskulud
- Tugeva, vastupidava, kompaktse konstruktsiooniga ja lihtsasti juhitav
- 360 kraadi nähtavust kabiinist
- Konkurentsitult enim müüdud väikelaadur ka Eestis
- Valmistatud Soomes – www.avanttecno.com

SAMI MASINAKESKUS avatud E-R 8.00–16.30. www.sami.ee
 Petseri 40, VALGA, Valgamaa. Tel 670 9040, 528 2732.
 Tule 20, SAUE, Harjumaa. Tel 524 1759.



SAMI
 MASINAKESKUS

RULLIHAARATSID, -PIIGID, -LÖIKURID, ROOTORNIIDUKID JPM

www.sami.ee



Kõigi suveunistused ühendab perepuhkuseks

VIKING LINE

Saame suvel laevas kokku!

- » Helsingi
- » Stockholm
- » Ahvenamaa



vikingline.ee